

DRAGSFJÄRD

HIITTISTEN SAARISTON
INVENTOINTI 1992

TITTA HEIKKINEN

JARI NÄRÄNEN

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Kohteiden jakautuminen peruskarttalehdille	3
Kohteet 1-45	4
Valokuvaluettelo	67
Dialuettelo	73
Löytöluettelo	79
Valokuvaliite (kuvat 1-10)	
Liitteet 1-2	
Karttaliitteet 1-4	

JOHDANTO

Turun yliopiston saariston kehittämisprojektin puitteissa suoritettiin arkeologista inventointia Hiittisten saaristossa 1.6.-31.7.1992. Alueella inventointiin jo toisena perättäisenä kesänä. Systemaattisesti tarkastettiin pääasiassa Hiittisen länsipuolisia saaria inventoinnin alkuvaiheessa kesäkuussa. Inventoinnin loppuaika käytettiin joidenkin vuoden 1991 inventoinnissa löydettyjen kohteiden uudelleendokumentointiin. Inventointikertomus sisältää 45 kohdetta, joista 9 kpl on edellisvuotisia. Kohdenumeroon 45 on sisällytetty selvästi modernit kivirakenteet, kuten peltorauniot ja erilaiset tukikiveykset. Näiden muistiinmerkitseminen on katsottu aiheelliseksi, sillä eräät niistä eroavat muinaisjäänöksistä vain sijaintinsa (pellon ympäristö) tai peitteettömyytensä perusteella. Jonkin ajan kuluttua, uutuuden merkkien kadotessa, ne jo saattavat hämätä muinaisjäänösten kartoittajia.

Inventointialue sijaitsee Dragsfjärdin kunnan alueella. Inventointikertomuksessa on kuitenkin käytetty termiä "Hiittisten saaristo", sillä se on yleisesti tunnettu nimitys ja kertoo, missä päin Dragsfjärdin laajaa kuntaa inventointi on suoritettu. Kesäkuussa suoritettiin siis systemaattista inventointia Rosalan-Hiittisen länsi- ja luoteispuolisilla saarilla. Kenttävaiheen puolessavälissä siirryttiin kuitenkin tarkastamaan ja dokumentoimaan eräitä edellisvuoden inventoinnissa ilmitulleita sekä Turun yliopiston arkeologian osaston arkistosta poimittuja kohteita. Tämän katsottiin vastaavan paremmin Saariston kehittämisprojektin senhetkisiä matkailullisia tarpeita. Uusia kohteita löytyi joka tapauksessa edelleen, tunnettujen kohteiden ympäristöä tai nimistön perusteella valittuja alueita tarkastettaessa. Systemaattista maastoinventointia ei kuitenkaan enää suoritettu.

Kohteiden korkeudet merenpinnasta on joissakin tapauksissa arvioitu vain peruskartan korkeuskäyrien perusteella. Näin on menetelty silloin, kun kohteen laatu ei ole vaatinut tarkkaa korkeuden mittausta. Pääasiassa korkeusmääritykset on kuitenkin tehty mittaamalla korkeus merenpinnasta ja suhteuttamalla luvut N60-järjestelmään. Merenpinnan korkeudet kulloisellakin mittaushetkellä saatiin Merentutkimuslaitoksen Hangon, Turun ja Degerbyn mareografeilta.

Maaomistustiedot on saatu Dragsfjärdin kunnan suunnittelu- ja ympäristötoimistosta. Tiedot on poimittu henkikirjan kiinteistöosasta ja vastaavat ajankohtaa 1.1.1990. Suunnittelu- ja ympäristötoimisto ei kuitenkaan ole pystynyt varmistamaan omistus- ja osoitetietojen oikeellisuutta.

Inventointikertomus sisältää kohteiden kuvaukset (45 kohdetta), 15 karttaliitettä (kartat 1-4), valokuvaliitteen (10 kuvaa), valokuva- ja dialuettelot sekä löytöluettelon. Löydöt ja valokuvat on arkistoitu Turun yliopiston arkeologian osaston arkistoihin (TYA).

Turussa 8.9.1992

Titta Heikkinen

Jari Näränen

KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN PERUSKARTTALEHDILLE

PERUSKARTTA	KOHTEEN NUMERO
1033 09 VÄNÖ	1, 2
➤ 1033 11 ÖRÖ	3, 4, 14, 19, 23
➤ 1033 12 KASNÄS	8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22
➤ 1033 14 + 2011 14 HISSKÄRET	20, 24
➤ 1033 15 + 2011 15 HITIS	25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38
1034 10 PURUNPÄÄ	5, 6, 7
➤ 2011 03 BÖTESÖN	39, 40, 41, 42, 43, 44

HIITTISTEN SAARISTO 1

040 01 0867
DRAGSFJÄRD TUNNHAMN
TUNNHAMN KUMMELHUVUDET
RAKENNUKSEN POHJA
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 1033 09 VÄNÖ
X=6646 90, Y=1566 12 Z= 7-9 m
TILA N:O 1:4 OM. BRUNSTRÖM T.
TYA NEG. F 19627
DIA TYA 243:87
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Tunnhamn, kallioinen saari, sijaitsee n. 5 km pohjoiseen Vänön saaresta. Tunnhamnin suurin pituus (lounainen-koillinen-suunnassa) on n. 1 km, ja suurin leveys (kaakko-luode-suunnassa) on 800 m. Kasvillisuus on tyypillistä ulkosaariston kasvillisuutta. Saaren pohjoisosassa, Kummelhuvudet- ja Norrudden-nimisten niemien välissä, on pitkä lounais-koillinen-suuntainen lahti, jonka nimi on Hemviken. Saaren vakituinen, ympärivuotinen, asutus on keskittynyt Hemvikenin kaakkoisrannalle.

Kummelhuvudet- nimisen niemen keskiosassa kanervaa, mäntyjä ja pieniä pihlajia kasvavalla kallioisella alueella on ympyrän muotoinen kivivalli. Kivivalli sijaitsee kallioiden välisellä alavammalla kallioalueella. Kivivallin ympäristössä kasvaa ruohikkoa.

Kivivalli on muodoltaan pyöreähkö ja sen etelälaidassa on 1,5 m leveä aukko. Vallin korkeus on 60 cm ja sen leveys on 50 cm. Kivivallin rajaaman alueen halkaisija on 4 m. Kiviaines vaihtelee kooltaan huomattavasti. Kaikki rakenteeseen käytetyt kivet ovat pyörityneitä luonnonkiviä. Rakennetta on selvästikin pengottu. Kyseessä saattaa olla kevytrakenteisen rakennuksen pohja.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 75). Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaja on Brunström Thelma. Osoite: Tunnhamn 25900 Dalsbruk.

Liitteet: Kartta 2:4 ja Kartta 3:1

HIITTISTEN SAARISTO 2

DRAGSFJÄRD TUNNHAMN
TUNNHAMN HEMVIKEN
RAKENNUKSENPOHJA
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 1033 VÄNÖ
X=6646 80, Y=1566 08, Z= 1-2 m
TILA N:O 1:4 0M. BRUNSTRÖM T.
TYA NEG. F 19626
DIA TYA 243:86
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Hemvikenin pohjukassa, kaakkoiskulmassa, on rakennuksenpohja. Se sijaitsee kapealla ja matalalla maakaistalla, joka erottaa toisistaan Hemvikenin ja Gamlahamnenin. Noin 15 m luoteeseen rakennuksen pohjasta on kallion päälle rakennettu ulkorakennus. Itse rakennuksen pohja sijaitsee kallion alapuolella, matalassa laidunmaisessa maastossa. Sijaintipaikan korkeus merenpinnasta on korkeintaan 1-1,5 m. Rakennuksen pohja on suorakaiteen muotoinen kivijalka. Sen pituus on 530 cm, leveys 300 cm ja korkeus 50 cm. Kivijalan sisäpuoli on täytetty roinalla ja risuilla. Kivijalan kivet ovat suuria, keskimääräinen halkaisija on 50 cm, ja muodoltaan luonnonkivien kaltaisia.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 75). Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaja on Brunström Thelma. Osoite: Tunnhamn 25900 Dalsbruk.

Liitteet: Kartta 2:4 ja kartta 3:1

HIITTISTEN SAARISTO 3

040 01 0068
DRAGSFJÄRD ROSALA
SNÄLDÖ, SNÄLDÖ HAMN
RÖYKKIÖ
RAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1031/11 ÖRÖ
X=6639 38, Y=1574 60, Z=10,20 m
TILA N:O 3:29, OM. SCHAUMAN A.
TYA NEG. F 19612-19613
DIA TYA 243:71-72
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

13

Snäldö on noin puolitoista km halkaisijaltaan oleva saari, jonka pohjoisosassa sijaitsee Snäldö Hamn - niminen jyrkkärantainen kalliolahti. Lahden syvin pohjukka on kapea, etelälounaaseen pistävä lahdeke. Tämän lahdekkeen eteläpuolella kohoaa jyrkkärinteinen kallioalue, joka paikoitellen kohoaa yli 20 m mpy. Lahden puoleinen rinne on harvan mäntymetsän peitossa ja nousee paikoin jopa 50 asteen kulmassa.

Kohde sijaitsee kallioalueen lahden puoleisella sivulla, rinteiden yläosassa olevalla laajalla tasaisella alueella. Pohjoisen puolella olevaan lahdenpohjukkaan on rinnettä pitkin matkaa n. 60 m. Parin metrin päässä röykkiöstä kulkee sähkölinja.

Röykkiö on pohjamuodoltaan pyöreähkö ja halkaisijaltaan 5 m. Profiililtaan röykkiö on epämääräinen, ja lievä kuperuus johtuu aluskallion muodosta. Päälyys on tasainen. Röykkiö on hyvin matala, noin 50 cm. Paikoin kallion päällä on vain yksi kivikerros, mutta useimmissa paikoissa vähintään kaksi. Röykkiössä ei ole rakenteita. Röykkiö on tiivis, ja hajottamisen merkit ovat vähäisiä. Kiviaines on kivilajiltaan homogeenista. Kivien koko vaihtelee välillä 20-70 cm, yleisintä on 30-40-senttinen kiviaines. Kivet ovat pääasiassa pyöreitä, joukossa on vain muutama lohkonainen kivi.

Röykkiö löydettiin tarkastettaessa kohteeksi nimistön perusteella valitun Snäldö hamnin ympäristöä. Kohteen korkeus mitattiin merenpinnasta ja suhteutettiin N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistajat ovat Schauman Anja Ester ja Rönholm Mary Marianne. Osoite: Herrgårdsvägen 18 Helsinki. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:5

HIITTISTEN SAARISTO 4

DRAGSFJÄRD ROSALA

FURUHOLMEN

KALLIOHAKKAUS

1800-1900-LUKU

PERUSKARTTA 1033 11 ÖRÖ

X=6638 40, Y=1576 60, Z= 5-7 m

TILA N:O 7:18, OM. HALONEN E.

TYA NEG. F 19614-19616

DIA TYA 243:73-76

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Furuholm, pitkä ja kapea saari, sijaitsee Sommarön länsipuolella. Saaren suurin pituus, pohjois-etelä-suunnassa, on 800 m ja suurin leveys, itä-länsi-suunnassa, on 400 m. Furuholm on kalliainen saari, jolla kasvaa matalaa mäntymetsää. Furuholmin länsirannan paljailla rantakallioilla on kaikkiaan viisi väylämerkintään liittyvää merkkiä, jotka koostuvat kallioon maalatusta väriraidasta (puna-valkoinen), maalatusta kivistä ja kallioon hakatusta merkistä. Merkki on pituudeltaan, maalimerkkeineen päivineen, n. 50 cm, ja kaikki kivet ovat kaadettu. Maalipinta oli jo hyvin rapautunutta. Eräissä kohdissa oli maalipinta kalliohakkausta peittävän jäkälän päällä, mikä osoittanee näiden kallioon hakattujen merkkien olevan vanhempia kuin maalatut merkit. Merkit itsessään ovat jo poistettu käytöstä.

Kalliohakkauksen pituus on 22 cm ja leveys 7 cm. Se koostuu pystysuorasta viivasta, johon liittyy yläpäässä vinoneliö ja tämän alapuolinen vaakasuora viiva. Pystysuora viiva kulkee vinoneliön läpi. Kalliohakkaukseen liittyy myös pieni kallioon hakattu kuoppa (ks. liite 2).

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkistettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Halonen Eero Albin. Osoite: Kuusiniementie 8 Helsinki. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2, kartta 3:5 ja liite 2.

HIITTISTEN SAARISTO 5

040 01 0869
DRAGSFJÄRD PURUNPÄÄ

HAMNHOLMEN

RYSSÄNUUNI

HISTORIALLINEN AIKA

PERUSKARTTA 1034 10

PURUNPÄÄ

X=6656 92, Y=1575 68 Z=5-6m

TILA N:O 28:30, OM. VALTIO

TYA NEG. F 19588-19589

DIA TYA 243:57

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Hamnholmen on pitkänomainen suuri saari, suurin pituus reilut 2,5 km. Hamnholmen on kalliainen ja metsäinen saari. Puusto on pääosin havupuuta. Saaren alavimmilla alueilla on vanhoja peltoja, joiden reunoilla on runsaasti peltoraunioita. Hamnholmenin pohjoisosassa on kaksi suurta lahtea, joista toinen avautuu pohjoiseen ja toinen etelään. Eteläisempi lahdista on keskiajan lopulta lähtien tarjonnut loistavan satamapaikan merenkulkijoille. Tämä lahti on edelleenkin suosittu satamapaikka. Saaren korkeimmat kohdat kohoavat yli 20 m korkeuteen merenpinnan yäpuolelle. Hamnholmen sijaitsee Purunpään länsipuolella. Hamnholmenista n. 2,5 km kaakkoon sijaitsee Jungfrusund, josta tunnetaan keskiajalle ajoittuvia muinaisjäännöksiä.

Hamnholmenin keskiosassa Söderfladanin länsirannalla, n. 30 m päässä rantaviivasta, on hajonnut ryssänuuni. Ryssänuunin jäännös sijaitsee sekametsän keskeltä kohoavalla matalalla kalliolla. Ryssänuuni on rakennettu kalliopohjalle. Ensisilmäyksellä kohde näyttää vain sekavalta kiviläjältä, jossa silmiinpistävää on suurten, halkaisijaltaan yli 60 cm, kivien ja lohkonaisen kiviaineksen suuri määrä. Kohteen eteläsivu näyttää miltei suoralta, muilta sivuilta muoto on epämääräinen. Rakennelman pituus pohjois-etelä-suunnassa on 200 cm ja itä-länsi-suunnassa 220 cm. Korkeutta kohteella on n. 70 cm. Kasan kehällä on kolme suurta, pyöreähköä kiveä, joiden halkaisija vaihtelee 50-70 cm välillä. Nämä suuret kivet näyttävät toimineen rakenteen kulmakivinä. Joukossa on myös muutama pienempi pyörästynyt kivi. Valta osa kivistä on kuitenkin särmikkäitä, joista suurin on päällimmäisenä kivikassa lepäävä laakea kivilaatta. Tämän kivilaatan halkaisija on n. 70 cm ja paksuus 20 cm. Kivilaatan alla on ontelo. Kohteen ympärillä hajallaan kalliolla on kiviä, jotka ovat peräisin ryssänuunin jäännöksestä. Kohde on osittain sammaleen peitossa. Kohteen kivistä löydettiin viitteitä tulenpidosta, mm. suurten kulmakivien ja laattakiven "tulipesän" puoleiset seinämät ovat halkeilleita, samoin moni pienemmistä kivistä on tulen rapauttamaa. Hiilta ei kuitenkaan löydetty ollenkaan.

Kiviaineksen koko vaihtelee huomattavasti. Tämä voi osin johtua siitä, että tulen pito on lohkonut suurempia kiviä pienemmiksi. Pienimpien kivien läpimitta vaihtelee 15-20 cm välillä.

Kohde löydettiin saarta tarkastettaessa. Hamnholmen valittiin tarkastuskohteeksi nimensä perusteella. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen (tila n:o 28:30), jolla kohde sijaitsee omistaa valtio. Alue kuuluu Saaristomeren kansallispuistoon.

Liitteet: Kartta 2:5 ja kartta 3:2.

HIITTISTEN SAARISTO 6

040 01 5070
DRAGSFJÄRD PURUNPÄÄ
HAMNHOLMEN
RYSSÄNUUNEJA 3 KPL.
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 1034 10
PURUNPÄÄ
X=6658 08, Y=1575 50, Z=n.15m
TILA N:O 28:30, OM. VALTIO
TYA NEG. F 19590-19593
DIA TYA 243:58-60
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Hamnholmenin pohjoisosassa, sen länsirannalla, on kolmen ryssänuunin jäännökset (kohteet 6a-c). Nämä sijaitsevat rantakallion huipun takaisessa laaksossa sisämaan puoleisella mäntykankaalla.

Kohde 6a: Kyseessä on kahden, kulman muodostavan, maakiven varaan rakennettu uunimainen rakennelma. Rakennelman ulkomitat ovat 160x100 cm ja korkeus on 80 cm. Sisämitat puolestaan ovat 80x60 cm ja syvyys 30 cm. Uunin suuaukko on edelleen jäljellä, sen leveys on 40 cm ja korkeus 30 cm. Lisäksi pidemmän seinän muurirakenne on edelleen pystyssä. Rakennelman päällä on myös joitakin suuria laattamaisia kiviä. Rakennelma on kasattu särmikkäistä, vaihtelevan kokoisista kivistä (halkaisija vaihtelee 10-40 cm välillä). Maakivien uunin puoleiset kyljet ovat halkeilleet kuumuuden johdosta, lisäksi uunin sisus on täynnä lohjennutta kiveä. Uunin katto on ilmeisesti romahtanut sisään.

Kohde 6b: Kohde sijaitsee edellisestä n. 10 m itäkoilliseen. Lisäksi kohde on myös edellistä selvästi hajonneempi. Uunista on jäljellä vain sekalainen kiviläjä, jossa on kuitenkin vielä havaittavissa uuninpesä. Jäännöksen mitat ovat 130x130 cm. Kivikasan poikki kulkee ontelo, joka on toiminut ilmeisesti uuninpesänä. Tämän leveys on 30 cm, pituutta sen sijaan ei voitu määrittää. Uuni on rakennettu pääasiassa särmikkäistä kivistä, joukossa on vain muutama pyöristynyt kivi. Kivien halkaisija vaihtelee 15-35 cm välillä. Osa kivistä on tulen rapauttamaa, hiiltä ei jäännöksestä löytynyt.

Kohde 6c: Kohde sijaitsee n. 60 m eteläkaakkoon kohteesta 6a. Kohde on rakennettu suuren maakiven varaan siten, että tämä muodostaa uunin toisen pitkän sivun. Toinen pitkä sivu, kuten peräseinäkin, on rakennettu jäleistä kivilohkareista. Molemmat seinämät ovat ehjiä. Uunin pituus on 180 cm, leveys 100 cm ja korkeus 70 cm. Rakenteeseen kuuluu pari kolme suurta kiveä (halkaisijaltaan 60 cm suuruisia), jotka muodostavat uunin perä- ja pitkän seinän. Suuri osa käytetyistä kivistä on halkaisijaltaan 30-40 cm suuruisia. Lisäksi pitkän seinän tilkkeenä on käytetty halkaisijaltaan n. 15 cm suuruisia pyöristyneitä kiviä. Kiviaines on kuitenkin pääasiassa särmikästä. Uunipesän pituus on 110 cm, leveys 60 cm. Pesän korkeus sen sijaan on määrittelemätön, sillä uunin katto on romahtanut sisään. Uunin päällä ja pesässä lepää pari suurta, yleismuodoltaan latteaa kiveä, jotka ovat ilmeisesti kattokiviä. Maakiven halkeamat ja pesän rapautuneet kivet kertovat tulen pidosta. Hiiltä ei löydetty.

Kohde löydettiin saarta tarkastettaessa. Hamnholmen valittiin tarkastuskohteeksi nimensä perusteella. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen (tila n:o 28:30), jolla kohde sijaitsee omistaa valtio. Alue kuuluu Saaristomeren kansallispuistoon.

Liitteet: Kartta 2:5, kartta 3:2 ja kuva 1.

HIITTISTEN SAARISTO 7

040 01 0071
DRAGSFJÄRD PURUNPÄÄ
HAMNHOLMEN
RYSSÄNUUNI
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 1034 10
PURUNPÄÄ
X=6656 84, Y=1575 42, Z=5-6m
TILA N:O 28:30, OM. VALTIO
TYA NEG. F 19594
DIA TYA 243:61
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Hamnholmenin keskiosassa Gåshalsenin pohjoispuolella sijaitsevalla kallioisella mäntymetsäalueella on ryssänuunin jäännös. Kohde sijaitsee n. 150 m päässä saaren länsirannasta.

Ryssänuuni on pahasti tuhoutunut, vain takaseinä on enää jäljellä. Muu osa on sekavaa kiviröykkiötä. Uuni on rakennettu matalan maakiven kylkeen. Jäännöksen pituus on 210 cm ja leveys 180 cm. Takaseinä on rakennettu suuresta, nyttemmin lohjenneesta, paasikivestä, jonka pituus on 70 cm, paksuus 30 cm ja korkeus n. 70 cm. Kiviaines on pääasiassa särmikästä. Joukossa on pari pyöristynyttä kiveä. Kivien koko vaihtelee melkoisesti. Suurimmat kivet ovat halkaisijaltaan 50 cm suuruisia, ja pienimmät 20 cm suuruisia. Maakiven kylki kuten moni kivistäkin on lohjennut ja rapautunut kuumuudessa. Jäännös on sammaleen peitossa.

Kohde löydettiin saarta tarkastettaessa. Hamnholmen valittiin tarkastuskohteeksi nimensä perusteella. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen (tila n:o 28:30), jolla kohde sijaitsee omistaa valtio. Alue kuuluu Saaristomeren kansallispuistoon.

Liitteet: Kartta 2:5 ja kartta 3:2.

HIITTISTEN SAARISTO 8

046 01 0072
DRAGSFJÄRD HÖGSÅRA
HÖGSÅRA BYVIKEN
KALLIOHAKKAUKSIA
1700-LUVUN LOPPU
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6649 96, Y=1576 42, Z=n.5m
TILA N:O 7:3, OM.
TYA NEG. F 19595-19598
DIA TYA 243.62-65
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Högsåra kuuluu inventoitavan alueen suurimpiin saariin, sen suurin pituus on 3,5 km. Högsåra sijaitsee Kasnäsin länsipuolella. Högsåran kylässä, Lillers-nimisen talon puuliiterin pohjoispuolella sijaitsevalla silokalliolla on kaksi vuoteen 1792 ajoittuvaa kalliohakkausta. Matkaa paikalta puuliiterille on n. 8 m.

Alempana kalliolla sijaitsevan kalliohakkauksen leveys on 32 cm ja korkeus 50 cm. Alimmaisena hakkauksessa on vuosiluku 1792. Numeroiden korkeus on 9 cm. Vuosiluvun yläpuolella on kolme kirjainta peräkkäin, GBB. Kirjainten korkeus on 13 cm. Kirjainten yläpuolella on kruunu. Kruunun korkeus on 18 cm ja leveys 21 cm.

Ylempänä kalliolla sijaitsevan kalliohakkauksen korkeus on 30 cm ja leveys 50 cm. Alimmaisena hakkauksessa on vuosiluku 1792. numeroiden korkeus on 11 cm. Vuosiluvun yläpuolella on neljä kirjainta, EHOE. Kirjainten korkeus on 12 cm.

Tieto kohteesta ja sen sijainnista saatiin Turun yliopiston arkeologian osaston arkistosta. (Luotsinvanhin Anders Alborg näytti kallioon hakattuja merkkejä T. Tuoviselle 8.4. 1989.) Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Kohde sijaitsee keskellä kyläaluetta, jossa lohkomisia vireillä.

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:3 ja kuva 2.

HIITTISTEN SAARISTO 9 040 01 0073

DRAGSFJÄRD HOLMA
HOLMA VÄSTERFLADAN
LABYRINTTI
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6644 60, Y=1576 06, Z=n.10m
TILA N:O 1:5, OM. HANGÖ UDDS
SEGELSÄLLSKAP
TYA NEG. F 19583-19586
DIA TYA 243:54-55
V. HÖGMAN 1886
H. PLANTING 1932
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Holma on kookas saari, sen suurin pituus on noin 2,5 km. Pinnanmuodoiltaan ja kasvillisuudeltaan Holma on tyypillistä sisäsaaristoa, korkeita kallionyppylöitä ja alavia laaksoja tiheine kuusimetsineen. Holma sijaitsee n. 1,5 km länteen Kasnäsin eteläkärjestä.

Holman etelärannalla lähellä sen lounaiskärkeä on saarten suojaama syvä ja leveä lahti, joka peruskarttaan on merkitty nimellä Västerfladan. Maasto lahden ympärillä on kallioista. Lahden pohjukassa olevasta kesämökistä n. 100 m lounaaseen sijaitsee kallioinen mäki, joka kohoaa 10 m korkeuteen merenpinnan yläpuolelle. Tämän kalliomäen korkeimmalla kohdalla on kivirakenne, joka on tulkittavissa labyrintiksi. Kalliomäen alarinteet ovat metsäiset, ylempänä maasto muuttuu kallioiseksi, rosoiseksi ja harvaa kitumännikköä kasvaksi. Meri näkyy idässä n. 100-150 m päässä. Mäenharjan pohjoispuolitse, n. 70 m päässä, kulkee lounais-koillis-suuntainen sähkölinja. Kohteen vierestä kulkee myös pieni pohjois-etelä-suuntainen sähkölinja. Kohde on merkitty peruskarttaan, (painettu 1986), muinaismuistomerkillä.

Labyrintti sijaitsee mäen korkeimmalla kohdalla, kuperalla ja varsin tasaisella kallioalustalla. Itse rakennelma käsittää kaksi labyrinttia, jotka on rakennettu kiinni toisiinsa. Suuremman labyrintin halkaisija pohjois-etelä-suunnassa on 730 cm ja itä-länsi-suunnassa 800 cm. Tämän luoteispuolelle rakennetun labyrintin halkaisija on luode-kaakko-suunnassa 450 cm ja lounais-koillis-suunnassa 800 cm. Koko rakennelman pituus on 12,7 m. Rakennelmat eivät pohjakaavallisesti liity yhteen. Suurempi labyrinteista on suhteellisen ehjä, vain koilliskulmasta on purettu muutama seinämä pois, joten sen pohjakaava on vielä selvästi havaittavissa. Pienempi labyrinteista sen sijaan on hajanaisempi ja pohjakaavaltaan epämääräisempi. (Ks. liite 1)

Labyrinttien rakentamiseen on käytetty sekä särmikkäitä että pyöristyneitä kiviä. Suurin osa kivistä on kuitenkin särmikkäitä. Rakennelman kivet ovat yleisesti ottaen varsin kookkaita, kivien keskimääräinen halkaisija on n. 35 cm. Käytettyjen kivien halkaisijat vaihtelevat 15-50 cm välillä. Käytävien seinämät ovat pääasiassa yksikerroksisia, mutta parissa kohtaa kivikerroksia on kaksi.

Suuremman labyrintin lounaispuolella, välittömästi sen läheisyydessä on epämääräinen matala ja hajanainen kivikasa, sekä hiukan kauempana mahdollisesti vanhan sähköpylvään kivijalusta.

Tiedot kohteesta ja sen sijainnista saatiin Turun yliopisto arkeologian osaston arkistosta. Kohteen uusi tarkastus ja dokumentointi katsottiin tarpeelliseksi. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla. Kohteesta laadittiin pohjakaava-alue.

Aikaisemmat tiedot:

Volter Högmanin Hiittisten inventointikertomus vuodelta 1886, s. 89. (TYA.)

Hildur Plantingin inventointikertomus vuodelta 1932, s. 9. (Museovirasto.)

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Hangö udds segelsällskap. Ei osoitetta.

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:3, kuva 3 ja liite 1.

HIITTISTEN SAARISTO 10

DRAGSFJÄRD HOLMA 040 01 0074
HOLMA VÄSTERNÄSET
PIENI KIVIKEHÄ
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 KASNÄS
X=6644 84, Y=1576 04, Z=n.20m
TILA N:O 3:29, OM.-
TYA NEG. F 19587
DIA TYA 243:56
T.HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Holman eteläosassa sen luoteisrannalla sijaitsevan Västernäset-nimisen kallioalueen korkeimmat kohdat kohoavat yli 20 m korkeuteen merenpinnan yläpuolelle. Västernäsetin korkeimmalla kallionyppylällä on pieni kivikehä. Kivikehä sijaitsee kuperalla ja paljaalla kalliohuipulla. Paikalta aukeaa näkymä luoteeseen merenselälle. Huipun koillispuolella puolestaan on sisämaahan jatkuva matala laakso, joka muodostaa ruovikkoisen lahden meren rantaan.

Kivikehä on pyöreä, sen ulkohalkaisija on 150 cm ja sisähalkaisija 90 cm. Kivikehä on rakennettu 13 särmikkäästä kivistä, joiden keskimääräinen halkaisija on 30 cm. Keskellä kehää on pieni kivi, kuin silmäkivenä. Tämä kivi voi kuitenkin olla rakennelmaan kuulumaton, myöhemmin siihen joutunut. Kehän eräässä laidassa pystyyn kuivunut puuntynkä, joka on rakennelmaa nuorempi. Kivikehä on täysin ehjä. Sen ikää kuten funktiotakaan on täysin mahdotonta arvioida. Aivan uusi se ei kuitenkaan ole. Huomionarvioisena seikkana voidaan mainita se, että läheisyydessä sijaitsee suojainen lahti, joka aikanaan on tarjonnut hyvän suojan merenkulkijoille.

Omistustiedot: Lohkominen vireillä, ei muuta tietoa.

Liitteet: Kartta 2:1 ja kartta 3:3.

HIITTISTEN SAARISTO 11

DRAGSFJÄRD HOLMA 040 81 0075
HOLMA HAMNHOLMEN
HAJANAINEN KIVEYS
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 12
X=6641 90, Y=1577 36, Z=N.10
TILA N:O 4:1, OM.SWANSON E.
TYA NEG. F 19609-19611
DIA TYA 243: 69-70
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

Holma Hamnholmen on n. 600 m pitkä saari ja muodoltaan pitkänomainen. Maasto on kauttaaltaan kallioista ja rannat jyrkästi nousevat. Saarta kattaa havupuuvaltainen metsä.

Kohde sijaitsee saaren pohjoisrannalla, kallioisen rannan huipulla. Vesiraja on n. 50 m:n päässä. Rantakallio on n. 10 m korkea ja nousee n. 40 asteen kulmassa. Ranta ja kallion laki ovat harvapuustoisia. Paikalta on avoin näköala luoteeseen merenselälle.

Hajanainen kiveys on levittäytynyt n. 7x7 m:n laajuiselle alueelle, paljaalle kuperalle kalliopinnalle. Paikalla on halkaisijaltaan n. 10-40 -senttisiä kiviä, joista osa on pyöreitä ja osa lohkottuja ja pitkänomaisia. Osa kivistä sijaitsee epäsäännöllisesti hajallaan, osa muodostaa yhden suuremman (halk. 150 cm) ja pari pienempää kasaumaa. Lisäksi kivistä on ladottu karkeasti D-kirjaimen muotoinen , halkaisijaltaan 250 cm oleva rakenne. Kaikki rakenteet ovat yhden kivikerroksen korkuisia. Kiveyksen hajanaisuuden vuoksi sen alkuperäistä funktiota on mahdoton päätellä. Kiviä on kuitenkin runsaasti, joten kyseessä ei voi olla satunnainen rakennelma. Kyseessä saattaa olla esim. hajotettu merimerkki tai kompassikiveys, jopa röykkiö.

Kohde löydettiin systemaattisessa inventoinnissa. Korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien perusteella.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Swanson Ernst. Osoite Tvärvägen 25870 Dragsfjärd.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:4.

HIITTISTEN SAARISTO 12

DRAGSFJÄRD HOLMA 040 01 0076
HOLMA HAMNHOLMEN
HAUTARÖYKKIÖ
RAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6641 76, Y=1577 58, Z=11 m
TILA N:O 3:26, OM. SWANSON E.
TYA NEG. F 19556-19558
DIA TYA 243:25-28
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Holma Hamnholmenin etelärannalla, joka on lähes koko pituudeltaan jyrkkärinteistä kalliorantaa, sijaitsee kraaterimainen kiviröykkiö. Röykkiö sijaitsee rantakallion huipulla tasaisella kallioalustalla. Matkaa rantaan röykkiöltä on n. 40 m. Kalliolla kasvaa harvakseltaan matalaa mäntyä.

Röykkiö on pitkänomainen suunnassa NNE-SSW, ja soikeahko. Röykkiön pituus, suunnassa NNE-SSW, on 620 cm ja leveys, suunnassa NNW-SSE, 430 cm. Korkeutta röykkiöllä on n. 80 cm. Röykkiö on kasattu pyöristyneistä kivistä, ja kivien halkaisija vaihtelee 50-30 cm välillä. Röykkiön päissä näyttää olevan enemmän kiviä kuin sivulaidoilla. Keskelle röykkiötä on (luultavasti myöhemmin) kaivettu pohjakallioon saakka ulottuva kraaterimainen kuopanne. Kuopanteen halkaisijat ovat N-S suunnassa 100 cm ja E-W suunnassa 80 cm. Tämä kuopanne tekee röykkiöstä selvästi kehämäisen. Mitään rakenteita, ellei sellaiseksi voi laskea länsilaidan paria suurta mahdollista reunakiveä, ei röykkiössä ole havaittavissa. Sen sijaan röykkiön pohjoispäästä lähtee yksinkertainen kivistä ladottu muuri. Kiveys on muodoltaan lähes suorakulmainen, ja sen pituus suunnassa N-S on 250 cm ja suunnassa E-W 190 cm. Rakenteen koilliskulma on hajalla. Tämä kivirakenne, kuten myös röykkiön keskellä sijaitseva kuopanne, ovat eittäin todennäköisesti myöhemmän toiminnan tulosta, sillä röykkiössä on havaittavissa hajoittamisen merkkejä, esim. röykkiön kaakkois-, etelä- ja itäpuolella on yhteensä toistakymmentä mahdollisesti röykkiöstä poistettua kiveä.

Röykkiö löydettiin saarta tarkastettaessa. Kohteen sijaintikorkeus mitattiin merenpinnasta ja saatu tulos suhteutettiin N 60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Swanson Erik. Osoite: Åkergränd 12 22150 Jomala.

Liitteet: Kartta 2:2, kartta 3:4 ja kuva 4.

HIITTISTEN SAARISTO 13

DRAGSFJÄRD ROSALA 040 01 0077
ROSALA HAMNHOLMEN
HAUTARÖYKKIÖ
MYÖHÄISRAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6641 46, Y=1577 70, Z= 8 m
TILA N:O 8:35, OM. LINDHOLM A.
TYA NEG. F 19542
DIA TYA 243:9-10
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Rosala Hamnholmen, joka sijaitsee n. 3 kilometria luoteeseen Rosalan kylästä, on melko kookas saari. Saaren suurin pituus on yli 1200 metriä. Saaren korkein kohta kohoaa 31 metrin korkeuteen merenpinnasta. Saaren eteläosa on alavampaa maastoa, ja siellä on umpeenkasvaneita vanhoja peltoja sekä peltoraunioita.

Röykkiö sijaitsee N-S-suuntaisen, matalaa männikköä kasvavan kallioalueen etelälaidassa. Noin kymmenen metrin päässä röykkiön etelä- ja itäpuolella rinne viettää melko jyrkästi alavaan, alle 2,5 mmpyn maastoon.

Röykkiö sijaitsee kallioalustalla. Se on muodoltaan soikea, pituusakseli N-S-suuntainen. Pituus on 580 cm ja leveys 320 cm. Korkeutta on vaikea arvioida, sillä röykkiö näyttää rakennetun kalliokuopanteen päälle (hautaus mahd. suoritettu kuopanteeseen?).

Kivilajiltaan aines on homogeenista, muodoltaan sekä särmikästä että pyöristynyttä. Kivien keskimääräinen halkaisija on n. 40 cm. Kivikoko kuitenkin vaihtelee, alle 10 cm halkaisijaltaan olevia kiviä röykkiössä ei ole.

Röykkiö on osittain hajotettu, sillä keskeltä röykkiötä on nosteltu kiviä ja kasattu niitä laidoille, etenkin länsilaidalle. Näin on keskelle röykkiötä syntynyt halkaisijaltaan 150 cm leveä kraateri. Kraaterin syvyys on n. 50 cm, ja sen pohjalla on vielä pari kivikerrosta. Kraaterin etelälaidassa on mahdollisesti rakenteen jäännökset, kolme kiveä E-W-suuntaisessa rivissä. Hajotettunakin röykkiö on tiivis eikä levinyt ympäristöön.

Röykkiö löydettiin systemaattisessa inventoinnissa. Korkeus on mitattu merenpinnasta, saatu korkeus on suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Lindholm Agneta. Osoite: Vågtoppen 12 C 24 02320 ESBO.

Liitteet: Kartta 2:2, kartta 3:5 ja kuva 5.

HIITTISTEN SAARISTO 14

DRAGSFJÄRD ROSALA 040 01 0078
BRUNKHOLMEN NORRGLO
HAUTARÖYKKIÖ
MYÖHÄISRAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1033 11 ÖRÖ
X=6639 30, Y=1577 96, Z=8,4 m
TILA N:O 1:33, OM. MIKKO JA
INGA KETTUNEN
TYA NEG. F 19536
DIA TYA 243:2-4
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Brunkholmen on Sommarön saaren pohjoisin osa, jonka erottaa pääsaaresta kapea kannas. Sen suurin leveys (koillinen-lounas-suunnassa) on 1200 m. Maastolle ovat tyypillisiä jyrkkärinteiset kallioharjanteet. Saaren korkein kohta kohoaa yli 20 m:n korkeuskäyrän. Saaren halki kulkee N-S-suunnassa alava laakso, jonka korkeus on alle 5 m mpy. Saaren tyypillinen kasvillisuus on matala mäntymetsä, joka peittää kalliot.

Röykkiö sijaitsee saaren sisäosiin johtavan, luode-kaakko-suuntaisen, kapean ja jyrkkärantaisen lahden itärannalla. Lahden rannat ovat äkkijyrkkää kalliota, paitsi pohjukka. Siellä ranta on matala, ja maasto jatkuu alavana sisämaahan muodostaen em. laakson. Röykkiö sijaitsee kesämökkintontilla, n. 15 m itäkaakkoon kesämökin rantasaunasta.

Kiviröykkiö on matala (n. 50 cm), profiililtaan epämääräinen ja rakenteeton. Muoto on soikeahko, suurin halkaisija (suunnassa luode-kaakko) on 5,5 m ja pienin halkaisija 4,2 m. Röykkiö koostuu sekä pyöreäähköistä että kulmikkaista kivistä, joiden läpimitta vaihtelee 10 cm:stä 50 cm:iin. Joukossa on myös muutama todella suuri, halkaisijaltaan n. 80 cm oleva kivi. Kiviaines on homogeenista. Röykkiö on jonkin verran levinnyt, mutta silti pysynyt yhtenäisenä. Keskiosassa on selvä kuopanne, joka on syntynyt röykkiön penkomisen tuloksena. Ilmiasunsa ja sijaintinsa perusteella röykkiön voidaan olettaa olevan myöhäisrautakautinen hauta.

Perimätieto kertoo röykkiön olevan viikingin hauta. Tästä tarinasta mainitsivat kesämökin omistajat, jotka olivat kuulleet asiasta maa-alueen aikaisemmalta omistajalta Uno Westerholmilta. Toisen paikallisen kertomuksen mukaan röykkiö olisi valekummeli, jonka tehtävänä oli ollut harhauttaa merenkulkijoita. Tätä tarkoitusta ajatellen röykkiö kuitenkin sijaitsee liian kaukana lahden suusta. Mökin omistajat mainitsivat myös

U.Westerholmin nuorena poikana penkoneen rökkiön pohjia myöten. Väitteensä mukaan hän ei ollut löytänyt rökkiöstä mitään. Kettuset mainitsivat myös jostakin saaren pellostä löydetyin aikoinaan veneen osia. Pellot ovat sijainneet aiemmin mainitussa saaren halki kulkevassa laaksossa. Samoin he kertoivat nähneensä mökkilahden pohjassa veneen kölipuuta muistuttavan puukappaleen, mutta ko. puukappaletta ei yrityksistä huolimatta löytynyt liete- ja leväkerroksen alta.

Kohde löydettiin systemaattisessa maastoinventoinnissa. Kohteen korkeus on mitattu merenpinnasta ja suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Inga ja Mikko Kettunen. Myllytontuntie 19 02200 ESPOO.

Liitteet: Kartta 2:2, kartta 3:5, ja kuva 6.

DRAGSFJÄRD KASNÄS 040 01 0079
KASNÄS NÄSET
HAUTARÖYKKIÖ
MYÖHÄISRAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6647 46, Y=1578 97, Z=7,2 m
TILA N:O 2:60 OM. GRANLUND T.
TYA NEG. F 19549-19550
DIA TYA 243:18-19
L. FAGESTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kasnäs on alueen suurimpia saaria, sen suurin pituus on yli 6 km. Pinnanmuodoiltaan ja kasvillisuudeltaan Kasnäs muistuttaa mannerta. Saaren halki pohjois-etelä- suunnassa kulkee tie.

Kasnäsin eteläosassa, reilun kilometrin päässä Kasnäsin laiturista, Rantasalon tienhaaran läheisyydessä on kivröykkiö. Matkaa Kasnäsin tielle on röykkiöltä on 150-200 m. Röykkiö sijaitsee jyrkässä pohjoisrinteessä lähellä Rantasalon tietä, joka kulkee n. 5 metrin päässä röykkiön pohjoispuolitse mäen juurella. Tien pohjoispuolella levittäytyy peltoaukea. Pohjoisrinteellä, jolla röykkiö sijaitsee, kasvaa kuusi- ja mäntymetsää. Maaperä on soraa.

Röykkiö on pohjois-etelä-suuntainen ja pitkänomaisen soikea. Röykkiön mitat ovat pohjois-etelä suunnassa 830 cm, itä-länsi-suunnassa 380 cm ja korkeus 121 cm. Röykkiö on loivan kupera niin pituus- kuin leveysakselinsakin suuntaisesti. Röykkiössä on sekä pyöristyneitä että särmikkäitä kiviä. Kivien koko vaihtelee huomattavasti. Pienimpien kivien, joita näyttää olevan vain röykkiön eteläpäässä, halkaisija on n. 10 cm. Suurimmat kivet ovat halkaisijaltaan jopa 80 cm suuruisia. Kivien keskimääräinen halkaisija on 30 cm. Suurimmat kivet näyttävät olevan röykkiön laidoilla. Röykkiö on varsin hyvin säilynyt. Itäpäässä on yksi suuri kivi, joka näyttää syrjään vyöryneeltä. Röykkiö on vahvasti sammaleen peittämä ja sen päällä kasvaa mänty.

Sijaintipaikkansa ja -korkeutensa perusteella voidaan röykkiön olettaa olevan myöhäisrautakautinen hauta. Röykkiön läheisyydessä on kuitenkin muutamia peltoraunioita. Yksi peltoraunio sijaitsee aivan röykkiön tuntumassa, n. 10-15 m siitä pohjoiseen aivan tien vieressä sen pohjoispuolella. Tämä kuten toinenkin peltoraunioista, joka sijaitsee röykkiöstä n. 50 m itäkoilliseen, sijaitsevat huomattavasti röykkiötä alempana ja poikkeavat rakenteeltaan selvästi röykkiöstä.

Kohde kuului niihin vuoden 1991 inventoinnissa löydettyihin kohteisiin, jotka valittiin uudelleen tarkastettaviksi (Inventointikertomus L.Fagerström-H.Roth 1991, kohde 84). Korkeus röykkiölle mitattiin korkeuskiintopisteestä, jonka korkeus on 6,036 m ja joka sijaitsee Kasnäsin tien varressa.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Granlund Torsten. Osoite: 25930 Kasnäs. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1990.

Liitteet: Kartta 2:1 ja kartta 3:3.

HIITTISTEN SAARISTO 16

DRAGSFJÄRD KASNÄS 040 00 0009
KASNÄS RÄVBERGET
MAANSEKAINEN RÖYKKIÖ
AJOITUS EPÄVARMA
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6647 84, Y=1578 88, Z= 11,32m
TILA N:O 1:33, OM. SALON
KAUPUNKI
TYA NEG. F 19551-19552
DIA TYA 243:20
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN

Kasnäsin Rävbergetin kaakkoispuolella on peltoalue, jonka ympäristössä sijaitsee runsaasti erilaisia peltoraunioita. Peltoalueen luoteislaidalla, muuntajasta n. 150 m itään, sijaitsee pieni maansekainen röykkiö Rävbergetin loivasti viettävällä kaakkoisrinteellä. Matkaa pellonreunaan kohteelta on n. 30 m. Rinteellä kasvaa rehevä, melko avoin ja valoisa sekametsä. Maaperä alueella on moreenia.

Maansekainen röykkiö on muodoltaan pyöreähkö ja pinnanmuodoltaan kupera. Sen halkaisija on 340 cm ja korkeus 80 cm. Kiviaines on halkaisijaltaan n. 20 cm suuruista. Maata näyttää röykkiössä olevan enemmän kuin kiviä, mutta suhdetta on vaikea arvioida karikepiteen takia. Röykkiön päällä kasvaa kaksi kuusta, joiden runkojen halkaisijat ovat 25 cm ja 30 cm. Koska kohde sijaitsee kuusten alla, ei pintakasvillisuutta juurikaan ole, vain hiukan matalia kasveja. Kariketta kasan päällä sen sijaan on runsaasti.

Kohde löydettiin tarkastettaessa kohteen n:o 15 läheisyydessä olevaa peltoaluetta. Kohteen sijaintikorkeus mitattiin korkeuskiintopisteestä, jonka korkeus on 6,036 m. Kohteen ympäristöön tehtiin muutama koepisto, joista ei kuitenkaan löydetty mitään, maakin osoittautui varsin puhtaaksi.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Salon kaupunki. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1990.

Liitteet: Kartta 2:1 ja kartta 3:3.

HIITTISTEN SAARISTO 17

DRAGSFJÄRD KASNÄS 040 00 0010
KASNÄS BYHOLMEN
PEITTEINEN KIVIRÖYKKIÖ
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6646 60, Y=1578 99, Z=n.5 m
TILA N:O ?, OM. ?
TYA NEG. F 19581-19582
DIA TYA 243:52-53
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kasnäsin laiturista n. 300 m pohjoiseen tien varrella on kaksi peltoa, joiden välistä kulkee itä-länsi-suuntaisesti sähkölinja. Peltojen välissä lähellä kohtaa, jossa sähkölinja kääntyy kaakko-luode-suuntaiseksi, sijaitsee peitteinen kiviröykkiö. Sähkölinja kulkee kiviröykkiön pohjoispuolitse n. 10 päässä siitä. Kiviröykkiöstä n. 30 m pohjoiseen sijaitsee teollisuushalli. Kiviröykkiö sijaitsee koilliseen viettävän, tuuheaa sekametsää kasvavan rinteän juurella, tasamaalla. Kiviröykkiö on rakennettu osittain matalalle tasaiselle kalliolle, joka on aivan teollisuushallin sorakentän ja harvahkon metsän rajalla. Maaperä on mullansekainen hiekkakangas.

Muodoltaan röykkiö on pitkänomaisen soikea, sen pituus on 530 cm ja leveys 290 cm. Röykkiö näytetään rakennetun jonkinlaisen matalan kalliotöyrään päälle siten, että rakennetun osan korkeus on etelälaidalla paljon suurempi kuin pohjoislaidalla. Röykkiön alaosan peitoksi on kasvanut paksu sammal- ja ruohomatto, joten sen kiviaineksen kokoa ja laatua vaikea arvioida. Röykkiön päällimmäisessä osassa kiviaines on näkyvissä. Päällimmäisen osan kivet ovat hieman sammaleen ja jäkälän peittämiä. Näiden kivien keskimääräinen halkaisija on n. 25 cm. Röykkiössä on myös kaksi huomattavasti suurempaa kiveä, joiden halkaisija on n. 80 cm. Nämä kaksi kiveä näyttävät olevan maakiviä, joiden väliin röykkiön keskusta näyttää kasatun. Röykkiön itäpäässä makaa kyljellään kapea, n. 80 cm pitkä kivipaasi, joka on saattanut olla pystyssä itäpäädyssä. Röykkiön korkeus on etelälaidasta katsoen n. 100 cm ja pohjoispuolelta n. 60 cm.

Röykkiön päällyskivet ovat poikkeukselliset. Ensinnäkään ne eivät ole sammalen ja heinän peitossa kuten muu osa. Toiseksi ne rikkovat alemman osan kauniin kuperan profiilin. Päällyskivet näyttävätkin myöhemmin lisätyiltä. Päällyskiveyksessä ei ole havaittavissa mitään muotoa. Kyseessä on ilmeisesti kaksi eriaikaista rakennetta. Näistä alimmainen, kupera kasvillisuuden peittämä röykkiö, voidaan pienin varauksin luokitella muinaisjäännökseksi. Päällimmäinen osa sen sijaan on mitä ilmeisemmin peltoraunio.

Röykkiön itäpäässä, siitä n. metri pohjoiseen, sijaitsee matala ja pieni heinän ja turpeen peittämä röykkiö. Muodoltaan se on pitkänomaisen soikea. Tämän röykkiön pituus on 170 cm ja leveys 120 cm. Korkeutta röykkiöllä on n. 30 cm.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 78). Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla. Kohde sijaitsee viiden metrin korkeuskäyrällä.

Omistustiedot: Kohde sijaitsee aivan kiinteistörajalla. Omistajat ovat joko Kasnäs industriområde AB (osoite: Dragsfjärdin kunta 25900 Taalintehdas) tai Saaristomeren kansallispuisto/Valtio. Alueella on lohkominen vireillä.

Liitteet: Kartta 2:1 ja kartta 3:3.

HIITTISTEN SAARISTO 18

DRAGSFJÄRD HOLMA 040 00 0011
HELGSKÄR
HARVA KIVIRÖYKKIÖ
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6642, 28 Y=1579 48, Z= n. 15m
TILA N:O -, OM.-
TYA NEG. F 19559-19560
DIA TYA 243:29-30
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Helgskär on kooltaan varsin pieni saari, sen suurin pituus on n. 500 m. Saaren korkein kohta kohoo yli 20 m merenpinnan yläpuolelle. Helgskär sijaitsee välittömästi Stora Ängeskärin eteläpuolella. Saari on kalliainen ja sillä kasvaa harvakseltaan havupuita.

Saaren korkeimman laen kattavan kalliopaljakka-alueen länsipäässä, loivasti länteen viettävällä rinteellä sijaitsee harva kiviröykkiö. Selvempi rinteelasku alavalle maalle alkaa vasta lännempänä. Röykkiöstä n. 100-150 m länsilounaaseen sijaitsee kesämökki. Männyt peittävät näköalan röykkiöltä merelle. Röykkiö sijaitsee kalliopohjalla.

Kiviröykkiö on epämääräisen pitkänomainen pohjois-etelä-suunnassa. Sen pituus on 320 cm, leveys 200 cm ja korkeus n. 50 cm. Röykkiö on harva, paikoin saattoi havaita kalliopohjan. Kiviaines on särmikästä, joukossa on vain yksi pyörästynyt kivi. Kivien keskimääräinen halkaisija on 40 cm. Kivet törröttävät sinne tänne. Röykkiö on täysin peitteetön, mikä tekee siitä varsin uuden näköisen.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen sijaintikorkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Tietoja ei saatu Dragsfjärdin kunnalta.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:4.

HIITTISTEN SAARISTO 19

DRAGSFJÄRD ROSALA 040 01 0880
ROSALA LATTOPETE
KALLIOHAKKAUS
1700-LUKU
PERUSKARTTA 1033 11 ÖRÖ
X=6638 10, Y=1579 64, Z= n. 2 m
OM. ROSALA SMF
TYA NEG. F 19617-19622
DIA TYA 243:77-82
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Rosalan saaren lounaiskulmassa on Lattopete-niminen niemi. Lattopete on pieni kalliainen niemi, jonka rannat ovat jyrkät. Niemen itäosassa on erikoista sileää ja tummanruskeaa kivilajia, joka lohkeilee paasimaisesti muodostaen sileäseinäisiä kivilaakoja. Näihin kivilaakoihin on kalliohakkaukset tehty. Kalliohakkauksia on viidessä eri kentässä, joista kaksi näyttää selvästi uudemmilta. Näitä kahta ei dokumentoitu valokuvoin.

Kenttä 1: Kalliohakkaukset sijaitsevat sileässä kallioseinämässä noin metrin korkeudella merenpinnasta. Rantaviivaan on matkaa n. 2 m. Kalliohakkaukset sijaitsevat 120 X 140 cm suuruisella alueella. Hakkauksissa esiintyvät vuosiluvut 1760 ja 1765. Osa hakkauksista on tehty nurinperin. (Tekstit on esitetty erillisessä liitteessä, ks. liite 2).

Kenttä 2: Kalliohakkaukset sijaitsevat pystysuorassa kalliopinnassa, noin 3 m päässä edellisen kentän hakkauksista. Kalliohakkaukset sijaitsevat noin 2 m korkeudella merenpinnasta. Matkaa rantaviivaan on noin 5 m. Kalliohakkauksissa esiintyy vuosiluku 1760. Toinen kalliohakkauksista on tehty nurinperin. Kentän pituus on 50 cm korkeus 20 cm. (Tekstit on esitetty erillisessä liitteessä, ks. liite 2).

Kenttä 3: Kenttä kolmeen kuuluu yksi kalliohakkaukset, joka muodostuu kolmesta peräkkäisestä kirjaimesta. Näistä kaksi jälkimmäistä on tehty nurinperin. Kalliohakkaukset sijaitsee pystysuorassa kalliopinnassa noin 1,5 m alaviistoon kentästä 2. Kenttä sijaitsee noin 2 m korkeudella merenpinnasta ja matkaa vesirajaan on noin 4 m. Hakkauksen pituus on 18 cm ja korkeus 12 cm. (Teksti esitetty erillisessä liitteessä, ks. liite 2).

Kentät 4 ja 5: Edellisten läheisyydessä on lisäksi vaaleina erottuvia raaputuksia kahdessa kohtaa. Nämä muodostavat kentät 4 ja 5. Kenttien kalliohakkaukset ovat hyvin heikosti erottuvia kirjaimia ja näyttävät aivan äskettäin tehdyiltä.

Omistustiedot: Rosala smf.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 78). Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Liitteet: Kartta 2:2, kartta 3:5 ja liite 2.

HIITTISTEN SAARISTO 20

DRAGSFJÄRD ROSALA 040 00,2
ROSALA SKOGSGÄRDORNA
RAKKAKUOPPA
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 14 HISSKÄRET
X=6639 34, Y=1581 06, Z=n.20m
TILA N:O 14:46, OM. ANDERSSON H.
TYA NEG. F 19578-19579
DIA TYA 243:48-49
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Rosala on yksi inventoitavan alueen suurimmista saarista. Sen suurin pituus on n. 7 km. Hiittisistä Rosalan erottaa kapea salmi, Kyrksundet. Rosala muistuttaa pinnanmuodoiltaan ja kasvillisuudeltaan hyvin paljon mannerta.

Skoggärdorna sijaitsee saaren keskiosassa. Alueella on kaksi vanhaa peltoa. Pohjoisemman pellon kaakkoispuolella kohoaa kalliokukkula, jonka pohjoisrinteellä on itä-länsi-suuntainen pirunpelto.

Pirunpellon, jonka laajuus on n. 10x26 m, länsipäässä on rakkakuoppa. Kuoppa on muodoltaan epäsäännöllisen pyöreä ja sen halkaisija pinnan tasolla on 170 cm. Kuopan syvyys on n. 80 cm. Kuopan länsi- ja eteläsivut ovat lähes pystysuorat, kun taas muut kaksi ovat loivemmat. Kuopan pohja on paksun sammalkerroksen peitossa. Kuopan läheisyydessä ei ole havaittavissa kiviä, jotka olisivat peräisin kuopasta. Kiviaines kuopassa oli tyypillistä pirunpellolle. Kivien päällä kasvoi jäkälää.

Kohde löydettiin etsittäessä vuoden 1991 inventoinnissa paikallistettua asuinpaikkaa (inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 52). Kohteen sijaintikorkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistavat Andersson Harry ja Marita. Osoite: 25870 Dragsfjärd. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:8.

HIITTISTEN SAARISTO 21

DRAGSFJÄRD ROSALA 040 01 8881
KALVHOLMEN
KIVIRÖYKKIÖ
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 12 KASNÄS
X=6640 50, Y=1579 16, Z=17,5 m
TILA N:O 2:19, OM. HACKMAN T.
TYA NEG. F 19543-19544
DIA TYA 243:11-13
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kalvholmen on melko kookas saari, suurin pituus on n. 700 m, ja se sijaitsee Rosalan pohjoispuolella. Saaren pinnanmuodot vaihtelevat melkoisesti, on korkeita paljaita kallioita ja alavia soistuneita alueita. Saaren korkeimmat kohdat kohoavat yli 20 m merenpinnan yläpuolelle. Saaren puusto on pääasiassa havupuita.

Metsän keskeltä kohoavan kalliomäen laella, joka on yksi saaren korkeimmista paikoista, sijaitsee hajanainen kiviröykkiö. Kalliopaljakka-alue, jolla röykkiö sijaitsee, on melko laaja, sen halkaisija on n. 50 m. Paljakalla kasvaa kitukasvuista mäntyä. Itse röykkiön sijaintipaikka on paljas kallionlaki, jonka halkaisee n. 60 cm syvä halkeama. Paikalta avautuu esteetön näköala merelle lounaasta lännen kautta pohjoiseen.

Röykkiö on selvästi hajoitettu ja osa kivistä on työnnetty sijaintipaikan poikki kulkevaan halkeamaan. Edelleen on kuitenkin nähtävissä pyöreähkö pohjarakenne, joka sek in on hajoitettu lounaislaidalta. Rakenteen korkeus on n. 35 cm ja siihen kuuluu kaksi kivikerrosta. Kiviaines on kauttaaltaan lohkonaista ja kivien halkaisija vaihtelee 20-40 cm välillä. Kehän sisäpuolella on pienempää kiviainesta, jonka halkaisija vaihtelee 15-20 cm välillä. Kehän ulkohalkaisija on 150 cm. Kehä kivineen muodostaa röykkiön ydinrakenteen. Röykkiöstä peräisin olevat kivet ovat levinneet kasan ympäristöön. Koko jäännöksen halkaisija on 370 cm. Välittömästi röykkiön vieressä sijaitsee halkeama, jossa on särmikkäitä kiviä. Nämä kivet on suurella todennäköisyydellä peräisin röykkiöstä. Kiviröykkiö on sekä pohja- että profiilimuodoltaan epämääräinen ja rikkonainen.

Kehän sisäpuolelta poistettiin hiukan pintakerrosta kallion päältä. Tämä koostui n. puolen cm paksuisesta kerroksesta kariketta/multaa. Kallion pinnalta, pintakerroksen alta, löydettiin viitteitä tulenpidosta, mm. palaneita kiviä. Sijaintipaikkansa perusteella kyseessä näyttäisi olevan vanhan merimerkin jäännökset, jossa myöhemmin olisi pidetty nuotiota, joskaan hautaröykkiön mahdollisuus ei ole täysin poissuljettu vaihtoehto.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen sijaintikorkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistajien yhteyshenkilönä toimii Hackman Thomas Henrik. Osoite: Helsinki (ei tarkempaa osoitetta tiedossa). muina omistajina mainitaan Oksanen marika (os. Tegelbacken 5 H:fors) ja Hackman Catharina (os. Ström Vestergård 10210 Ingå). tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet:Kartta 2:2 ja kartta 3:4.

Kalvholmenin pohjoisosassa länsirannalla, n. 50 metrin päässä rantaviivasta, sijaitsee itä-länsi-suuntainen kivirivi. Kivirivi on rakennettu kalliolle, joka kohoaa merestä n. 45 asteen kulmassa, loivenee ja jatkuu tasaisena kohteen sijaintipaikalle. Kasvillisuus alueella koostuu varvuista, katajista ja harvasta kitukasvuisesta männiköstä.

Kivirakenne, joka koostuu kahdesta rinnakkaisesta kivirivistä, on itä-länsi-suuntainen. Rakenne jakaantuu selvästi kahteen osaan, itäiseen ja läntiseen, mikä johtuu vetisen ja rahkasammalta kasvavan kalliopainanteen aiheuttamasta katkeamasta. Sammalta tunnusteltaessa havaittiin sammaleen alla olevan kiviä, jotka kuulunevat rakennelmaan. Koko kivirakenteen pituus on 24,4 m ja sen leveys vaihtelee 80-115 cm välillä. Itäisen puolen pituus on 10,60 m, painanneosuuden 7,80 m ja länsipuolen 6,00 m. Kivirivien etäisyys toisistaan vaihtelee 30-50 cm välillä. Välimatkan vaihtelu aiheutuu käytetyn kivimateriaalin koon vaihtelusta, itse rivit ovat suorat. Rivien kivet on aseteltu vastatusten parittain. Kiviriveissä kivien välinen etäisyys vaihtelee 30-60 cm välillä.

Rakenteen länsipuolisko on varsin ehjä, itäpuolisko puolestaan on hajanaisempi. Kivet on mahdollisesti kannettu n. 20 m itään sijaitsevalle kalliolle ja käytetty tulisijaan. Tulisija on sammaloitunut, mutta on selvästi moderni. Tulisijasta löytyi hiiltynttä puuta tms. modernia ainetta. Mahdollista on myös se, että kivirakenne on jatkunut kalliolle saakka ja tulisija on rakennettu sen kivistä kalliolle. Kalliolla on nimittäin hajallaan parikymmentä kiveä, jotka muodoltaan ja kooltaan muistuttavat kivirivin kiviä. Myös tulisijan ja rakenteen sijaintipaikkojen välisestä notkelmasta löytyi samanlaisia kiviä. Rakenteen funktio on epäselvä, kyseessä saattaisi olla verkon kuivattamistelineen kiveys.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistajien yhteyshenkilönä toimii Hackman Thomas Henrik.
Osoite: Helsinki (ei tarkempaa osoitetta tiedossa). muina omistajina mainitaan Oksanen
marika (os. Tegelbacken 5 H:fors) ja Hackman Catharina (os. Ström Vestergård 10210
Ingå). tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet:Kartta 2:2 ja kartta 3:4.

HIITTISTEN SAARISTO 23

DRAGSFJÄRD BÖHLE

040 01 00 82

STORHOLMEN

HAJANAINEN KIVIRÖYKKIÖ

PERUSKARTTA 1033 11 ÖRÖ

X=6637 10, Y=1579 84, Z=7,70 m

TILA N:O 4:6, OM. WILSON F.

TYA NEG. F 19561-19562

DIA TYA 243:31-33

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Storholmen on noin puolitoista kilometriä pitkä saari, jonka pinnanmuodostus on poikkeuksellisen vaihteleva. Saari on täynnä pitkänomaisia kallioselännteitä, jyrkkärinteisiä kallioseinämiä, laaksoja ja rotkoja. Puusto on mäntyvaltaista, alavilla paikoilla myös vanhaa lehtimetsää.

Röykkiö sijaitsee maastolle tyypillisen, pitkänomaisen kallioharjanteen päällä. Kallio on röykkiön kohdalla puuton, kuperalakinen ja noin kuusi metriä korkea. Harjanteella kasvaa matalia mäntyjä, ja kallioinen mäntymaasto jatkuu itäpuolella sisämaahan. Heti kallion lounaispuolella leviää alava, kuusivaltainen laakso, joka päättyy mereen noin sadan metrin päässä.

Kiviröykkiö on melko vaatimaton. Sillä ei ole säännöllistä muotoa, mutta reunat näyttävät melko suorilta. Röykkiö on pitkänomainen, pituus itä-länsi-suunnassa 310 cm ja pohjois-etelä-suunnassa 170 cm. Se on hyvin matala, korkeimmillaan 40 cm, ja siinä on vain yksi kivikerros. Kiviaines on pääasiassa pyöristynyttä, joukossa muutama särmikäs kivi. Keskimääräinen kivikoko on 30 cm. Röykkiön etelälaidalla kasvaa pieni mänty.

Parin metrin päässä röykkiöstä pohjoiseen on neljän suuren, halkaisijaltaan n. 40 cm olevan kiven muodostama kasa. Kasa on epäilemättä myöhäisempää tekoa. Kivet saattavat olla peräisin röykkiöstä.

Kivikasa löydettiin systemaattisessa inventoinnissa. Korkeus mitattiin merenpinnasta ja se on suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Wilson Fjalar. Osoite: 25950 Rosala. tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:3 ja kartta 3:5.

HIITTISTEN SAARISTO 24

DRAGSFJÄRD BÖHLE 040 01 0083

VÄSTRA GRANHOLMEN

HAUTARÖYKKIÖ

RAUTAKAUSI

PERUSKARTTA 1033 14 HISSKÄRET

X=6638 46, Y=1582 28, Z=11,6 m

TILA N:O 2:12, OM. ERIKSSON G.

TYA NEG. F 19563-19565

DIA TYA 243:34-36

L.FAGERSTRÖM, H.ROTH 1991

T.HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Västra Granholmen on n. 800 m:n pituinen, havumetsän peittämä saari Rosalan Bölen kylän edustalla. Röykkiö sijaitsee saaren pohjoisrannalla, missä on kaksoissaarten Västra ja Östra Granholmenin välinen kapea ja syvä salmi. Västra Granholmenin puoleinen ranta on röykkiön kohdalla loivasti nouseva, tuuhean kuusikon peittämä rantaterassi. Sen jälkeen maasto nousee muodostaen jyrkkärinteisen, metsäisen mäen, jonka laki on harvapuustoista ja jäkäläistä kalliota.

Röykkiö sijaitsee mäen laella kalliopohjalla. Noin 20 m röykkiön länsipuolella kulkee sähkölinja rannalta sisämaahan. Rinne viettää pohjoisen puolella jyrkästi alas rantaan, joka on n. 60 m:n päässä. Varsinainen röykkiöalue muodostuu kahdesta osasta, itse röykkiöstä ja erillisestä tasaisemmasta kiveyksestä. Lisäksi ympäristössä on erillisiä kiviä, jotka ovat luultavasti peräisin röykkiöstä. Alue, jolle kiviä on levinnyt, on mitoiltaan kaikkiaan 9,5 x 11 m.

Silmiinpistävin rakenne on itse röykkiö. Se on jossain määrin hajotettu, mutta silti selvästi röykkiömäinen. Muoto on pyöreähkö, halkaisija 240 cm. Profiili on loivan kupera, etelälaidalla jyrkkäseinäisempi ja pohjoislaidalla, rinteiden puolella laakeampi. Röykkiön korkeus on 55 cm. Havaittavia rakenteita ei ole. Kivet ovat pääasiassa pyöreämuotoisia, joukossa on myös muutama lohkonainen kivi. Kiviaines on melko suuri- ja tasakokoista, halkaisijaltaan n. 35 cm.

Röykkiön koillis- ja alapuolella, kiinteästi yhteydessä siihen, sijaitsee halkaisijaltaan n. 3 m oleva kivikasauma. Profiililtaan kasa on tasaisesti rinteeseen mataloituva. Kiviaines on samanlaista kuin itse röykkiössä. Kyseessä voi olla matala erillinen röykkiö, mutta kasan sijainti ensimmäisen röykkiön alapuolella rinteessä viittaa pikemminkin hajotuksen tuloksena syntyneeseen kivikasaan.

Röykkiön länsipuolella, noin metrin päässä, sijaitsee kolmas rakenne, epäsäännöllinen kiveys. Kiveys on vailla mitään selvää muotoa, ja se on halkaisijaltaan noin 460 cm.

Kiveys on myös hyvin matala. Kiviaines on samanlaista kuin suuressa röykkiössä, mutta pieniä, halkaisijaltaan n. 20 cm kiviä on suhteessa enemmän. Kivet ovat sekä pyöreitä että lohkonaisia. Mataluutensa ja epäsäännöllisyytensä vuoksi kiveystä ei voi suoralta kädeltä olettaa toiseksi hautaröykkiöksi, vaan kyseessä voi olla hajotuksen tuloksena syntynyt kivirakenne.

Röykkiö kuuluu Fagerströmin - Rothin vuonna 1991 suorittaman inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (kohde 34). Korkeus mitattiin merenpinnasta ja se on suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Eriksson Grete. Osoite: Medaljen 5 02680 ESBO. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:8.

HIITTISTEN SAARISTO 25

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 0084
HIITTINEN KALVHOLMEN
HAUTARÖYKKIÖITÄ 2 KPL.
MYÖHÄISRAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 1033 15 HITIS
X=6642 46, Y=1583 24,Z=6,30 m
(25A) JA 7,80 m (25b)
TILA N:O -, OM. -
TYA NEG. F 19574-19577
DIA TYA 243:44-47
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kalvholmenin pääsaareen yhdistävällä kannaksella sijaitsevan niityn länsipuolisella kalliorinteellä on kaksi kiviröykkiötä. Itä-länsi-suuntainen kalliopaljakka-alue, jolla röykkiöt sijaitsevat, laskee etelän suuntaan tiheää kuusimetsää kasvavana rinteensä päätyen Kalvholms fladan- nimiseen lahteen. Kalliopaljakka-alueen länsipuolella on pieni niitty ja itäpuolella pelto, jonka itäpuolitse kulkee sähkölinja. Kalliopaljakalla kasvaa harvakseltaan kitukasvuista mäntyä. Röykkiöt sijaitsevat kalliopaljakan itäpäässä. Toinen röykkiöistä on kraaterimainen ja kookas (kohde 25a), ja toinen pieni ja matala (kohde 25b).

Kohde 25a: Röykkiö ei sijaitse kalliopaljakan huipulla, vaan loivalla itäisivulla, laakealla ja matalalla kallioalustalla. Sen sijaintikorkeus on 6,29 m. Muodoltaan röykkiö on pyöreähkö, ja sen halkaisija on 660 cm. Profiililtään se on kraaterimainen. Kraateri lienee syntynyt myöhemmän penkomisen tuloksena. Kraaterin halkaisija on keskimäärin 90 cm ja sen syvyys n. 70 cm. Röykkiön kiviaines koostuu sekä pyöreähköistä että särmikkäistä kivistä. Kivien halkaisija vaihtelee 80-10 cm välillä. Kivien keskimääräinen halkaisija on 30-40 cm. Röykkiön korkeus on 88 cm. Röykkiön itäpuolella on kolmiomainen uloke, joka on mitä ilmeisemmin muodostunut röykkiön keskustasta poistetuista kivistä. Ulukkeessa on 2-3 kivikerrosta. Koska röykkiön länsipäässä kasvaa kuusi, jonka oksat peittävät röykkiön länsipään, ei voitu tarkistaa onko myös röykkiön länsipäässä vastaavaa uloketta.

Kohde 25b: Röykkiöistä pienempi sijaitsee samalla kalliopaljakalla n. 20 metriä edellisestä röykkiöstä pohjoiseen. Sen sijaintikorkeus on 7,74 m. Pohjakaavaltaan röykkiö on pyöreähkö ja sen halkaisija on 360 cm. Profiililtään röykkiö on epämääräinen ja sen korkeus on 59 cm. Röykkiössä on sekä pyöreähköjä että särmikkäitä kiviä. Kivien keskimääräinen halkaisija on 25 cm, ja kivien koko vaihtelee jonkin verran, mutta todella suuria kiviä ei röykkiössä ole. Röykkiön kiviaines on homogeenista

lukuun ottamatta hiekkakivilaakaa, joka pistää esiin röykkiöstä. Yleiskuvaltaan röykkiö on huolimattomasti tehdyn näköinen ja varsin vaatimaton.

Kraaterimaisesta röykkiöstä n. 30 m länteen on matala hajanainen kivikasa. Tämä lienee vuoden 1991 inventointikertomuksessa mainittu kummeli, mutta kivikasaa on syytä pitää pelkästään epämääräisenä.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 17). Kohteen sijaintikorkeus mitattiin merenpinnasta ja saatu korkeus suhteutettiin N 60-korkeusjärjestelmään.

Omistustiedot: Tietoja ei saatu Dragsfjärdin kunnalta.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 00 0014
HIITTINEN KALVHOLMEN
KIVIRÖYKKIÖ JA KAIVANTO
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 1033 15 HITIS
X=6642 24, Y=1583 38, Z=5,60 m
TILA N:O -, OM. -
TYA NEG. F 19568-19573
DIA TYA 243:39-43
L. FAGERSTRÖM, H. ROTH 1991
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kalvholmen on kookas niemi, jonka Hiittisten saareen yhdistää kapea ja alava kannas. Hiittinen, joka on antanut nimen koko saaristolle, on kooltaan suuri saari. Sen suurin pituus on n. 4 km. Kalvholmen sijaitsee Hiittisten länsiosassa, sen luoteisrannalla. Niemen pääsaareen yhdistävällä kapealla ja alavalla kannaksella ja välittömästi sen läheisyydessä pääsaaren puolella on kaksi peltoa. Molemmat pellot sijaitsevat Kalvholms fladanin rannalla. Kalvholms fladanin kaakkoisrannalla pellon läheisyydessä sijaitsee kiviröykkiö (kohde 26a) ja epämääräinen pitkänomainen kaivanto (kohde 26b). Maasto Kalvholms fladanin kaakkoisrannalla on pääasiassa kumpuilevaa kuusikkokangasta.

Kohde 26a: Kiviröykkiö sijaitsee pienellä mäennyppylällä, jolta on matkaa Kalvholms fladanin rantaan n. 30 m. Mäennyppylä jatkuu metsäisenä harjanteena sisämaahan päin, ja luoteen puolella laskee loiva rinne Kalvholms fladanin rantaan. Mäennyppylän pohjoispuolella puolestaan avautuu alavaa, vetistä entistä niitymaata. Puusto on nykyisellään harvahkoa, sillä alueella on äskettäin tehty harvennushakkuita. Röykkiön ympäristö on vieläkin avonaisempaa ilmeisesti kalliopohjasta johtuen. Itse röykkiötä on vaikea määrittää, sillä se on erittäin vahvasti peitteinen. Hakkuun yhteydessä oli sen päälle kasattu oksia ja risuja, joiden jäljiltä röykkiö oli neulasten peitossa. Lisäksi sen päällä kasvaa vahva sammalkerros ja metsälauhaa.

Röykkiö on lähinnä terassimainen, se näytetään rakennetun kallion rinteelle siten, että etelälaita on alempana rinteessä ja rakennettu korkeammaksi ja pohjoispuoli madaltuu sulautuen lopulta kallioon. Röykkiö on tasalakinen. Peitteisyyden takia on röykkiön pohjakaavaa kuten laajuuttakin vaikea määrittää. Siinä näyttää kuitenkin nykyisellään olevan suorat sivut ja ainakin koillispäässä on havaittavissa teräväkulma. Röykkiön halkaisijoiksi määritettiin pohjois-etelä-suunnassa 670 cm ja itä-länsi-suunnassa 760 cm. Kiviaines röykkiössä on sekä pyöristynyttä että särmikästä. Suurimmat kivet ovat halkaisijaltaan 80 cm suuruisia ja pienimmät n. 20 cm suuruisia. Suurin osa röykkiön

kivistä on halkaisijaltaan 40-50 cm suuruisia. Suurimmat kivet näyttävät sijaitsevan röykkiön reunoilla. Röykkiön korkeus on 102 cm ja sen korkeus merenpinnasta on 5.51 m.

Kohde 26b: Noin 15 m röykkiöstä itään sijaitsee epämääräinen kaivanto, johon kuuluu erilaisia kivirakenteita. Kyseessä saattaa olla rakenne, mutta yhtä hyvin luonnonmuodostuma. Kaivanto kivirakenteinein sijaitsee saman harjanteen, jolla röykkiö sijaitsee, koillissivulla. Kaivanto kulkee rinteän suuntaisesti alhaalta ylös päin. Sen pituus on 750 cm ja leveys 350 cm. Kaivannon reunoilla on sekä suuria kiviä että pienempiä kiviä. Näiden kivien halkaisijat vaihtelevat 120 - 40 cm välillä. Kaivannon syvyys on n. 50-60 cm. Kaivannon suulla, n. 7,5 m päässä sen pohjukasta on kivivalli, joka koostuu muutamasta suuresta kivistä ja näiden päällisistä pienemmistä kivistä. Näitä pieniä kiviä, halkaisijaltaan n. 30 cm, on kuitenkin vain yhden kivikerroksen verran. Kaivannon koilliskulmassa on vallimainen itä-länsi-suuntainen kivirakenne, jonka pituus on 930 cm ja leveys 200 cm. Rakenteen korkeus on n. 50 cm. Tämän kivivallin sijaintikorkeus on 2,41 m. Kaivannon alaosan sijaintikorkeus on 3,36 m ja yläosan 4,44 m.

Kohde kuului vuoden 1991 inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (Inventointikertomus L. Fagerström ja H. Roth 1991, kohde n:o 18). Kohteen sijaintikorkeus mitattiin merenpinnasta ja saatu korkeus suhteutettiin N 60 korkeusjärjestelmään. Otsikkoon merkitty korkeus on röykkiön 26a korkeus.

Omistustiedot: Tietoja ei saatu Dragsfjärdin kunnalta.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 27

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 0085
HIITTINEN MOSSARNA
RYSSÄNUUNI 2 KPL
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 1033 15 HITIS
X=6643 34, Y=1583 86, Z=yli 10 m
TILA N:O 3:20, OM. GUSTAFSON
TYA NEG. F 19637-19638
DIA TYA 243:96-97
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

Hiittisten pohjoisrannalla, välittömästi Bredvik näset-nimisen niemen itäpuolella olevalla lounais-koillinen-suuntaisen rantavyöhykkeen takaisessa metsämaastossa on neljä ryssänuunia (kohteet 27a ja b, 28 ja 29). Näistä läntisimmät ovat kohteet 27a ja 27b.

27a: Ryssänuunin jäännös sijaitsee kallionnyppylällä, jota ympäröi tiheä havupuuvaltainen metsä. Itse kalliolla kasvaa harvakseltaan matalia mäntyjä. Matkaa rantaan, joka on luoteessa, on 70-80 m. Ryssänuuni on tuhoutunut, siitä on enää jäljellä suurista kivistä kasattu reunakiveys. Näiden kivien keskimääräinen halkaisija vaihtelee 40-80 cm välillä. Muodoltaan jäännös on suorakulmainen kiveys, josta kaakkoispuolen seinämä puuttuu. Tässä on ilmeisesti sijainnut uuninsuu, joka on sijainnut aivan kallionreunalla. Jäännöksen pituus on 220 cm, leveys 170 cm ja korkeus 40 cm. Sisätilan pituus on 130 cm ja leveys 90 cm. Kiviaines on kauttaaltaan tasalaatuista, joukossa on sekä pyöristyneitä että särmikkäitä kiviä. Valtaosa kivistä on kuitenkin särmikkäitä. Jäännöksessä ei ollut havaittavissa mitään merkkejä tulenpidosta.

27b: Toinen ryssänuuneista sijaitsee n. 10 m länteen edellisestä ryssänuunista. Jäännöksen sijaintipaikka on kahden kallionnyppylän välinen alavampi alue, joka halkaisija on n. 20 m. Kasvillisuus alueella on rehevää, varpuja, sammalta ja havupuita. Itse ryssänuuni on rakennettu kahden suuren maakiven varaan. Uunin katto on romahtanut sisään. Toinen maakivistä muodostaa uunin itäseinämän. Uunin pituus on 200 cm, leveys 190 cm ja korkeus 60 cm. Uunin sisäpituus on 170 cm ja -leveys 100 cm. Uunin pääty on rakennettu kahdesta kivikerroksesta. Rakentamiseen on käytetty sekä pyöristyneitä että särmikkäitä kiviä, särmikkäiden kivien ollessa kuitenkin enemmistönä. Jäännös on sammaleen peittämä.

Kohteesta ilmoitti Kristian Lindroos T. Tuoviselle (Turun yliopiston arkeologian osasto), joka puolestaan ilmoitti tästä inventoijille, kesällä 1992. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistavat Gustafsson Åke (os. Gullvivegränd 1 22100 Mariehamn), Gustafsson Jan-Christer (os. 25940 Hitis) ja Gustafsson Bo (os. 25940 Hitis). tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 28

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 740 01 0086
HIITTINEN MOSSARNA
RYSSÄNUUNI
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6643 34, Y=2416 04, Z= n. 5m
TILA N:O 13:26, OM. HENRIKSSON H.
TYA NEG. F 19639
DIA TYA 243:98
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

Hiittisten pohjoisrannalla, välittömästi Bredvik näset-nimisen niemen itäpuolella olevalla lounais-koillinen-suuntaisen rantavyöhykkeen takaisessa metsämaastossa on neljä ryssänuunia (kohteet 27a ja b, 28 ja 29). Näistä keskimäinen on kohde 28.

Ryssänuuni sijaitsee kahden itä-länsi-suuntaisen kallioharjanteen välisessä laaksossa. Itse ryssänuuni on rakennettu eteläisemmän kallioharjanteen kupeessa olevalle terrassimaiselle kallionkielekkeelle. Ryssänuuni on rakennettu kallionkielekkeellä olevaan kuopanteeseen. Itse uuni on varsin ehjä. Sen pituus on 180 cm, leveys on 140 cm ja korkeus on 60 cm. Uunin sisäpituus on 110 cm ja -leveys 90 cm. Uunin katto on osittain säilynyt. Kivien koko vaihtelee huomattavasti, pienimmät ovat halkaisijaltaan vain 10 cm suuruisia suurimpien ollessa halkaisijaltaan yli 60 cm suuruisia. Kivet ovat pääasiassa särmikkäitä, joukossa on vain muutama pyörästynyt kivi. Osa kivistä on ohuita ja laattamaisia. Jäännöksessä ei ollut havaittavissa merkkejä tulenpidosta.

Kohteesta ilmoitti Kristian Lindroos T. Tuoviselle (Turun yliopiston arkeologian osasto), joka puolestaan ilmoitti tästä inventoijille, kesällä 1992. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Henriksson Henrik perikunta. Ei osoitetietoja. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 29

DRAGSFJÄRD HIITTINEN

HIITTINEN MOSSARNA 040 01 0086

RYSSÄNUUNI

HISTORIALLINEN AIKA

PERUSKARTTA 2011 15 HITIS

X=6643 40, Y=2416 10, Z= n. 10 m

TILA N:O 13:26, OM. HENRIKSSON H.

TYA NEG. F 19640

DIA TYA 243:99

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Hiittisen pohjoisrannalla, välittömästi Bredvik näset-nimisen niemen itäpuolella olevalla lounais-koillinen-suuntaisen rantavyöhykkeen takaisessa metsämaastossa on neljä ryssänuunia (kohteet 27a ja b, 28 ja 29). Näistä itäisin on kohde 29.

Ryssänuuni sijaitsee kallionharjanteella, n. 80 m itään läheisestä kesämökistä. Kallionharjanteella on lähiaikoina suoritettu avohakkuu, joten siellä kasvaa vain harvakseltaan mäntyä ja maasto on oksien peittämää. Myös koivun- ja männyntaimia on jonkinverran alueella. Itse ryssänuuni on rakennettu kalliopohjalle ja se on hyvin pahasti tuhoutunut. Uunista on jäljellä vain kookkaista, halkaisijaltaan 50-90 cm suuruisista, kivistä rakennettu suorakaiteen muotoinen reunakiveys. Uunin katto puuttuu. Kalliolla, jäännöksen välittömässä läheisyydessä, on levällään kiviä, jotka lienevät peräisin uunista. Uunin pituus on 170 cm, leveys on 110 cm ja korkeus on 50 cm. Uunin sisäpituus on 110 cm ja -leveys 60 cm. Kivet ovat laattamaisia ja joukossa on vain muutama pyörästynyt kivi. Jäännös on sammaleen peittämä ja mitään merkkejä tulenpidosta ei ollut havaittavissa.

Kohteesta ilmoitti Kristian Lindroos T. Tuoviselle (Turun yliopiston arkeologian osasto), joka puolestaan ilmoitti tästä inventoijille, kesällä 1992. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Henriksson Henrik perikunta. Ei osoitetietoja. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 30

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 00 0015
STORA ÄNGESÖN, SKEPPARHAMN
KAKSI LAITURINPERUSTAA
1900-LUKU
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6644 38, Y=2416 38, Z=0,5-1 m
TILA N:O 14:1, OM. GRÖNHOLM A.
TYA NEG. F 19602-19603
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN

Skepparhamn-nimisen lahden itärannalla, aivan veden partaalla, on kaksi kivirakennetta, jotka on tulkittavissa laituriin perustuksiksi. Skepparhamn, joka sijaitsee Stora Ängesön pohjoisrannalla aivan Ängeshamnin vieressä, on pitkä ja kapea lahti. Lahden rannat ovat kallioiset ja osin jyrkät. Laiturinperustusten kohdalla ranta kohoaa jyrkkänä metsää kasvavana rinteenä.

Ensimmäinen laiturinperustuksista sijaitsee n. 60 m päässä lähimmästä mökkilaiturista etelään. Jäännös koostuu matalasta rannalla sijaitsevasta kivirakenteesta, joka pistää kohtisuoraan lahden itärantaa vasten, sekä vedenalaisesta rakenteesta. Laiturinperusta koostuu suurista, halkaisijaltaan yli 50 cm, kivistä. Tämän kivirakenteen pituus on 310 cm, leveys 150 cm ja korkeus 40 cm. Rakenteen päätykivi, vesirajan puolella, on kooltaan hyvin suuri. Sen pituus on n. 150 cm, paksuus n. 20 cm ja korkeus n. 40 cm. Muodoltaan se on paasimainen. Pädystä on vesirajaan matkaa n. 1 m. Rakenteen kivet ovat sekä särmikkäitä että pyöristyneitä. N. 10 m päässä rannasta, rakenteen kohdalla, on lahdenpohjassa hajallaan kiviä ja puita. Nämä ovat ilmeisesti osa jäännöstä.

Toinen laiturinperustuksista sijaitsee n. 80 etelään edellisestä laiturinperustasta. Tämäkin koostuu rannalla sijaitsevasta kivirakenteesta ja vedenalaisesta osasta. Kivirakenne on kuitenkin huomattavasti hajanaisempi kuin edellisessä. Rakenteen pituus on 420 cm, leveys 250 cm ja korkeus 30 cm. Kivien keskimääräinen halkaisija vaihtelee 30-40 cm välillä. Joukossa on kuitenkin mukana yksi suuri maakivi, jonka halkaisija on 60 cm. Kivirakenteesta pistää esiin veistetty puupalkki ja halkaisijaltaan n. 10 cm tukkeja. Puita on hajallaan myös lahdenpohjassa kivirakenteen edustalla.

Rakenteiden matala sijainti, molemmat sijaitsevat n. 50-60 cm merenpinnan yläpuolella, ja säilyneet puuosat osoittavat näiden olevan varsin nuoria. Näin ollen ne ajoittunevat 1900-luvun puolelle.

Laiturinperustat löydettiin tarkistettaessa Ängeshamn- ja Skepparhamn-nimisten lahtien rantoja. Molemmat mainitaan vanhoina luonnonsatamina kirjallisuudessa. Kohteiden korkeus määritettiin nykyisestä merenpinnasta.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Grönholm Anna perikunta. Yhteyshenkilönä toimii Leif Johansson (os. Stora Ängesön 25900 Dalsbruk). Lohkominen vireillä. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Kirjallisuutta: Niitemaa, Vilho 1964. Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat. Turun historiallinen arkisto XVII s. 21-64.

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6 ja kartta 4.

HIITTISTEN SAARISTO 31

DRAGSFJÄRD HIITTINEN
STORA ÄNGESÖN SKEPPARHAMN
TERASSI
AJOITTAMATON
2011 15 HITIS
X=6649 42, Y=2416 14, Z= n.8 m
TILA N:O 4:16, OM. GALLEN J.
TYA NEG. F 19606
LÖYDÖT: TYA 549:1
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

*Koordinaatti
virheellinen!*

Terassi sijaitsee Skepparhamnin lahden länsirannalla. Lahden rannat ovat vaihtelevasti jyrkkärinteisiä kallioalueita ja niiden välisiä kapeita ja syviä laaksoja, jotka kasvavat tiheää sekametsää. Laaksojen aluskasvillisuus on vähäistä ja puustoon kuuluu runsaasti tammia ja jalavia. Maaperä on hiekansekaista multamaata.

Terassi sijaitsee yhden tällaisen laakson rinteellä. Laakso on rannanpuoleisessa päässä n. 50 m leveä, ja se kapenee noustessaan rannasta kohti niemen kallioista lakea. Laakson koko pituus on n. 200 m, ja rinteiden nousukulma 35-40 astetta. Terassi sijaitsee laakson puolivälin paikkeilla, noin 70 m:n etäisyydellä merestä. Se kulkee osapuilleen N-S-suuntaisena rinteiden poikkisuuntaan. Terassin mitat ovat 4 X 10 m ja se erottuu selvästi laakson jyrkästi nousevassa rinteessä. Terassiin ei liity mitään rakenteita.

Terassille tehtiin sattumanvaraisesti kaksi 30 X 30 cm koekuoppaa. Toisesta löytyi hiiltä, toisesta hiiltä ja palamattoman luun sirpaleita (löytönumero TYA 549:1).

Kohde löydettiin tarkastettaessa Skepparhamnin rantoja. Paikka mainitaan vanhana satamana kirjallisuudessa. Korkeus on arvioitu peruskartan korkeuskäyrien perusteella.

Kirjallisuutta: Niitemaa Vilho 1964: Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat. Turun historiallinen arkisto XVII, s.21-64.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Gallen Jarl perikunta. Yhteyshenkilönä toimii Marianne Appelqvist (os. Bergmansgatan 4 A 25 H:ki). Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6 ja kartta 4.

HIITTISTEN SAARISTO 32

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 0087
STORA ÄNGESÖN SKEPPARHAMN
YÖPYMISSUOJA
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6649 50, Y=2416 38, Z= n. 10 m
TILA N:O 6:8, OM. GALLEN J.
TYA NEG. F 19604-19605
DIA TYA 243:68
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Skepparhamn-nimisen lahden länsirannalla sijaitsevalla kalliopaljakalla sijaitsee muurimainen kivirakenne, joka on tulkittavissa yöpymissuojaksi. Maasto kohoaa tällä kohtaa nopeasti rannasta. Aivan rannalla kasvaa lehtipuita, mutta jyrkästi kohoava rinne muuttuu pian havupuuvaltaiseksi. Huipulla, missä kohde sijaitsee, kasvaa harvakseltaan mäntyjä ja jäkälää.

Muurimainen kivirakenne sijaitsee itä-länsi-suuntaisen, n. 90-120 cm korkean pystysuoran kallion kupeessa. Tämä kallioseinä muodostaa yöpymissuojan pohjoisseinämän, länsiseinämän sen sijaa muodostaa matalampi, n. 80 cm korkea, pystysuora kallionseinämä, joka liittyy edelliseen kallioon. Yöpymissuoja on rakennettu kallion kulmaukseen. Yöpymissuojan eteläseinämän muodostaa matala muurimainen kivirakenne, joka on rakennettu kiinni läntiseen kallionseinämään. Rakenteen pituus on 460 cm, leveys 80 cm ja korkeus 40-50 cm. Kivivalli sijaitsee 170 cm päässä pohjoisesta kallionseinämästä. Kivirakenne on rakennettu sekä särmikkäistä että pyöristyneistä kivistä, joiden koko vaihtelee suuresti. Pienimmät kivet ovat halkaisijaltaan 15 cm suuruisia ja suurimmat puolestaan ovat 90 cm suuruisia. Kivirakenteen päädyssä on suuri maakivi, joka on toiminut rakenteen kulmakivenä. Rakenteen sisäpuolella kasvaa kanervaa ja sammalta. Yöpymissuojan ajoittaminen on mahdotonta, sillä mitään ajoittavaa materiaalia ei löydetty inventoinnin yhteydessä.

Kohde löydettiin tarkistettaessa Ängeshamn- ja Skepparhamn-nimisten lahtien rantoja. Molemmat mainitaan vanhoina luonnonsatamina kirjallisuudessa. Kohteiden korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Gallen Jarl perikunta. Yhteyshenkilönä toimii Marianne Appelqvist (os. Bergmansgatan 4 A 25 H:ki). Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Kirjallisuutta: Niitemaa, Vilho 1964. Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat. Turun historiallinen arkisto XVII s. 21-64.

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6 kartta 4 ja kuva 7

HIITTISTEN SAARISTO 33

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 046 01 0588
STORA ÄNGESÖN, ÄNGESHAMN
PAJANPOHJA
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6649 48, Y=2416 56, Z=3-4 m
TILA N:O 14:1, OM. GRÖNHOLM A.
TYA NEG. F 19599-19601
DIA TYA 243:66-67
LÖYDÖT: 547:1-7
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

Stora Ängesön on suuri, n. 2 km pitkä saari. Sen pohjoiskärjessä sijaitsee Ängeshamn-niminen pohjoiseen avautuva lahti, joka on kalliorantainen ja pohjukastaan matala. Kohde sijaitsee lahden itäpuolisella niemellä, miltei sen tyvessä. Paikka on kuusi- ja mäntymetsän peittämä loiva mäen alarinne. Rakenne on kuusten alaoksien peitossa. Lahden pohjukassa oleva pelto on paikalta noin 10 m länteen, Ängeshamnin laiturin ja Julius Fisk-liikkeen rakennus n. 40 m länsiluoteeseen.

Rakennuksen pohjan näkyvin osa on suurista kivistä rakennettu kivijalka. Se on kuulunut ilmeisesti n. 4 X 6, 2 m suuruiseen rakennukseen. Arviointi on karkea, sillä kivijalka ei ole täydellinen. Se muodostuu ainoastaan länsiseinämästä, eteläseinämästä sekä puolikkaasta pohjoisseinämästä. Rakennuksen itäseinä on ilmeisesti levännyt kallion päällä, ja kivijalka on tarkoitettu nostamaan rinteeseen tehty rakennus vaakasuoraan asentoon. Kivijalan pohjoisseinämä muodostuu kuudesta, halkaisijaltaan keskimäärin 50 cm olevasta kivistä. Seinämän pituus on 4 m ja korkeus näkyvältä osin 20 cm. Länsiseinämä on 620 cm pitkä, n. 60 cm leveä ja 50 cm korkea. Seinämässä on kymmenen kiveä, joiden halkaisija on n. 70 cm, lisäksi on pari pientä, halkaisijaltaan 20-senttistä kiveä. Lounaiskulmasta lukien 2,5 m:n päässä on 50 cm:n levyinen ilmeinen oviaukko. 290 cm:n pituinen eteläseinä muodostuu ainoastaan kahdesta kivistä, joista toinen on paasimainen ja 2 m pituinen. Seinämän leveys on n. 60 cm. Korkeus on länsipäästä 50 cm ja toisesta 30 cm. Seinän eteläpuoleisella sivustalla on toinen laakea, noin metrin pituinen kivi, jota on ilmeisesti käytetty alasinkivenä.

Rakennuksen kaakkoiskulmassa sijaitsee miltei neliömäinen (mitat 110 x 130 x 30 cm) kivirakenne, joka on ilmeisesti uunin pohja. (Rakenteen peitti vahva kärkekerros, joka poistettiin tutkittaessa). Sen ulkoreuna muodostaa osan eteläseinää. Rakenteen pohjoislaita on rakennettu lohkonaisista suorakulmaisista kivistä, ja loppuosa on sekavaa rakenteetonta kivikasaa. Sen pohjallakin on kiviä, mutta päällys on harmahtavan (palo-?) maan sekä kuonakimpaleiden ja -palojen peitossa. Kuonaa löytyi runsaasti myös

alasinkiven alta. oviaukon edustalta sekä edesmenneen rakennuksen sisällä sijaitsevasta laakeasta kuopanteesta (halkaisija 320 cm), johon tehtiin koepisto. Kuopanteesta ja maan pinnaltakin löytyi vanhaa tiiltä sekä kuonaa. Maa oli samanlaista harmaata, hienojakoista maata kuin uunirakenteen päälläkin. Uunin päältä sekä koepistosta otettiin talteen kuonaa ja tiiltä.

Kyseessä on mitä ilmeisimmin pajanpohja. Sen ikää on vaikea arvioida, mutta se saattaa liittyä saarella 1800-luvulla harjoitettuun rautamalmin louhintaan, sekä niemellä vähän matkan päässä sijaitsevaan vanhaan rautakaivokseen (kohde 34). Rakenne ei ole erityisen paljon sammaleen, mutta sitäkin paksumman karikekerroksen peitossa. Kivijalan sisällä kasvaa paksuudeltaan n.15 cm olevia kuusia. Tutkittaessa poistettu karikekerros pantiin iopuksi takaisin paikalleen.

Ängeshamn on vanhastaan tunnettu, ilmeisesti jo keskiajalla käytetty satamapaikka. Inventoinnin puitteissa tarkastettiin lahden rannat ja sen välitön ympäristö. Tieto kohteesta ja sen sijainnista saatiin Turun yliopiston arkeologian osaston arkistosta. Kohteen korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien perusteella.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Grönholm Anna perikunta. Yhteyshenkilönä toimii Leif Johansson (os. Stora Ängesön 25900 Dalsbruk). Lohkominen vireillä. Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Kirjallisuutta: Niitemaa, Vilho 1964. Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat.

Turunhistoriallinen arkisto XVII s. 21-64.

Kimitobygdens historia III

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6, kartta 4 ja kuva 8.

HIITTISTEN SAARISTO 34

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 0089
STORA ÄNGESÖN ÄNGESHAMN
RAUTAKAIVOS
1800-LUKU
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6649 54, Y=2416 64, Z=n.1-2 m
TILA N:O 14:1, OM. GALLEN J.
TYA NEG. F 19624-19625
DIA TYA 243:84-85
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Ängeshamnin itäpuolisella niemellä, vastapäätä yhteysaluslaituria, on säännöttömän muotoinen kallioon louhittu kuoppa ja aivan vesirajassa suuri louhoskivikasa. Kyseessä on mitä ilmeisemmin kirjallisuudessa mainittu Ängeshamnin rautakaivos, joka oli toiminnassa 1800-luvun alkupuoliskolla. Kaivoskuilun pituus on 10 m ja leveys 5 m. Kuilun syvyys on tuntematon, sillä se on veden täyttämä. Matkaa vedenpintaan kuilun reunalta on n. 1,5 m. Veden pinnalla kelluu kaikenlaista jätettä. Kuilun suu on arviolta n. 2 m merenpinnan yläpuolella. Kuilun ympäristössä kasvaa lehtipuita tiheästi kätkien kuilun hyvin. Lahdelta katsottaessa paljastaa kaivoksen sijainnin vesirajassa oleva suuri louhoskivikasa.

Ängeshamn on vanhastaan tunnettu, ilmeisesti jo keskiajalla käytetty satamapaikka. Inventoinnin puitteissa tarkastettiin lahden rannat ja sen välitön ympäristö. Tieto kohteesta ja sen sijainnista saatiin Turun yliopiston arkeologian osaston arkistosta. Kohteen korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien perusteella.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Gallen Jarl perikunta. yhteyshenkilönä toimii Marianne Appelqvist (os. Bergmansgatan 4 A 25 H:ki). Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Kirjallisuutta: Niitemaa, Vilho 1964. Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat. Turun historiallinen arkisto XVII s. 21-64.

Kimitobygdens historia III

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6, kartta 4 ja kuva 9.

HIITTISTEN SAARISTO 35

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 0090
STORA ÄNGESÖN ÄNGESHAMN
KALKKILOUHOS
1800-LUKU
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6649 48, Y=2416 62, Z=n. 7 m
TILA N:O 14:1, OM. GALLEN J.
TYA NEG. F 19623
DIA TYA 243:83
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Ängeshamnin itäpuolisella niemellä, lähellä lahden pohjukkaa olevalla rinteellä, on suorakulmainen avolouhos. Louhoksen pituus on 10 m, leveys 5 m ja syvyys 4 m. Avolouhoksen eteläpäässä on kulkuaukko louhokseen. Maaperä louhoksen pohjalla on vetistä. Ainuttakaan lohkokiveä ei ollut havaittavissa louhoksen pohjalla eikä sen ympäristössä. Alempaa rinteeltä löytyi kalkkikiveä sisältävä lohcare, joten kyseessä saattaa olla kalkkilouhos. Kirjallisuudessa mainitaan saarella harjoitetun kalkkikiven louhintaan 1800-luvulla.

Ängeshamn on vanhastaan tunnettu, ilmeisesti jo keskiajalla käytetty satamapaikka. Inventoinnin puitteissa tarkastettiin lahden rannat ja sen välitön ympäristö. Tieto kohteesta ja sen sijainnista saatiin Turun yliopiston arkeologian osaston arkistosta. Kohteen korkeus arvioitiin peruskartan korkeuskäyrien perusteella

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Gallen Jarl perikunta. yhteyshenkilönä toimii Marianne Appelqvist (os. Bergmansgatan 4 A 25 H:ki). Tiedot ovat peräisin vuodelta 1986.

Kirjallisuutta: Niitemaa, Vilho 1964. Suomen keskiaikaiset luonnonsatamat. Turun historiallinen arkisto XVII s. 21-64.

Kimitobygdens historia III

Liitteet: Kartta 2:1, kartta 3:6, kartta 4 ja kuva 10.

HIITTISTEN SAARISTO 36

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 01 005)
BÖTSKÄRET
YÖPYMISSUOJA
HISTORIALLINEN AIKA
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6640 10, Y=2418 26, Z=3-4 m
TILA N:O 9:4, OM. KNUTS J.
TYA NEG. F 19566-19567
DIA TYA 243:37-38
L.FAGERSTRÖM, H.ROTH 1991
T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

Bötskäret on puolisen kilometriä pitkä kalliosaari, jonka tyypillinen kasvillisuus on varvikkoinen mäntykangas. Sen itäisin niemi on paljasta kalliota, joka nousee loivasti ja sileästi kumpuillen rannalta sisämaahan. Ylärinne on männikön peitossa ja muuttuu louhikkoiseksi kalliomaastoksi. Yöpymissuoja sijaitsee näiden kahden maastotyyppin rajalla, noin kolmenkymmenen metrin päässä rannasta.

Yöpymissuoja on rakennettu pystysuoran, noin metrin korkuisen kallioseinän juurelle, joka muodostaa suojan länsiseinämän. Tähän kallioon liittyy 90 asteen kulmassa toinen, noin 30 cm korkea kallioseinämä, joka muodostaa suojan pohjoisseinämän. Suojan muut seinämät muodostuvat muurimaisesta kivilatomuksesta, jonka koko pituus on 430 m. Rannanpuoleinen itäseinämä on hieman kaareva, pohjois-etelä-suuntainen ja pituudeltaan 250 cm. Muuri on noin 90 cm leveä. Eteläseinämä on 180 cm pitkä ja noin 60 cm. Se päättyy puuhun (halkaisijaltaan noin 30 cm) jonkin matkan päähän kallioseinämästä, jättäen rakennelmaan ovea muistuttavan, puolitoista metriä leveän kulkuaukon. Kokonaisuutena suunnilleen L:n muotoinen kiviladelmä on 30-35 cm korkea. Kivet ovat latteita, lohkonaisia ja 10-40 cm halkaisijaltaan. Ne on huolellisesti ladottu, niin että lopputuloksena on tukeva muuri. Jäkälä ja sammal täyttävät kivien raot. Suojan sisähalkaisija on 240 cm ja sen sisällä kasvaa katajapensaita.

Röykkiö kuuluu Fagerströmin - Rothin vuonna 1991 suorittaman inventoinnin uudelleentarkastettaviin kohteisiin (kohde 29). Korkeus on arvioitu peruskartan korkeuskäyrien mukaan.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Knuts Junia Selinda. Osoite: Dragsfjärds åldringshem 25870 Dragsfjärd. Yhteyshenkilönä toimii Johan-Gustav Knuts (os. 25940 Hitis).

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 37

DRAGSFJÄRD HIITTINEN 040 61 0092
BÖTSKÄRET
HAUTARÖYKKIÖ
RAUTAKAUSI
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS
X=6640 26, Y=2418 30, Z=10 m
TILA N:0 9:4, OM. KNUTS J.
TYA NEG. F 19635
DIA TYA 243:94
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Bötskäret on noin puolen kilometrin läpimittainen saari, jonka kasvillisuus on pääasiassa mänty-, osin myös sekametsää. Topografialtaan saari on vaihtelevaa kalliomaastoa, jonka korkeuserot ovat suuret. Maasto nousee kohti saaren keskiosaa.

Röykkiö sijaitsee Bötskäretin koillispäässä. Koillisrannalta on röykkiölle matkaa noin 100 m. Kohteen ympäristö on männikön peittämää kanervikkoista kalliomaastoa, joka laskee loivasti saaren sisäosista rantaa kohden. Sisämaan puolella kalliomaasto on jyrkkärinteistä, mutta kohteen ympäristössä on ainoastaan laakeita kalliopintoja. Röykkiö sijaitsee eräällä tällaisella laakealla kalliolla.

Röykkiö sijaitsee kallioalustalla, ja se on rakennettu suuren, noin metrin korkuisen maakiven viereen siten, että röykkiön reuna sivuaa kiveä. Röykkiön alapuolisessa rinteessä on pieni, noin 10 X 6 m:n suuruinen pirunpelto.

Röykkiön muoto on pyöreä ja halkaisija 650 cm. Pinnanmuodoltaan röykkiö on säännöllinen ja laakean kupera. Korkeus on 90 cm. Kiviaines on miltei yksinomaan pyöristynyttä, joukossa on vain muutama särmikäs kivi. Myös sen kivilaji on yhtenäinen. Onkin ilmeistä, että röykkiön rakennuskivet ovat peräisin pirunpelloista, joita on saarella useita. Näkyvissä oleva kiviaines on melko pientä, halkaisijan vaihdellessa välillä 5-20 cm. Etelälaidassa on näkyvissä viitisentoista suurempaa kiveä, joiden halkaisija on 30-40 cm. Kyseessä saattaa mahdollisesti olla osa röykkiön reunakiveystä.

Noin 25 m pohjoiseen päin röykkiöstä sijaitsee matalan kallion reunalla pienempi kiviröykkiö. Se on halkaisijaltaan 220 cm ja korkeudeltaan 50 cm. Kasan muoto ja funktio ovat epämääräiset. Se on hieman levinnyt, mutta ei erityisen hajonnut. Kasassa on paikoin vain yksi kivikerros. Kiviaines on pyöristynyttä ja pääasiassa halkaisijaltaan 15-20-senttistä. Keskellä on yksi ja reunoilla useampia halkaisijaltaan suurempia, noin 35-senttisiä kiviä, muttei mitenkään säännöllisesti aseteltuina. Kasan liittymisestä kohteeseen 43 on vaikea esittää mitään arviota.

Röykkiö löydettiin edellisvuotisen kohteen maastoetsinnän yhteydessä. Korkeus on mitattu merenpinnasta ja suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Knuts Junia Selinda. Osoite: Dragsfjärds åldringshem 25870 Dragsfjärd. Yhteyshenkilönä toimii Johan-Gustav Knuts (os. 25940 Hitis).

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 38

DRAGSFJÄRD HIITTINEN

040 00 2016

BÖTSKÄRET

KIVIRÖYKKIÖ

AJOITTAMATON

PERUSKARTTA 2011 15 HITIS

X=6640 26, Y=2418 26, Z=12 m

TILA N:O 9:4, OM. KNUTS J.

TYA NEG. F 19636

DIA TYA 243:95

T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

2
2

Kohde sijaitsee kohteen 43 läheisyydessä, Bötskäretin koillisosassa, noin 130 m:n päässä saaren koillisrannasta ja 35 m:n päässä kohteesta 43 luoteeseen. Kohde sijaitsee noin metrin korkuisen pystysuoran, SE-NW-suuntaisen kallioseinän juurella, aivan kiinni kalliassa. Se on puoliympyrän muotoinen kivikasa, mitoiltaan 420 X 300 cm.

Pinnanmuoto on kauniin kupera ja korkeus 50 cm. Kasan reunat ovat aluskasvillisuuden peitossa, ja se sijaitsee ilmeisesti maa-alustalla. Kasan eteläpäästä erkanee kallionviertä seuraileva, mitoiltaan 3 X 2 m tasainen kivialue, ilmeisesti pirunpellon jäännökset.

Kiviaines on lähes yksinomaan pyöristynyttä, kivilajiltaan yhtenäistä ja halkaisijaltaan 15-30 cm.

Kohteen sijaintipaikka ei ole röykkiölle erityisen tyypillinen, ja kyseessä saattaa olla omalaatuinen luonnonmuodostuma. Röykkiön mahdollisuutta ei voi kuitenkaan täysin sivuuttaa, koska kohteella on monia yhteisiä piirteitä lähistöllä sijaitsevan kohteen n:o 37 kanssa.

Kohde löydettiin edellisvuoden inventointikohteiden maastoetsinnässä. Korkeus on mitattu merenpinnasta ja suhteutettu N60-järjestelmään.

Omistustiedot: Maa-alueen omistaa Knuts Junia Selinda. Osoite: Dragsfjärds åldringshem 25870 Dragsfjärd. Yhteyshenkilönä toimii Johan-Gustav Knuts (os. 25940 Hitis).

Liitteet: Kartta 2:2 ja kartta 3:7.

HIITTISTEN SAARISTO 39

DRAGSFJÄRD BOLAX 040 01 0093

TJUKAN

VANHA KUMMELI

1800-1900-LUKU

PERUSKARTTA 2011 03 BÖTESÖN

X=6641 84, Y=2429 38, Z= n. 5 m

OM. BOLAX SMF

TYA NEG. F 19628

DIA TYA 243:88

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Tjukan on pieni ja matala saari, joka sijaitsee n. 7 km etelään Bolaxista. Tjukanin suurin pituus on n. 300 m. Saarella kasvaa harvakseltaan matalia lehtipuita, pääasiassa koivuja. Tjukan on kallioinen saari. Saaren pohjoispuolelta, n. kilometrin päästä, kulkee luode-kaakko-suuntainen purjehdusväylä. Väylän läheisyydestä johtuen on saarelle keskittynyt kokoonsa nähden runsaasti eriaikaisia jäänteitä ihmistoiminnoista.

Tjukanin itäisellä niemellä, paljaalla kalliolla on vanha kummeli. Paikalta avautuu esteetön näkyvyys luoteesta idän kautta etelään. Pohjamuodoltaan kummeli on pyöreähkö ja sen halkaisija on n. 3 m. Profiliiltaan se on kuperahko. Kummelin korkeus on 60 cm. Kummeli on rakennettu sekä pyörityneistä että särmikkäistä kivistä. Kivien koko vaihtelee, pinnalla olevat kivet ovat pienempiä kuin alempana olevat kivet. Pinnalla olevien kivien keskimääräinen halkaisija on 10 cm ja alempana olevien kivien 40 cm.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Liitteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9

HIITTISTEN SAARISTO 40

DRAGSFJÄRD BOLAX

040 00 0817

TJUKAN

HAJANAINEN KIVEYS

HISTORIALLINEN AIKA

PERUSKARTTA 2011 03 BÖTESÖN

X=6641 82, Y=2429 40, Z=2-3 m

OM. BOLAX SMF

TYA NEG. F 19629

DIA TYA 243:89

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Tjukanin kaakkoisrannalla, laakealla kalliopinnalla, n. 50 m etelälounaaseen edellisestä kummelista on hajanainen kiveys. Paikka rajautuu lännessä harvaan lehtimetsään, matkaa rantaviivaan on n. 50 m.

Laakealla kalliolla on halkaisijaltaan n. 12 m suuruinen alue, joka on täynnä pienehköjä kiviä. Kivien keskimääräinen halkaisija on 10-20 cm. Kivet muodostavat vielä paikoin rivejä tms. Rakenne on kuitenkin niin pahasti hajonnut, ettei sen alkuperäisestä asusta voi olla varma. Kiveyksessä on vielä havaittavissa yksi moninkertainen pohjois-etelä-suuntainen kivirivi. Kiveyksen keskiosassa on myös havaittavissa jäänteitä yksinkertaisista kiviriveistä, jotka ovat saattaneet olla väli-ilmansuuntien suuntaisia. näin ollen on kyseessä voinut olla suuri kompassiruuus, jossa pääilmansuunnat on merkitty paksuilla monimkertaisilla kiviriveillä, ja väli-ilmansuunnat yksinkertaisilla kiviriveillä.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Liitteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9

HIITTISTEN SAARISTO 41

DRAGSFJÄRD BOLAX

048 01 0094

TJUKAN

YÖPYMISSUOJA

HISTORIALLINEN AIKA

PERUSKARTTA 2011 03 BÖTESÖN

X=6641 ⁸⁶72, Y=2429 32, Z=n. 7 m

OM. BOLAX SMF

TYA NEG. F 19630-19631

DIA TYA 243:90-91

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Tjukanin keskiosassa, n. 100 m luoteeseen hajanaisesta kiveyksestä, kohoaa pyöreälakinen kallio matalan katajapensaikon keskellä. Paikalta näkyy moderni maalattu merimerkki ja kauempana luoteessa oleva kummeli. Kallion juurella luoteen puolella on pirunpelto ja kallion päällä kiviröykkiö (kohde 40). Ranta näkyy pohjoisessa n. 70 m päässä. Kallion juurella on v-muotoinen kallionkulmaus, johon on rakennettu yöpymissuoja.

Yöpymissuoja on rakennettu v-muotoiseen kallionkulmaukseen, joka avautuu luoteeseen katajapuskien ja saaren sisäosan suuntaan. Yöpymissuoja on pohjamuodoltaan kolmiomainen. Kalliseinämien korkeudet vaihtelevat 130-150 cm välillä, kallioseinämien pituudet yöpymissuojan sisällä ovat 130 cm ja 180 cm. Kallioseinämät muodostavat yöpymissuojan itä- ja länsipuoliset seinämät, lounaispuolinen seinämä on rakennettu kivistä. Suojaseinäksi rakennetun kivivallin pituus on 280 cm ja korkeus laidoilta on 90 cm. Kivivallin korkeus madaltuu keskikohdalla 40 cm:ksi. Kivet ovat kauttaaltaan pyöreähköjä ja niiden keskimääräinen halkaisija on 30 cm.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Litteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9

HIITTISTEN SAARISTO 42

DRAGSFJÄRD BOLAX 040 00 0018
TJUKAN
KIVIRÖYKKIÖ
AJOITTAMATON
PERUKARTTA 2011 03 BÖTESÖN
X=6641 88, Y= 2429 32, Z= n. 7 m
OM. BOLAX SMF
TYA NEG. F 19632
DIA TYA 243:92
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Kiviröykkiö sijaitsee saman kallion päällä, jonka juurella yöpymissuoja (kohde 41) sijaitsee. Matkaa yöpymissuojaan röykkiöltä on vain muutama metri. Matkaa rantaan on n. 70 m. Röykkiö on pohjakaavaltaan epämääräinen. Sen korkeus on n. 90 cm ja halkaisija 250 cm. Profiililtaan röykkiö on kuperahko. Röykkiössä on sekä pyöristyneitä että särmikkäitä kiviä. Kivien halkaisija vaihtelee 15-45 cm välillä. Mitään rakenteita ei ole havaittavissa. Läheiseen kalliohalkeamaan on vierinyt runsaasti kiviä röykkiöstä. Röykkiö vaikuttaa hyvin modernilta ja on saattanut toimia aikanaan kummelina, vaikka onkin isonlainen. Täysin poissuljettu vaihtoehto ei ole sekään, että röykkiö olisi aivan esihistoriallisen ajan lopulle ajoittuva hautaröykkiö. Tämä vaikuttaa kuitenkin varsin epätodennäköiseltä.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Liitteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9

HIITTISTEN SAARISTO 43

DRAGSFJÄRD BOLAX 040 09 0001
TJUKAN
RAKKAKUOPPA PIRUNPELLOSSA
AJOITTAMATON
PERUSKARTTA 2011 03 BÖTESÖN
X= 6641 88, Y= 2429 32, Z= n. 7 m
OM. BOLAX SMF
VALOK.
TYA NEG. F 19633
T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Yöpymissuojan (kohde 41) luoteispuolella, välittömästi sen läheisyydessä, on pieni pirunpelto. Pirunpellon mitat ovat 20x7 m, sen laajuutta on kuitenkin vaikea määrittellä peittävän katajikon vuoksi. Pirunpellon paljaalla alueella, suuren maakiven kupeessa on rakkakuoppa. Muodoltaan kuoppa on pyöreä ja sen halkaisija on 100 cm. Syvyyttä kuopalla on 40 cm. Kuopan seinämät ovat laakeat. Kiviaines on pirunpellolle tyypillistä pyöristynyttä kiveä, särmikkäitä kiviä ei ole havaittavissa ollenkaan.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Liitteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9

HIITTISTEN SAARISTO 44

DRAGSFJÄRD BOLAX

040 00 0019

TJUKAN

POHJAKIVEYS

HISTORIALLINEN AIKA

PERUSKARTTA 2011 03 BÖTESÖN

X=6641 90, Y=2429 36, Z= 2-3 m

OM. BOLAX SMF

TYA NEG. F 19634

DIA TYA 243:93

T. HEIKKINEN, J. NÄRÄNEN 1992

Tjukanin koillisrannalla kallion ja rannan välisellä tasanteella on suorakaiteen muotoinen kivirakenne. Matkaa rantaan on n. 50 m. Tasanteella kasvaa koivua ja katajaa peittäen kivirakenteen osittain. Paikalla on myös pirunpellon tapaista kivikenttää, jonka kivistä kivirakenne on koottu.

Vallimainen kivirakenne on muodoltaan suorakulmainen. Sen pituus on 250 cm, leveys 200 cm ja korkeus 30-40 cm. Kivivallin sisäpuolinen alue on raivattu puhtaaksi kivistä. Kivirakenteen sisämitat ovat 200x160 cm. Kivivalli on rakennettu pyörityneistä ja särmikkäistä kivistä, joiden halkaisija vaihtelee 10-25 cm välillä. Rakenteessa on parhaimmillaan 4-5 kivikerrosta. Kivirakenne on saattanut toimia kevytrakenteisen rakennelman pohjakiveyksenä.

Kohde löydettiin saarta systemaattisesti tarkastettaessa. Kohteen korkeus määritettiin peruskartan korkeuskäyrien avulla.

Omistustiedot: Bolax smf.

Liitteet: Kartta 2:6 ja kartta 3:9.

HIITTISTEN SAARISTO 45

DRAGSFJÄRD

HIITTISTEN SAARISTO

MODERNIT JA AJOITTAMATTOMAT

KIVIRAKENTEET

T.HEIKKINEN, J.NÄRÄNEN 1992

- Kohde 45:1** Pyyntisuoja
Dragsfjärd, Hiittinen, Norra Furuholm
Peruskartta 2011 15 Hitis
X=6641 42, Y=2417 56, Z=n.1 m
- Kohde 45:2** Hajanainen kiveys
Dragsfjärd, Rosala, Storholmen
Peruskartta 1033 11 Öro
X=6636 63, Y=1580 02, Z=n.5 m
- Kohde 45:3** Peltoröykkiöitä. Kohde nro 21 Fagerströmin - Rothin
inventointiraportissa 1991.
Dragsfjärd, Hiittinen, Bredviken
Peruskartta 1033 15 Hitis
X=6642 63, Y=1583 64, Z=4,3 m
- Kohde 45:4** Oletettu merimerkki
Dragsfjärd, Hiittinen, Norra Furuholm
Peruskartta 2011 15 Hitis
X=6640, Y=2417 36, Z=n.10 m
TYA Neg. F 19535
Dia TYA 243:1
- Kohde 45:5** Peltoraunioita
Dragsfjärd, Rosala, Sommarön
Peruskartta 1033 11 Öro
X=6638 26, Y=1577 44, Z=n.5 m
TYA Neg. F 19537-19541
Dia TYA 243:5-8

- Kohde 45:6** Peltoraunioita
Dragsfjärd, Rosala, Rosala Hamnholmen
Peruskartta 1033 12 Kasnäs
X=6641 42, Y=1577 84, Z=5,33 m
TYA Neg. 19553-19555
Dia TYA 243:21-24
- Kohde 45:7** Peltoraunioita. Kohteet nro 81 ja 82 Fagerströmin - Rothin inventointiraportissa 1991.
Dragsfjärd, Kasnäs, Garpholmen
Peruskartta 1033 12 Kasnäs
X=6646 75, Y=1578 74, Z=n.2,5 m
TYA Neg. F 19580
Dia TYA 243:50-51
- Kohde 45:8** Peltoraunioita. Kohde nro 79 Fagerströmin - Rothin inventointiraportissa 1991.
Dragsfjärd, Kasnäs, Byholmen
Peruskartta 1033 12 Kasnäs
X=6646 70, Y=1579 06, Z=n.2,5 m
- Kohde 45:9** Kivikasoja
Dragsfjärd, Stora Ängesön, Ängeshamn
Peruskartta 2011 15 Hitis
X=6649 46, Y=1416 62, Z=n.15 m

VALOKUVALUETTELO

- TYA Neg. F 19535 Merkkikiveys (kohde 45:4) Norra Furuholmen.
Kuvattu 9.6.1992 suunnasta ENE.
- TYA Neg. F 19536 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 14). Brunkholmen
Norrglo.
Kuvattu 10.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19537 Peltoröykkiö (kohde 45:). Sommarön Furunäsen.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta S. (Epäonnistunut kuva.)
- TYA Neg. F 19538 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Suurin neljästä peltoröykkiöstä.
Sommarön Furunäsen.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta SW.
- TYA Neg. F 19539 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarön Furunäsen.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta ENE.
- TYA Neg. F 19540 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarön Furunäsen.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19541 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarön Furunäsen.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19542 Hautaröykkiö (kohde 13).Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 15.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA Neg. F 19543 Kivikasa (kohde 21).Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta WSW.
- TYA Neg. F 19544 Kivikasa (kohde 21). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19545 Itä-länsi-suuntainen kivirivi (kohde 22).Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19546 Itä-länsi-suuntainen kivirivi (kohde 22). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19547 Itä-länsi-suuntaisen kivirivin (kohde 22) itäpää. Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19548 Itä-länsi-suuntaisen kivirivin (kohde 22) länsipää. Kalvholmen
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19549 Kiviröykkiö (kohde 15). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta SSE.
- TYA Neg. F 19550 Kiviröykkiö (kohde 15). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta WNW.
- TYA Neg. F 19551 Maansekainen röykkiö (kohde 16). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta NW.
- TYA Neg. F 19552 Maansekainen röykkiö (kohde 16). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 2.6.1992 suunnasta N
- TYA Neg. F 19553 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta ENE.
- TYA Neg. F 19554 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SE.

- TYA Neg. F 19555 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta N.
- TYA Neg. F 19556 Kiviröykkiö (kohde 12). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SW.
- TYA Neg. F 19557 Kiviröykkiö (kohde 12). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19558 Kiviröykkiön (kohde 12) keskuskraateri. Holma
Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19559 Kivikasa (kohde 18). Helgskär.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19560 Kivikasa (kohde 18). Helgskär.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta S.
- TYA Neg. F 19561 Kiviröykkiö (kohde 23). Storholmen.
Kuvattu 29.6.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19562 Kiviröykkiö (kohde 23). Storholmen.
Kuvattu 29.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA Neg. F 19563 Kiviröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA Neg. F 19564 Kiviröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19565 Kiviröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta ENE
- TYA Neg. F 19566 Tomtning (kohde 36). Bötskär.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19567 Tomtning (kohde 36). Bötskär.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta N.
- TYA Neg. F 19568 Røykkiö (kohde 26a). Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta S.
- TYA Neg. F 19569 Røykkiö (kohde 26a). Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta WNW.
- TYA Neg. F 19571 Kaivanto ja kivireunus (kohde 26b); kohteen alalaidassa
sijaitseva vallimainen ladelma. Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA Neg. F 19572 Kaivanto ja kivireunus (kohde 26b).Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta WSW.
- TYA Neg. F 19573 Kaivanto ja kivireunus (kohde 26b); kaivannon poikki
kulkeva kivirakenne. Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19574 Kraaterimainen røykkiö (kohde 25a). Hiittinen,Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta E.

- TYA Neg. F 19575 Kraaterimaisen röykkiön (kohde 17a) keskuskraateri. Hiittinen Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19576 Röykkiö (kohde 25b). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19577 Röykkiö (kohde 25b). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19578 Pirunpelto (kohde 20). Rosala, Skoggärdorna. Kuvattu 2.7.1992 suunnasta SW.
- TYA Neg. F 19579 Rakkakuoppa pirunpellossa (kohde 20). Rosala, Skoggärdorna. Kuvattu 2.7.1992 suunnasta ENE.
- TYA Neg. F 19580 Kraaterimainen peltoraunio (kohde 45:7). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta NW.
- TYA Neg. F 19581 Kalliotöyrään päälle rakennettu kasvillisuuden osittain peittämä kiviröykkiö (kohde 17). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19582 Kalliotöyrään päälle rakennettu kasvillisuuden osittain peittämä kiviröykkiö (kohde 17). Kasnäs Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19583 Labyrintti (kohde 9). Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19584 Labyrintti (kohde 9). Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19585 Labyrintin (kohde 9) länsipuolinen kivirakenne. Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta N.
- TYA Neg. F 19586 Labyrintti (kohde 9). Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19587 Pieni kivikehä (kohde 10). Holma, Gölpo. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19588 Hajonnut ryssänuuni (kohde 5). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19589 Hajonnut ryssänuuni (kohde 5). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19590 Ryssänuuni (kohde 6a). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19591 Ryssänuuni (kohde 6b). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA Neg. F 19592 Ryssänuuni (kohde 6c). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA Neg. F 19593 Ryssänuuni (kohde 6c). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19594 Hajonnut ryssänuuni (kohde 7). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta W.

- TYA Neg. F 19595 Kalliohakkaus (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA Neg. F 19596 Kalliohakkaus (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA Neg. F 19597 Kalliohakkaus liiduttuna (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA Neg. F 19598 Kalliohakkaus liiduttuna (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA Neg. F 19599 Pajanpohja (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta N.
- TYA Neg. F 19600 Pajanpohja (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta S.
- TYA Neg. F 19601 Pajan ahjo (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta N.
- TYA Neg. F 19602 Laiturinperusta (kohde 30a). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta NW.
- TYA Neg. F 19603 Laiturinperusta (kohde 30b). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19604 Tomtning (kohde 32). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19605 Tomtning (kohde 32). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19606 Terassi (kohde 31). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta E.
- TYA Neg. F 19608 Skepparhamnin lahti kuvattuna pohjukasta suulle päin. Lahden
suu kätkeytyy länsipuolisen niemen taakse. Lahden rannoilla
sijaitsevat kohteet 30a, 30b, 31 ja 32.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta W.
- TYA Neg. F 19609 Hajanainen kiveys (kohde 11). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 14.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19610 Hajanainen kiveys (kohde 11). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 14.7.1992 suunnasta ENE.
- TYA Neg. F 19611 Hajanainen kiveys (kohde 11). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 14.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19612 Hautaröykkiö (kohde 3). Snåldön, Snåldö hamn.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19613 Hautaröykkiö (kohde 3). Snåldön, Snåldö hamn.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19614 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus merkkikiven ja
maalauksen kanssa (kohde 4). Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992.
- TYA Neg. F 19615 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus (kohde 4). Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992.

- TYA Neg. F 19616 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus liiduttuna (kohde 4). Furuholmen. Kuvattu 15.7.1992.
- TYA Neg. F 19617 Kalliohakkaus, kenttä 1 (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19618 Kalliohakkaus, kenttä 1 liiduttuna (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19619 Kalliohakkaus, kenttä 2 (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19620 Kalliohakkaus, kenttä 2 liiduttuna (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19621 Kalliohakkaus, kenttä 3 (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19622 Kalliohakkaus, kenttä 3 liiduttuna (kohde 19). Rosala, Lattopete. Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA Neg. F 19623 Kalkkilouhos (kohde 35). Stora Ängesön, Ängeshamn. Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SW.
- TYA Neg. F 19624 Rautakaivos (kohde 34). Stora Ängesön, Ängeshamn. Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19625 Rautakaivoksen louhoskivikasa (kohde 34). Stora Ängesön, Ängeshamn. Kuvattu 16.7.1992 suunnasta WNW.
- TYA Neg. F 19626 Rakennuksenpohja (kohde 2). Tunnhamn, Hemviken. Kuvattu 20.7.1992 suunnasta S.
- TYA Neg. F 19627 Ympyriäinen kivivalli (kohde 1). Tunnhamn, Kummelberget. Kuvattu 20.7.1992 suunnasta NW.
- TYA Neg. F 19628 Vanha merimerkki (kohde 39). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta WNW.
- TYA Neg. F 19629 Labyrintin / kompassiruisun jäännös (kohde 40). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta SE.
- TYA Neg. F 19630 Tomtning (kohde 41). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta S.
- TYA Neg. F 19631 Tomtning (kohde 41). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA Neg. F 19632 Kiviröykkiö (kohde 42). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19633 Kuoppa pirunpellossa (kohde 42). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta SSE.
- TYA Neg. F 19634 Pohjakiveys (kohde 44). Tjukan. Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NE.
- TYA Neg. F 19635 Röykkiö (kohde 37). Bötskäret. Kuvattu 22.7.1992 suunnasta SSW.

TYA Neg. F 19636	Röykkiö (kohde 38) kallion kupeessa. Bötskäret.
Kuvattu 22.7.1992 suunnasta NE.
TYA Neg. F 19637	Ryssänuuni (kohde 27a). Hiittinen Bredviken.
Kuvattu 1.8.1992 suunnasta E.
TYA Neg. F 19638	Ryssänuuni (kohde 27b). Hiittinen Bredviken.
Kuvattu 1.8.1992 suunnasta W.
TYA Neg. F 19639	Ryssänuuni (kohde 28). Hiittinen Bredviken.
kuvattu 1.8.1992 suunnasta E.
TYA Neg. F 19640	Ryssänuuni (kohde 29). Hiittinen Bredviken.
kuvattu 1.8.1992 suunnasta WNW.

DIALUETTELO

- TYA 243:1 Merkkikiveys (kohde 45:4). Norra Furuholmen.
Kuvattu 9.6.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:2 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 14). Brunkholmen,
Norrglo.
Kuvattu 10.6.1992 suunnasta E (sisämaan puolelta).
- TYA 243:3 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 14). Brunkholmen,
Norrglo.
Kuvattu 10.6.1992 suunnasta S (lahden puolelta).
- TYA 243:4 Yleiskuva rautakautisesta hautaröykkiöstä (kohde 14).
Brunkholmen, Norrglo.
Kuvattu 10.6.1992 suunnasta SW (lahden vastakkaiselta
rantakalliolta).
- TYA 243:5 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarö, Furuholm.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta WSW.
- TYA 243:6 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarö, Furuholm.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta ENE.
- TYA 243:7 Peltoröykkiö (kohde 45:5). Sommarö, Furuholm.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta N.
- TYA 243:8 Peltoröykkiö (kohde 45:5).Sommarö, Furuholm.
Kuvattu 12.6.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:9 Hautaröykkiö (kohde 13). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 15.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA 243:10 Hautaröykkiö (kohde 13). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 15.6.1992 suunnasta W.
- TYA 243:11 Kivikasa (kohde 21). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta S.
- TYA 243:12 Kivikasa (kohde 21).Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992. suunnasta W.
- TYA 243:13 Kivikasa (kohde 21). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:14 Itä-länsi-suuntainen kivirivi (kohde 22). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta W.
- TYA 243:15 Itä-länsi-suuntainen kivirivi (kohde 22). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta E.
- TYA 243:16 Itä-länsi-suuntaisen kivirivin itäpää (kohde 22). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992. suunnasta W.
- TYA 243:17 Itä-länsi-suuntaisen kivirivin länsipää (kohde 22). Kalvholmen.
Kuvattu 18.6.1992 suunnasta E.
- TYA 243:18 Pitkänomainen kiviröykkiö (kohde 15). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:19 Pitkänomainen kiviröykkiö (kohde 15). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta W.

- TYA 243:20 Maansekainen röykkiö (kohde 16). Kasnäs, Näset.
Kuvattu 22.6.1992 suunnasta NW.
- TYA 243:21 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta E.
- TYA 243:22 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:23 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:24 Peltoraunio (kohde 45:6). Rosala Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SSE.
- TYA 243:25 Kraaterimainen kiviröykkiö (kohde 12). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SSW.
- TYA 243:26 Kraaterimaisen kiviröykkiön (kohde 12) pohjoispäässä
sijaitseva kehärakenne. Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:27 Kiviröykkiön (kohde 12) kraateri. Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:28 Kraaterimainen kiviröykkiö (kohde 12). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta WNW.
- TYA 243:29 Harva kivikasa (kohde 18). Helgskär.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta E.
- TYA 243:30 Harva kivikasa (kohde 18). Helgskär.
Kuvattu 24.6.1992 suunnasta S.
- TYA 243:31 Matala kiviröykkiö (kohde 23). Storholmen.
Kuvattu 29.6.1992 suunnasta E.
- TYA 243:32 Matala kiviröykkiö (kohde 23). Storholmen.
Kuvattu 29.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA 243:33 Matala kiviröykkiö (kohde 23). Storholmen.
Kuvattu 29.6.1992 suunnasta SSW.
- TYA 243:34 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta N.
- TYA 243:35 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta W.
- TYA 243:36 Rautakautinen hautaröykkiö (kohde 24). Västra Granholmen.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:37 Tomtning (kohde 36). Bötskär.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:38 Tomtning (kohde 36). Bötskär.
Kuvattu 30.6.1992 suunnasta NNW.
- TYA 243:39 Kallion kupeeseen rakennettu tasalakinen kiviröykkiö
(kohde 26a). Hiittinen, Kalvholmen.
Kuvattu 1.7.1992 suunnasta S.

- TYA 243:40 Kallion kupeeseen rakennettu tasalakinen kiviröykkiö (kohde 26a). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta WNW.
- TYA 243:41 Rinnettä alaspäin viettävä kaivanto kivirakenteineen (kohde 26b) sekä kaivannon alapäässä sijaitseva vallimainen kivirakenne. Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:42 Rinnettä alaspäin viettävä kaivanto kivirakenteineen (kohde 26b) sekä kaivannon alapäässä sijaitseva pieni kivirivi.. Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA 243:43 Rinnettä alaspäin viettävä kaivanto kivirakenteineen (kohde 26b). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta N.
- TYA 243:44 Kraaterimainen kiviröykkiö (kohde 25a). Hiittinen Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta E.
- TYA 243:45 Kraaterimainen kiviröykkiö (kohde 25a). Hiittinen Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:46 Matala kiviröykkiö (kohde 25b). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta SSE.
- TYA 243:47 Matala kiviröykkiö (kohde 25b). Hiittinen, Kalvholmen. Kuvattu 1.7.1992 suunnasta W.
- TYA 243:48 Pirunpellossa sijaitseva rakkakuoppa (kohde 20). Rosala, Skoggårdorna. Kuvattu 2.7.1992 suunnasta SSW.
- TYA 243:49 Pirunpellossa sijaitseva rakkakuoppa (kohde 20). Rosala, Skoggårdorna. Kuvattu 2.7.1992 suunnasta E.
- TYA 243:50 Kraaterimainen peltoraunio (kohde 45:7). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:51 Kraaterimainen peltoraunio (kohde 45:7). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta NW.
- TYA 243:52 Kalliotöyrään päälle rakennettu kasvillisuuden osittain peittämä kiviröykkiö (kohde 17). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:53 Kalliotöyrään päälle rakennettu kasvillisuuden osittain peittämä kiviröykkiö (kohde 17). Kasnäs, Byholmen. Kuvattu 3.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:54 Labyrintti (kohde 9). Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:55 Labyrintti (kohde 9). Holma, Västernäset. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:56 Pieni kivikehä (kohde 10). Holma, Gölpo. Kuvattu 6.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:57 Hajonnut ryssänuuni (kohde 5). Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta NE.

- TYA 243:58 Ryssänuuni (kohde 6a). Hamnholmen.
Kuvattu 7.7.1992 suunnasta E.
- TYA 243:59 Ryssänuuni (kohde 6b). Hamnholmen.
Kuvattu 7.7.1992 suunnasta ENE.
- TYA 243:60 Ryssänuuni (kohde 6c). Hamnholmen.
Kuvattu 7.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:61 Hajonnut ryssänuuni (kohde 7). Hamnholmen.
Kuvattu 7.7.1992 suunnasta W.
- TYA 243:62 Kalliohakkaus (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA 243:63 Kalliohakkaus (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA 243:64 Kalliohakkaus liiduttuna (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA 243:65 Kalliohakkaus liiduttuna (kohde 8). Högsåra.
Kuvattu 7.7.1992.
- TYA 243:66 Pajanpohja (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta N.
- TYA 243:67 Pajan ahjo (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta N.
- TYA 243:68 Tomtning (kohde 32). Stora Ängesön, Skepparhamn.
Kuvattu 8.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:69 Hajanainen kiveys (kohde 11). Holma Hamnholmen.
Kuvattu 14.7.1992 suunnasta S.
- TYA 243:70 Hajanainen kiveys (kohde 11) ja sen sisältämä kehärakenne.
Holma Hamnholmen.
Kuvattu 14.7.1992 suunnasta N.
- TYA 243:71 Hautaröykkiö (kohde 3). Snåldön, Snåldö hamn.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:72 Hautaröykkiö (kohde 3). Snåldön, Snåldö hamn.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:73 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus merkkikiven ja
maalauksen kanssa (kohde 4). Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992. (Tärsäntänyt kuva.)
- TYA 243:74 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus merkkikiven ja
maalauksen kanssa (kohde 4). Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992.
- TYA 243:75 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus (kohde 4). Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992.
- TYA 243:76 Merenkulkuun liittyvä kalliohakkaus liiduttuna (kohde 4).
Furuholmen.
Kuvattu 15.7.1992.
- TYA 243:77 Kalliohakkaus, kenttä 1 (kohde 19). Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.

- TYA 243:78 Kalliohakkaus, kenttä 1 liiduttuna (kohde 19).
Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:79 Kalliohakkaus, kenttä 2 (kohde 19). Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:80 Kalliohakkaus, kenttä 2 liiduttuna (kohde 19).
Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:81 Kalliohakkaus, kenttä 3 (kohde 19). Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:82 Kalliohakkaus, kenttä 3 liiduttuna (kohde 19).
Rosala, Lattopete.
Kuvattu 15.7.1992 suunnasta ESE.
- TYA 243:83 Kalkkilouhos (kohde 33). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SW.
- TYA 243:84 Rautakaivos (kohde 34). Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:85 Rautakaivoksen louhoskivikasa (kohde 34).
Stora Ängesön, Ängeshamn.
Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SW.
- TYA 243:86 Rakennuksenpohja (kohde 2). Tunnamn, Hemviken.
Kuvattu 20.7.1992 suunnasta S.
- TYA 243:87 Ympyränmuotoinen kivivalli (kohde 1). Tunnamn,
Kummelberget.
Kuvattu 20.7.1992 suunnasta NW.
- TYA 243:88 Vanha merimerkki (kohde 39). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta SSW.
- TYA 243:89 Labyrintin / kompassirusun jäännös (kohde 40). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta SE.
- TYA 243:90 Tomtning (kohde 41). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta S.
- TYA 243:91 Tomtning (kohde 41). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NNE.
- TYA 243:92 Kiviröykkiö (kohde 42). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:93 Pohjakiveys (kohde 44). Tjukan.
Kuvattu 21.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:94 Röykkiö (kohde 37). Bötskäret.
Kuvattu 22.7.1992 suunnasta SSW.
- TYA 243:95 Röykkiö (kohde 38) kallion kupeessa. Bötskäret.
Kuvattu 22.7.1992 suunnasta NE.
- TYA 243:96 Ryssänuuni (kohde 27a). Hiittinen Bredviken.
Kuvattu 1.8.1992 suunnasta E.
- TYA 243:97 Ryssänuuni (kohde 27b). Hiittinen Bredviken.
Kuvattu 1.8.1992 suunnasta W.

TYA 243:98

Ryssänuuni (kohde 28). Hiittinen Bredviken.
kuvattu 1.8.1992 suunnasta E.

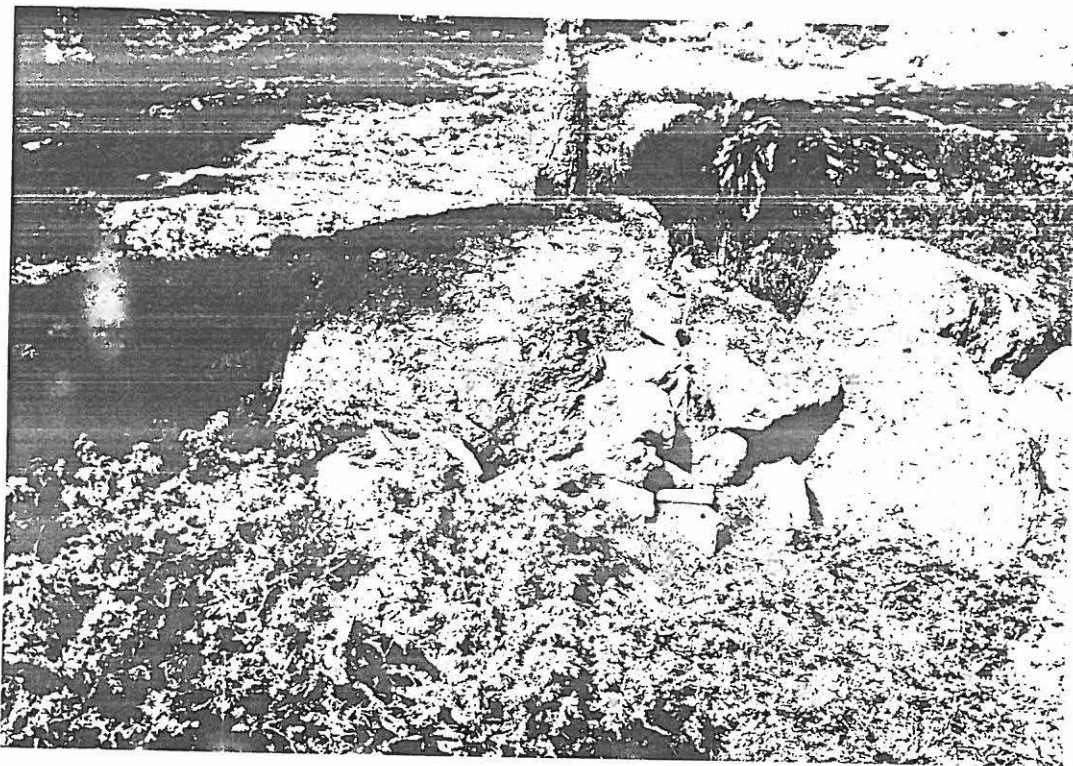
TYA 243:99

Ryssänuuni (kohde 29). Hiittinen Bredviken.
kuvattu 1.8.1992 suunnasta WNW.

LÖYTÖLUETTELO

Luettelo inventoinnin yhteydessä talteen otetuista löydöistä. Löydöt on sijoitettu Turun yliopiston arkeologian osaston kokoelmiin. Arkistonumero TYA 547:1-7 sisältää löydöt kohteesta 33 ja arkistonumero TYA 549:1 kohteesta 31.

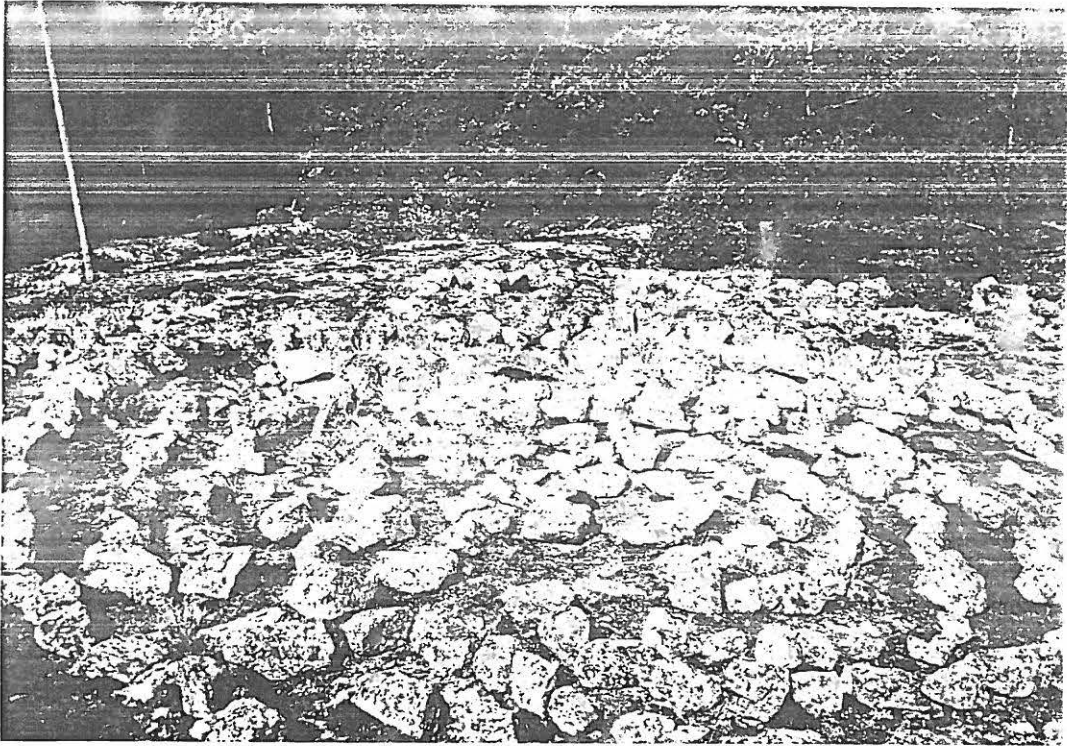
TYA 547:1	Palanutta savea 1 kpl. Mitat 17x17 mm, paksuus 8 mm. Paino 5 g Sekoitteeton.
TYA 547:2	Kuonaa 1 kpl. Paino 72 g.
TYA 547:3	Kuonaa 2 kpl. Paino 38 g.
TYA 547:4	Kuonaa 1 kpl. Paino 51 g.
TYA 547:5	Kuonaa 2 kpl. Paino 9 g.
TYA 547:6	Kuonaa 1 kpl. Paino 336 g.
TYA 547:7	Kuonaa 1 kpl. Mitat: 22x13 cm, paksuus 3 cm.
TYA 549:1	Palamatonta luuta 3 kpl. Paino 16 g.

Kuva 1. Kohde 6 a; ryssänuuni, Hamnholmen. Kuvattu 7.7.1992 suunnasta E.

Kuva 2. Kohde 8. Kalliohakkaus liiduttuna. Högsåra, Byviken. Kuvattu 7.7.1992 .

Kuva 3. Kohde 9. Labyrintti; Holma, Västernäset. Varsinainen labyrintti etualalla, sivulabyrintti näkyy takareunassa (ks. liite 1). Kuvattu 6.7.1992 suunnasta ESE.

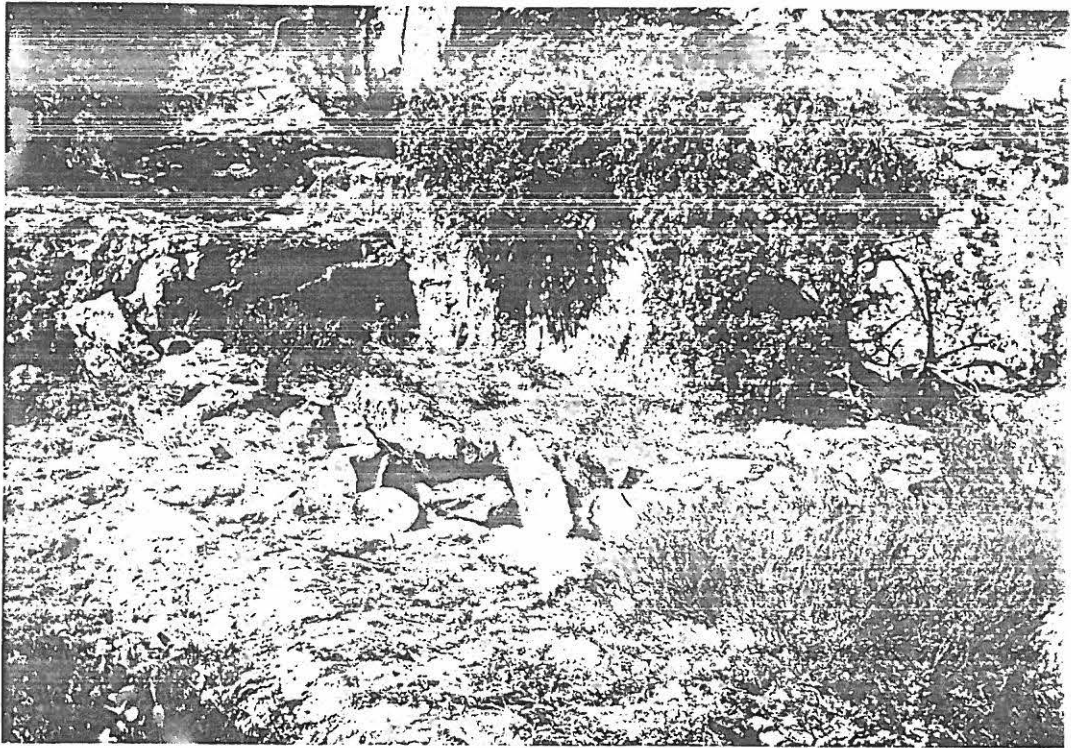
Kuva 4. Kohde 12. Hautaröykkiö, Holma Hamnholmen. Rantajyrkänie kuvan oikeassa reunassa. Kuvattu 24.6.1992 suunnasta SW.

Kuva 5. Kohde 13. Hautaröykkiö, Rosala Hamnholmen, Rinteenlasku oikealle. Kuvattu 15.6.1992 suunnasta NNW.

Kuva 6. Kohde 14. Hautaröykkiö, Brunkholmen, Norrg.c. Kuvattu 10.6.1992 suunnasta E.

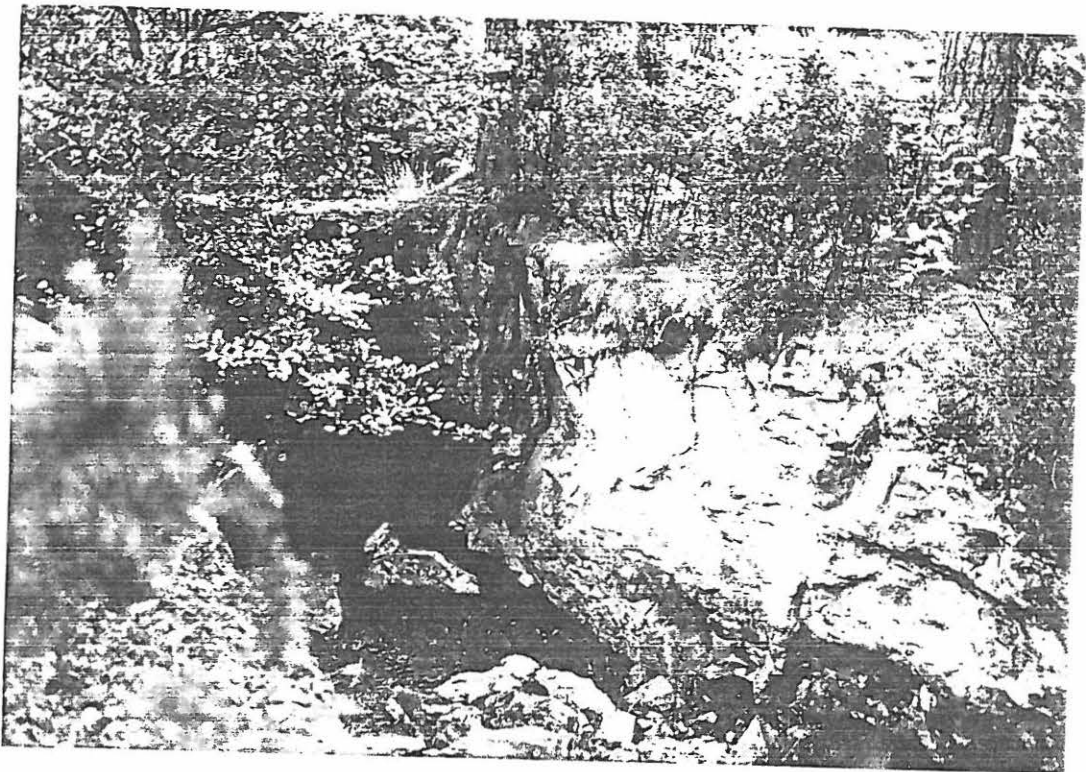
Kuva 7. Kohde 32. Yöpymissuoja, Stora Ängesön, Skepparhamn. Kuvattu 8.7.1992 suunnasta SE.

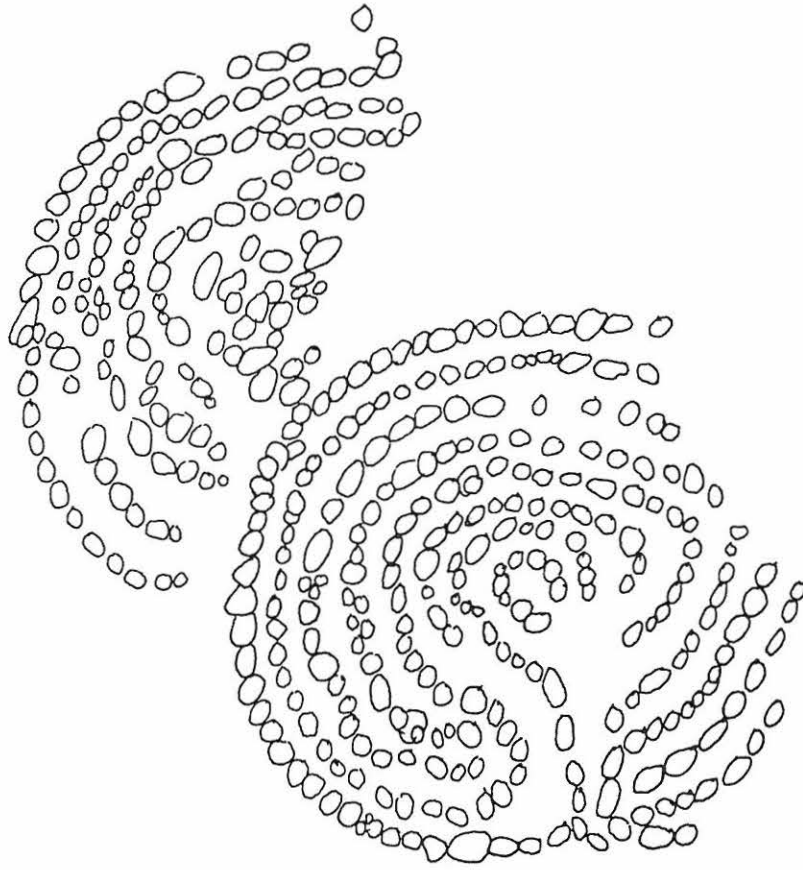
Kuva 8. Kohde 33. Rakennuksen pohja, Stora Ängesön, Ängeshamn. Kyseessä on ollut paja, kuten kuonalöydöistä saattoi päätellä. Kiviin on lähtöseinä kuvan vasemmassa reunassa. Eteläseinämä kuvan etualalla jää suuren lasakiven peittoon, joka on asetettu vaakatasoon aivan kivijalan viereen. Kuvattu 8.7.1992 suunnasta S.

Kuva 9. Kohde 34. Rautakaivos, Stora Ängesön, Ängeshamn. Kaivoskuilu on puuston peitossa. Rantaviiva on välittömästi taustalla näkyvien puiden takana, samoin kaivoksen jätekivikasat. Kuvattu 16.7.1992 suunnasta SE.

Kuva 10. Kohde 35 Kalkkilouhos, Stora Ängesön, Ängeshamn. Rinne laskee kohti kuvan vasenta reunaa. Kuvattu 13.7.1992 suunnasta SW.

LIITE 1
LABYRINTTI, HOLMA
(KOHDE 9)
POHJAKAVALUONNOS
1:100

MLS
ALS
MS
MAD
1760 MSS
EA2
DST
IULIU
AMS
2
1765 EMS

IM2 1765

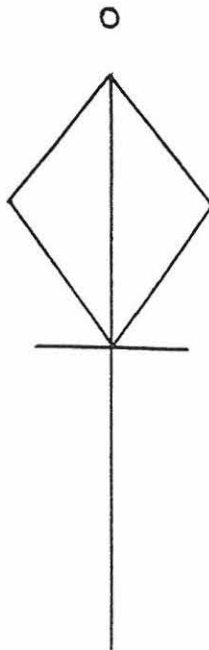
KENTTÄ 2

E22

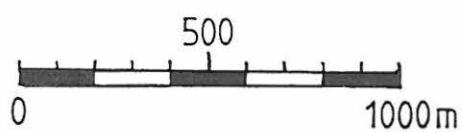
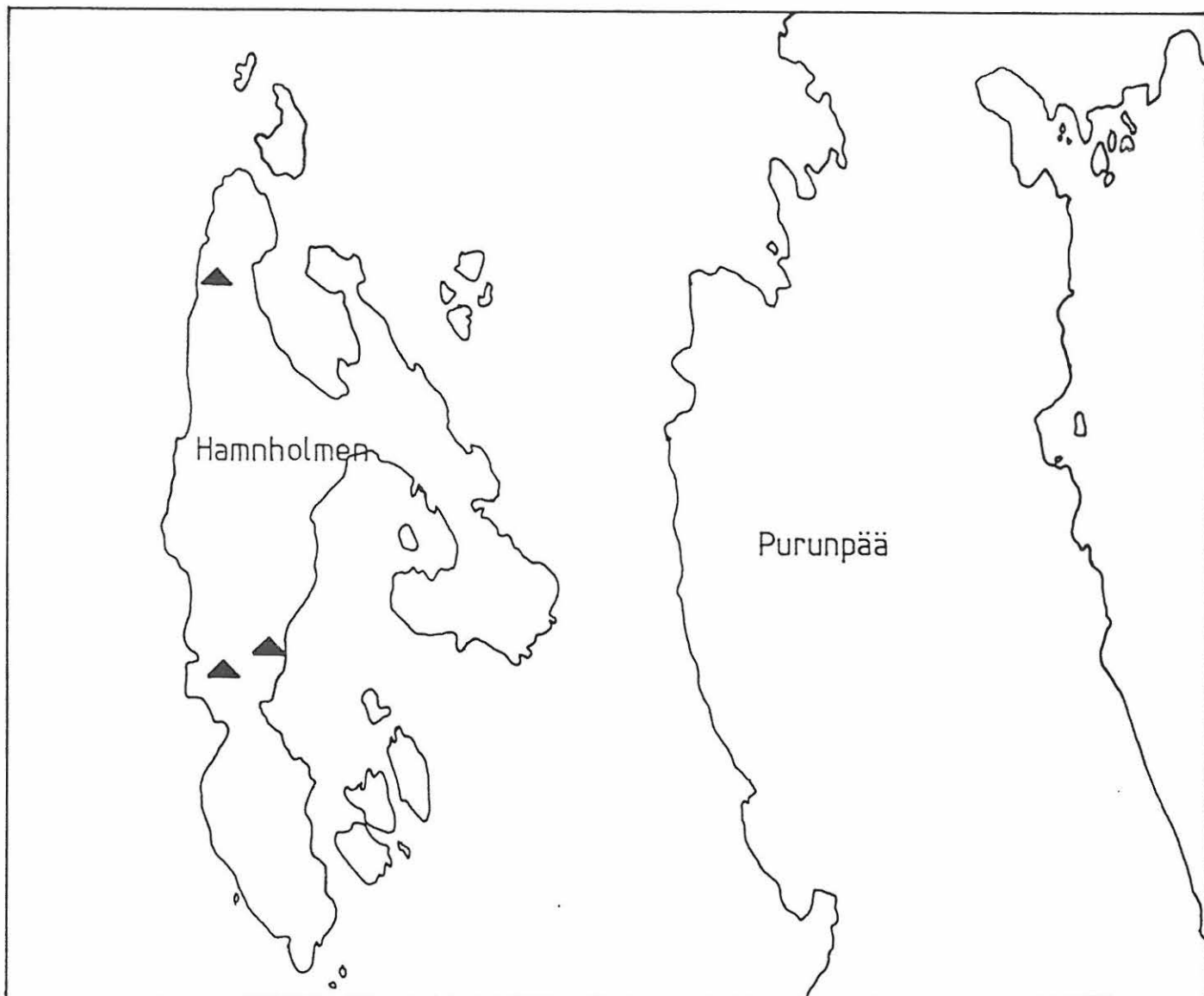
KENTTÄ 3

KENTTÄ 1

Kohde 19: kalliohakkaus, Rosala, Lattopete.

Kohde 4: kalliohakkaus, Furuholm.

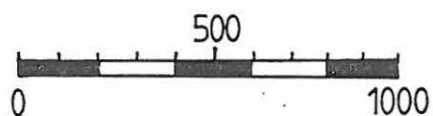
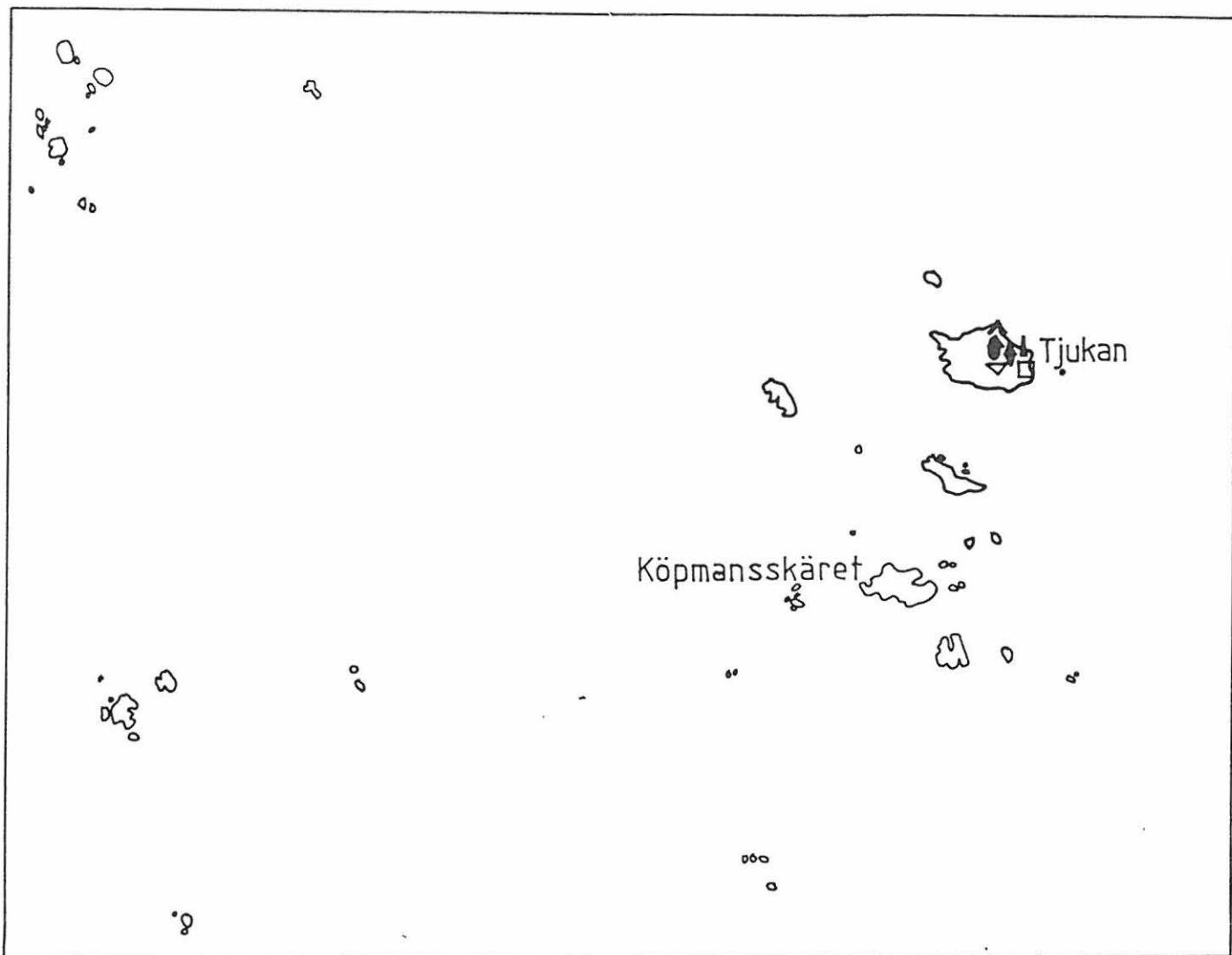
▲ Ryssänuuni

DRAGSFJÄRD, HIITTINEN
INVENTOINTI 1992
TITTA HEIKKINEN, JARI NÄRÄNEN

KARTTA 2:5 ; löytökohteet
1: 20 000

Piirtäjä T.Heikkinen

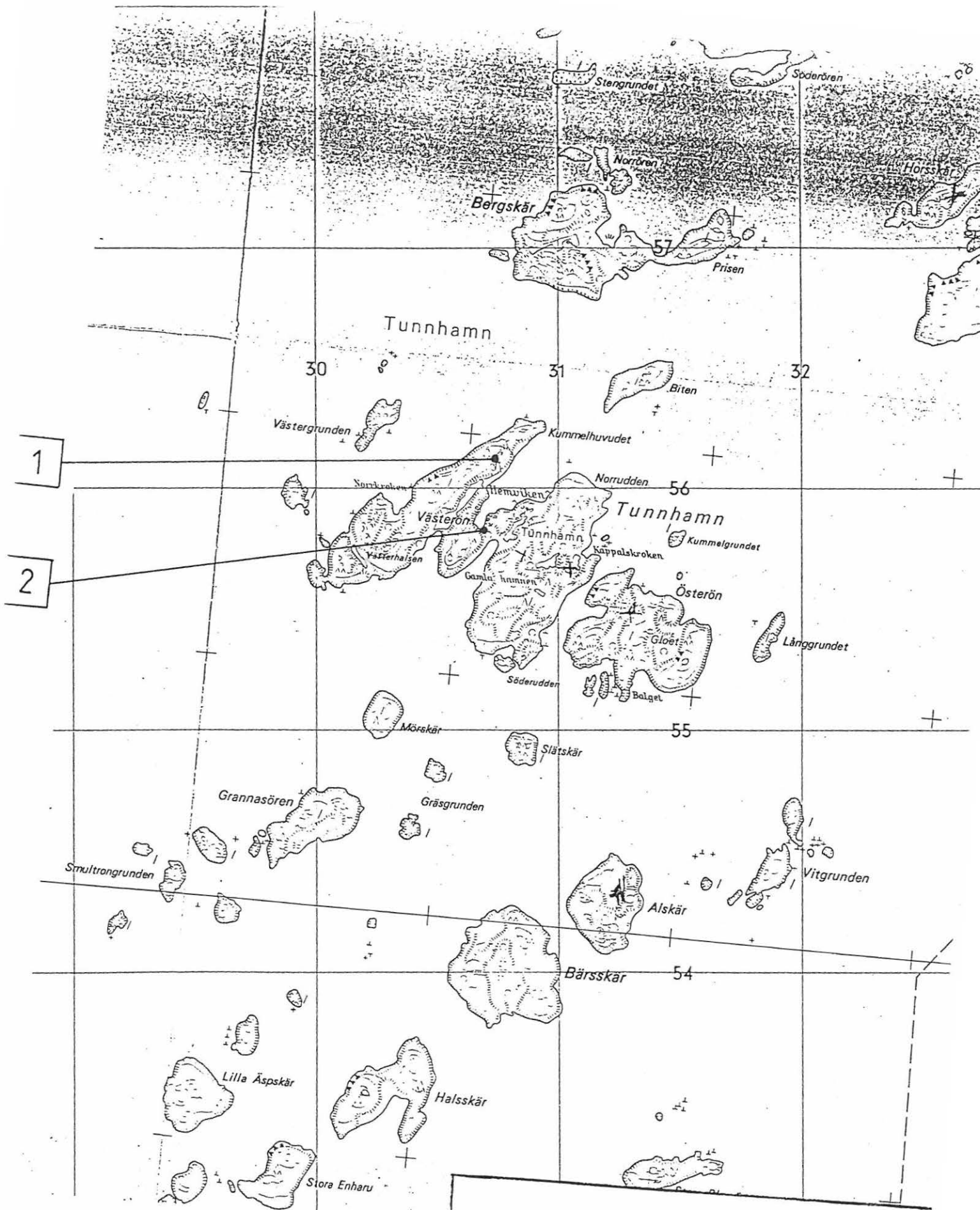
▲	KIVIKASA	▲	KUMMELI
□	HAJANAINEN KIVEYS	◆	RAKENNUKSENPOHJA
●	YÖPYMISSUOJA	▽	RAKKAKUOPPA

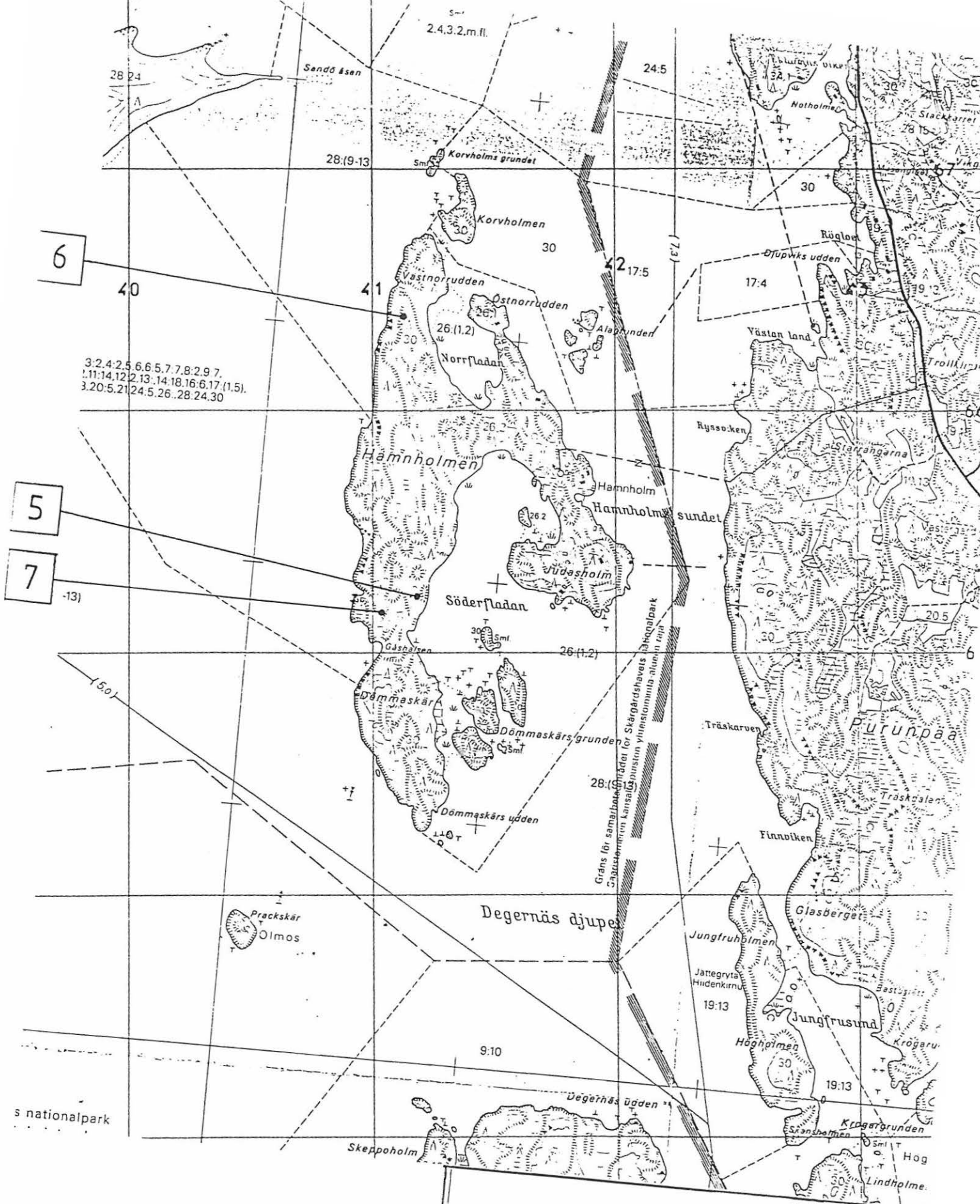
DRAGSFJÄRD, HIITTINEN
 INVENTOINTI 1992
 TITTA HEIKKINEN, JARI NÄRÄNEN

KARTTA 2:6 ; löytökohteet
 1: 20 000

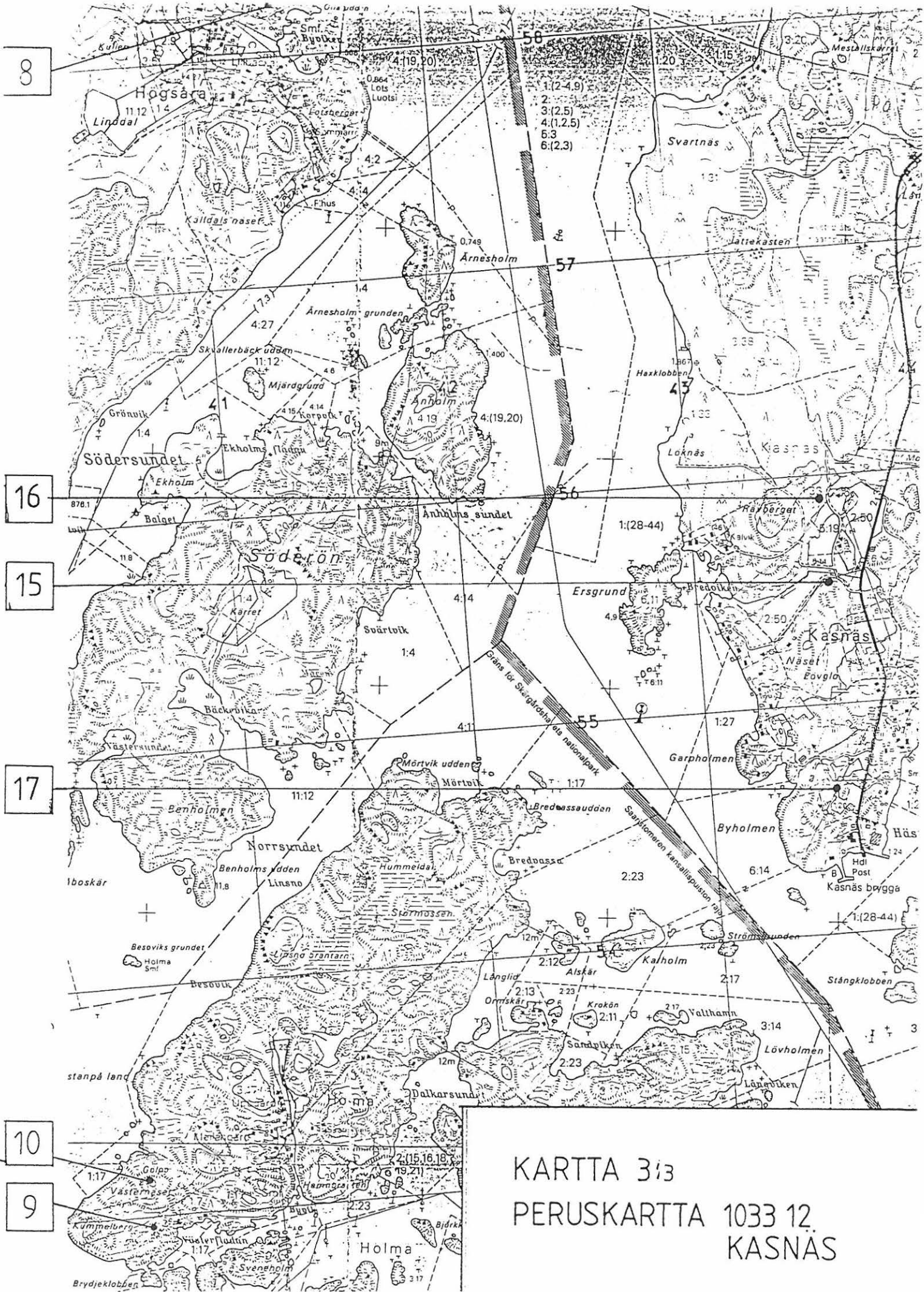
Piirtäjä T. Heikkinen

KARTTA 3:1
 PERUSKARTTA 1033 09 VÄNÖ

KARTTA 3:2
 PERUSKARTTA 1034 10
 PURUNPÄÄ

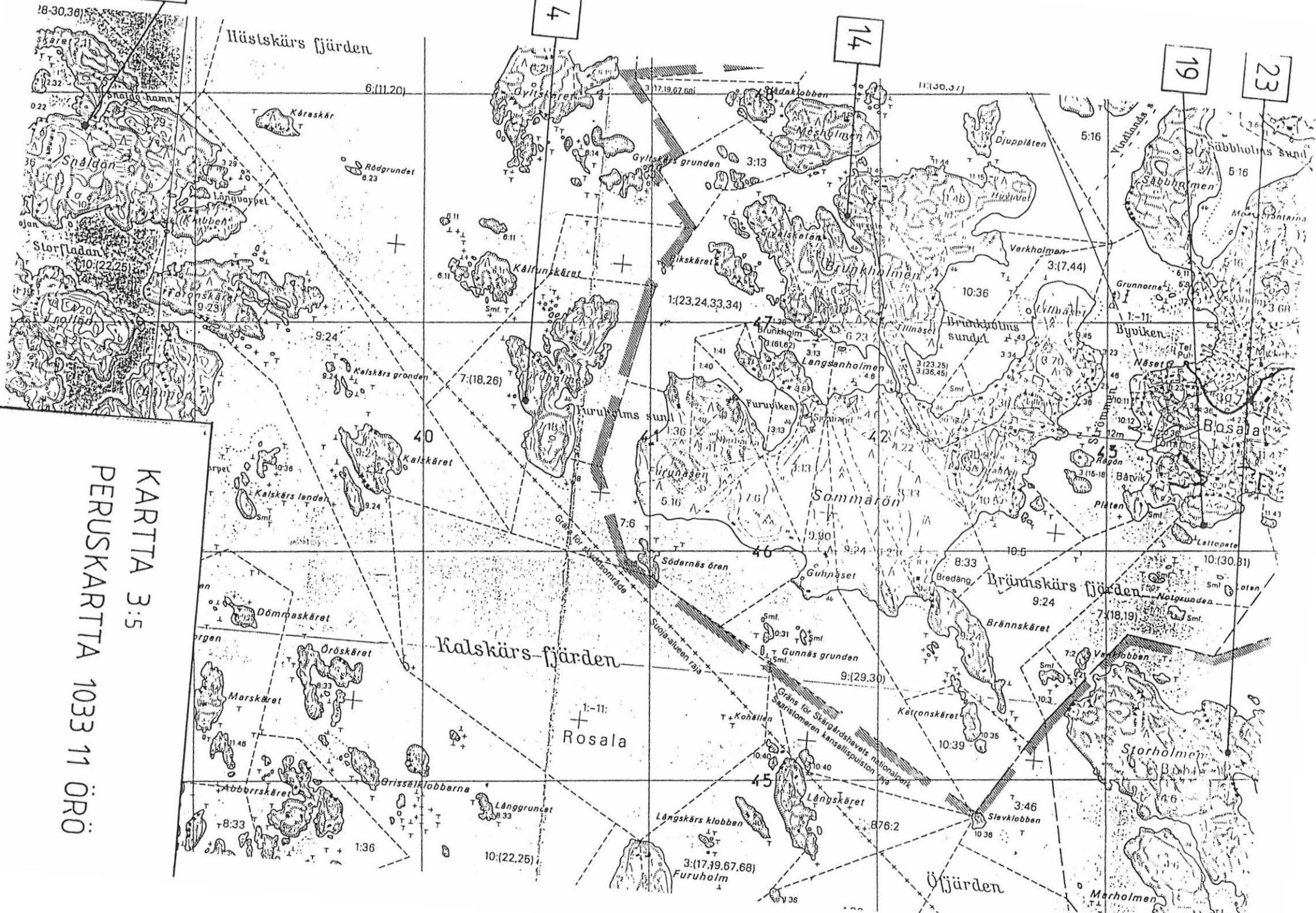

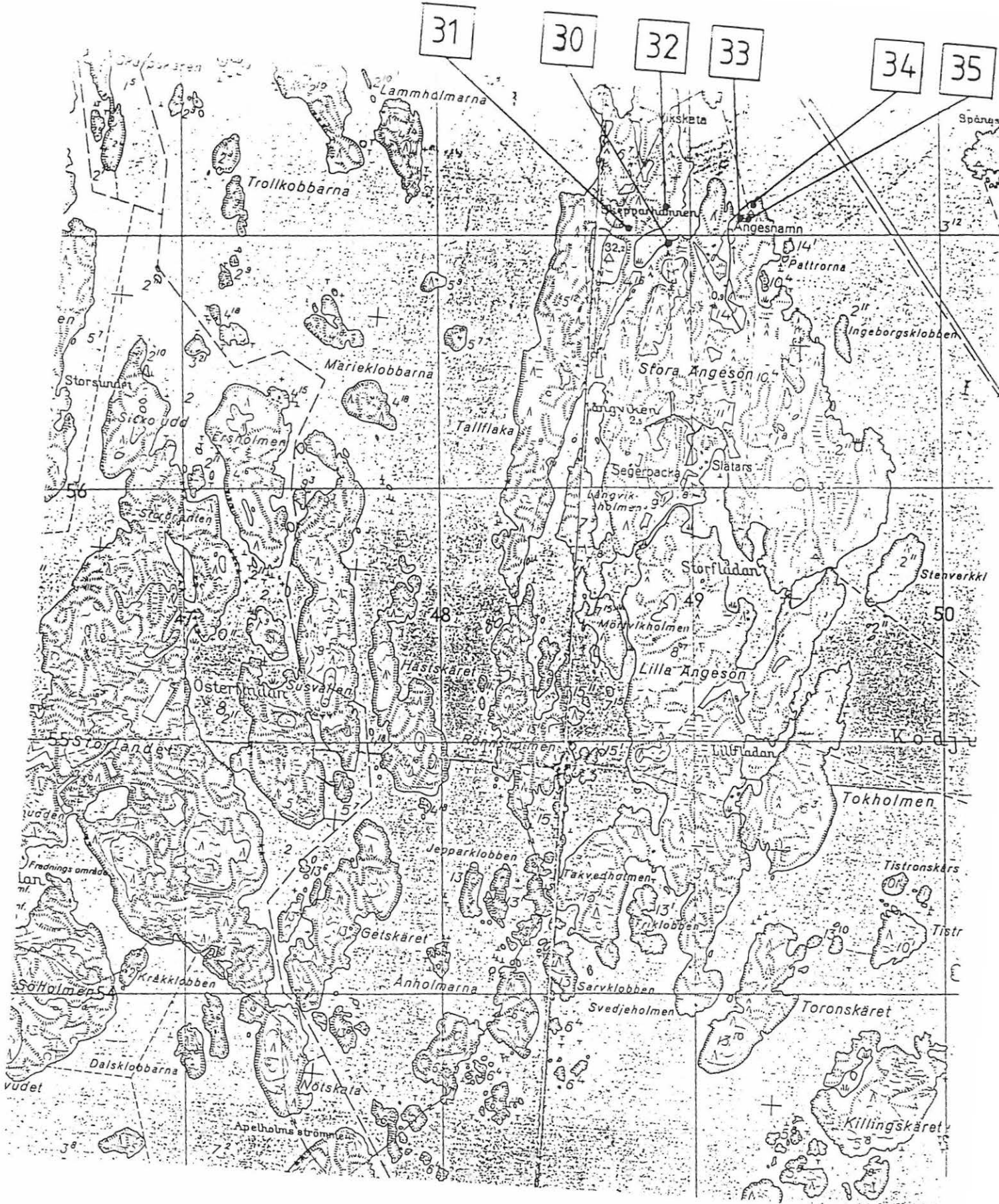
KARTTA 3/3
 PERUSKARTTA 1033 12.
 KASNÄS

KARTTA 3:4
 PERUSKARTTA 1033 12
 KASNÄS

KARTTA 3:5
PERUSKARTTA 1033 11 ÖRÖ

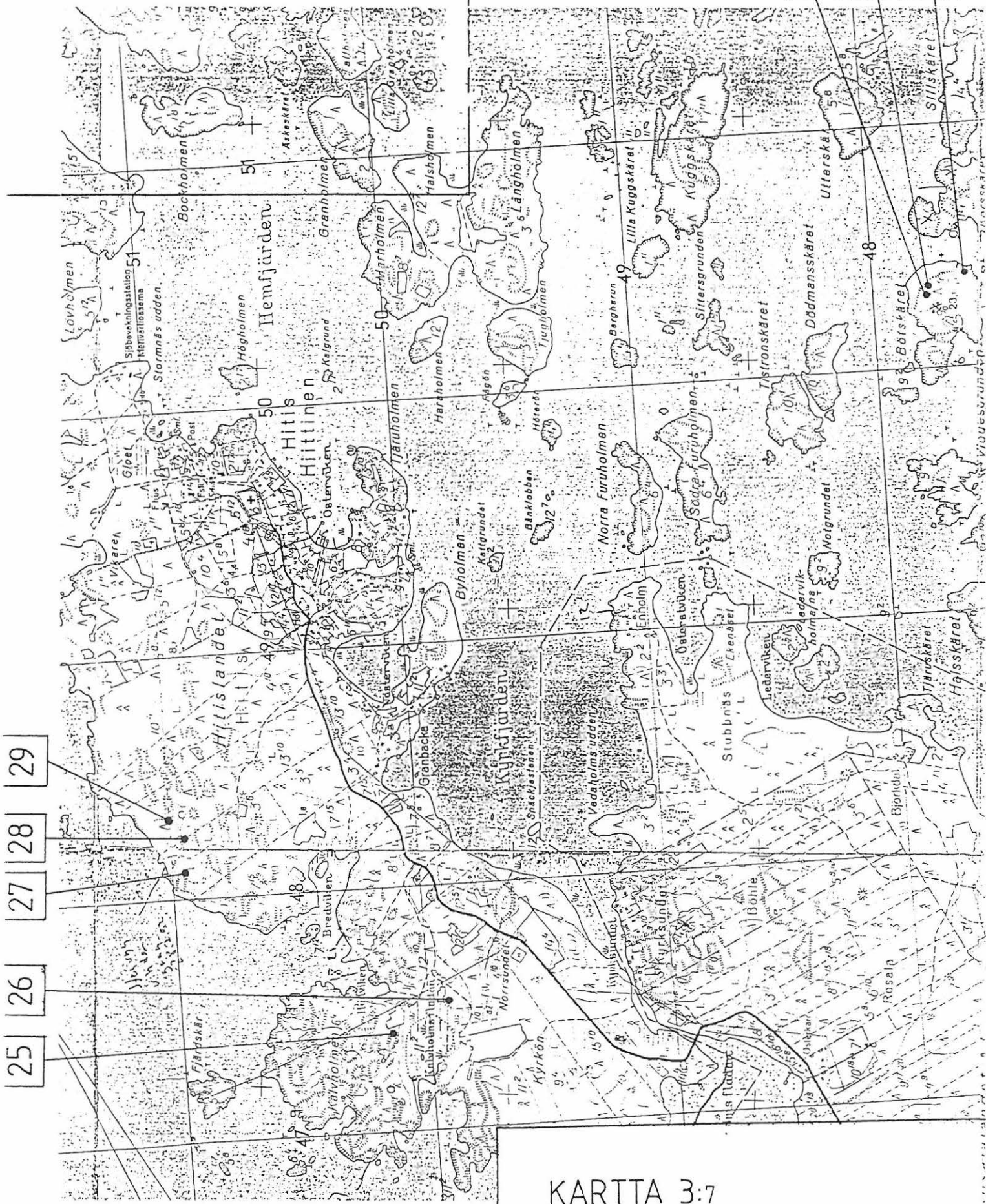

KARTTA 3:6
PERUSKARTTA 2011 15 HITIS

25 26 27 28 29

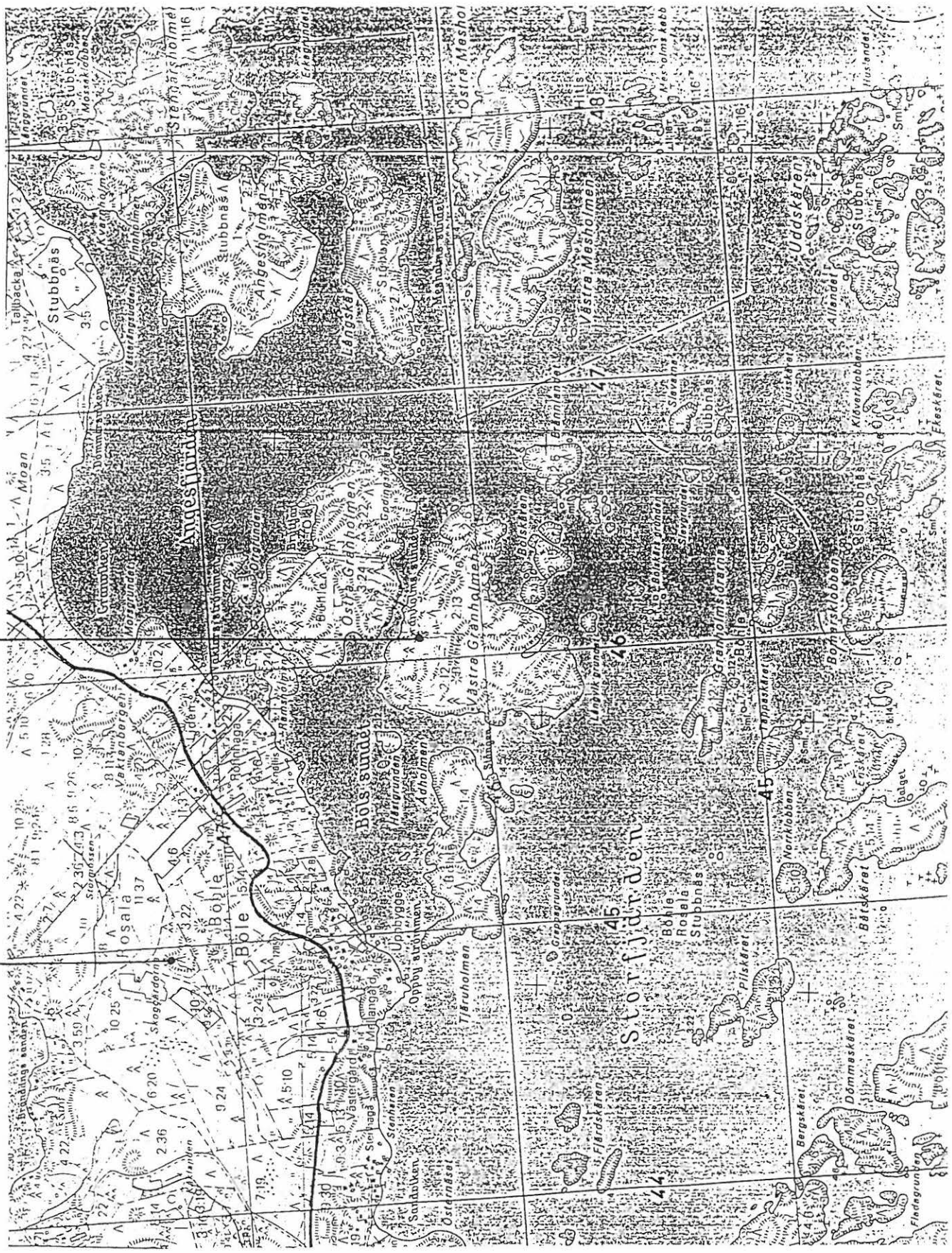
38 37 36

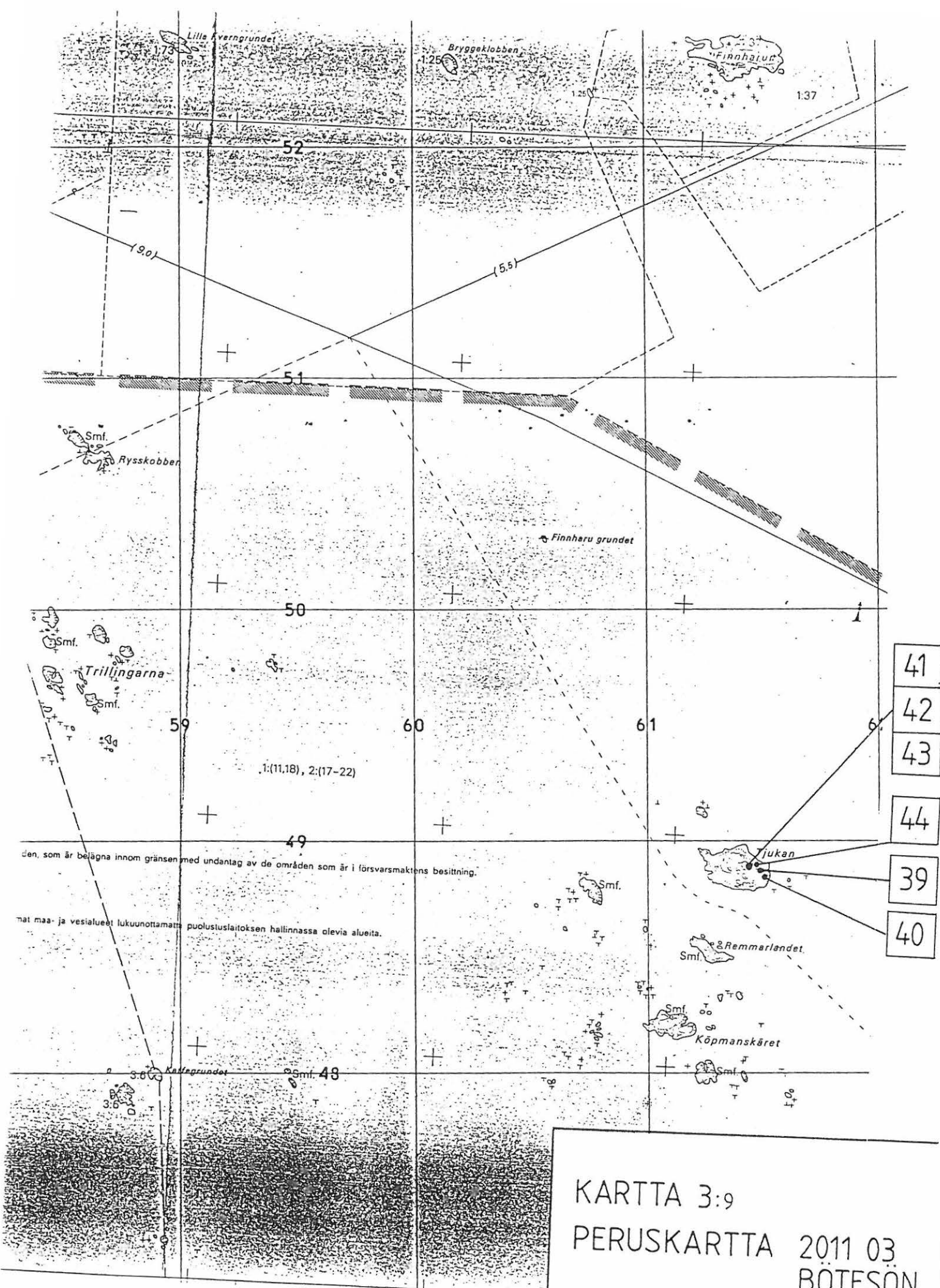
KARTTA 3:7
 PERUSKARTTA 1033 15 JA
 2011 15 HITIS

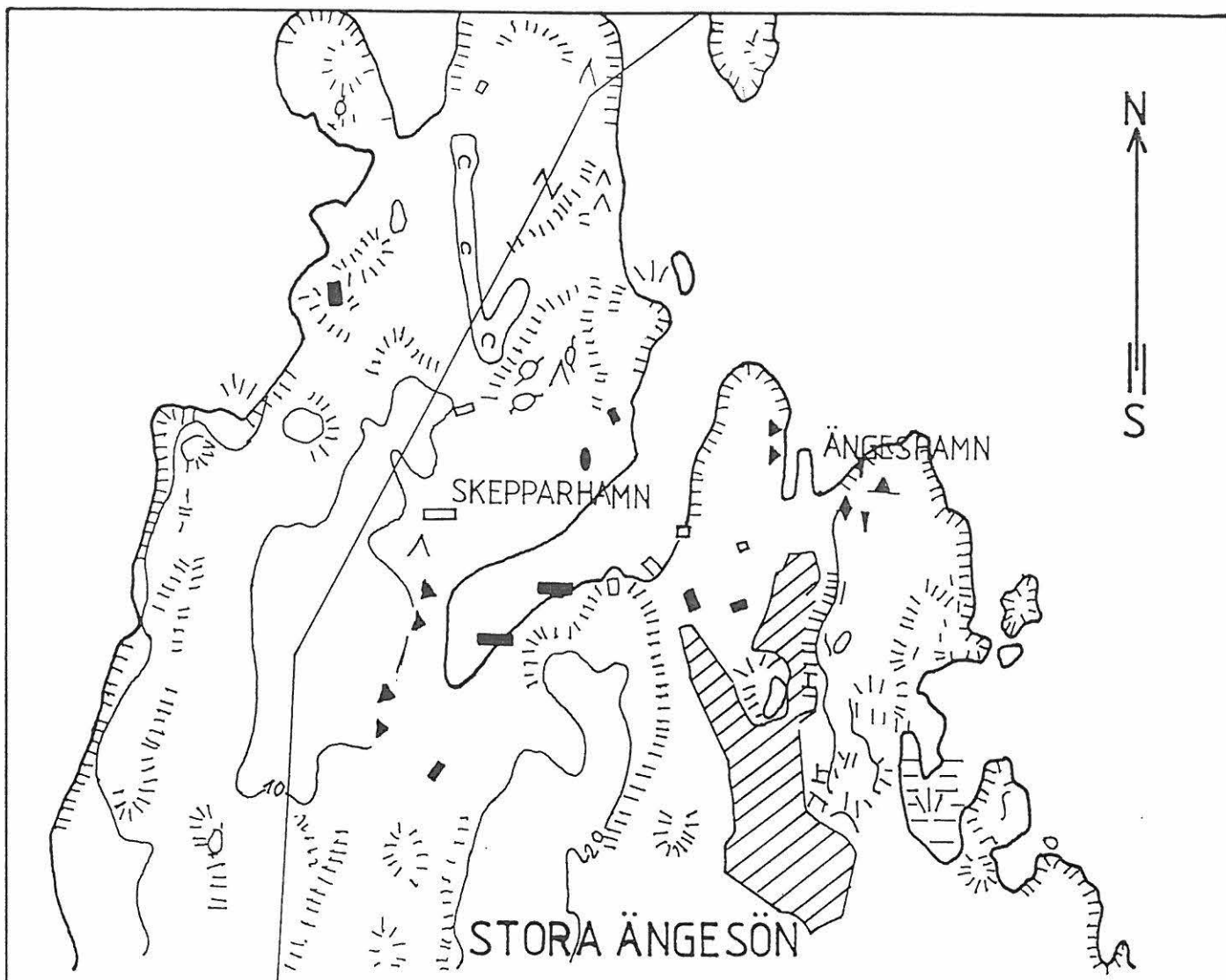
24

20

KARTTA 3:8
PERUSKARTTA 1033 14 JA
2011 14 HISSKÄRET

HIITTISTEN SAARISTON INVENTOINTI 1992
 KARTTA 4
 SKEPPARHAMN JA ÄNGESHAMN,
 KOHTEET
 (Inventointikertomus 1992, kohteet n:o 30-35)

0 ————— 200m

PIIRT. J. NÄRÄNEN
 MERKKIEN SELITYS

- tomtning
- ▼ kaivos
- ◆ rakennuksenpohja
- laiturinperusta
- terassi

SUUNNITELMA ARKELOGISTEN KOHTEIDEN KÄYTÖSTÄ MATKAILUREITIN KOHTEINA HIITTISTEN SAARISTOSSA

I VUODEN 1992 INVENTOINNISSA ESILLE TULLEET KOHTEET

1. JOHDANTO

Turun yliopisto saariston kehittämissuunnitelmaan liittyy alaprojektina viikinkien idäntieprojekti, jolla pyritään kehittämään saariston matkailuelinkeinoja. Tämän projektin puitteissa on tarkoituksena luoda saaristoon veneilyreitti vanhaa viikinkien idäntietä noudatellen. Reitillä varrella olisi erilaisia esihistoriallisia ja historiallisia kohteita, joita veneilijät saattaisivat käydä katsomassa. Reitillä arkeologisten kohteiden selvittämiseksi aloitettiin vuonna 1991 inventointiprojekti, jota jatkettiin kesällä 1992, Hiittisten saaristossa. kesän 1992 inventoinnin jälkitöiden yhteydessä eriteltiin kesän aikana esille tulleet kohteet kahteen luokkaan: kohteet joita voitaisiin hyödyntää matkailullisesti, ja kohteet, joita ei voida hyödyntää matkailullisesti. Kohteiden erittelyssä on on kriteereinä käytetty kohteen edustavuutta ja kohteen ympäristöä sekä sijaintia. Minkään kohteen osalta ei ole selvitetty maanomistajan asennoitumista matkailuprojektiin.

Suunnitelma sisältää kuvauksen niistä kohteista, joita voidaan käyttää projektissa. Mahdolliset lisäselvitykset ennenkuin kohdetta voidaan käyttää, on mainittu kohteen kuvauksen yhteydessä. Tarkoitukseen täysin sopimattomat kohteet on luetteloitu lopussa. Suunnitelmassa käytetyt kohdenumerot ovat samat kuin inventointikertomuksessa (T. Heikkinen, J. Näränen inventointikertomus 1992). Myös kohteiden tarkat sijaintikoordinaatit on ilmoitettu inventointikertomuksessa.

2. KOHTEET, JOITA VOIDAAN HYÖDYNTÄÄ PROJEKTISSA

KOHDE 3

Hautaröykkiö Snáldön, Snáldö hamn

Snáldö on noin puolitoista km halkaisijaltaan oleva saari, jonka pohjoisosassa sijaitsee Snáldö Hamn - niminen jyrkkärantainen kalliolahti. Lahden syvin pohjukka on kapea, etelälounaaseen pistävä lahdeke. Tämän lahdekkeen eteläpuolella kohoaa jyrkkärinteinen kallioalue, joka paikoitellen kohoaa yli 20 m mpy. Lahden puoleinen rinne on harvan mäntymetsän peitossa ja nousee paikoin jopa 50 asteen kulmassa.

Kohde sijaitsee kallioalueen lahden puoleisella sivulla, rinteiden yläosassa olevalla laajalla tasaisella alueella. Pohjoisen puolella olevaan lahdenpohjukkaan on rinnettä pitkin matkaa n. 60 m. Parin metrin päässä röykkiöstä kulkee sähkölinja.

Röykkiö on pohjamuodoltaan pyöreähkö ja halkaisijaltaan 5 m. Profiililtaan röykkiö on epämääräinen, ja lievä kuperuus johtuu aluskallion muodosta. Päällys on tasainen.

Röykkiö on hyvin matala, noin 50 cm. Paikoin kallion päällä on vain yksi kivikerros, mutta useimmissa paikoissa vähintään kaksi. Röykkiössä ei ole rakenteita.

Röykkiö on tiivis, ja hajottamisen merkit ovat vähäisiä. Kiviaines on kivilajiltaan homogeenista. Kivien koko vaihtelee välillä 20-70 cm, yleisintä on 30-40-senttinen kiviaines. Kivet ovat pääasiassa pyöreitä, joukossa on vain muutama lohkonainen kivi.

Röykkiö on varsin hyvin säilynyt ja on lajissaan edustava. Kohteen osalta on kuitenkin selvitettävä saaren maihinnousuolosuhteet. Aivan kohteen vieressä on loistava luonnonsatama, mutta tämän omistaa Snáldö hamn-niminen osakeyhtiö. Lahti on merkitty yksityisalueeksi.

KOHDE 8

Kalliohakkaus 1700-luku, Högsåra Byviken.

Högsåran kylässä, Lillers-nimisen talon puuliiterin pohjoispuolella sijaitsevalla silokalliolla on kaksi vuoteen 1792 ajoittuvaa kalliohakkausta. Matkaa paikalta puuliiterille on n. 8 m.

Alempana kalliolla sijaitsevan kalliohakkauksen leveys on 32 cm ja korkeus 50 cm. Alimmaisena hakkauksessa on vuosiluku 1792. Numeroiden korkeus on 9 cm. Vuosiluvun yläpuolella on kolme kirjainta peräkkäin, GBB. Kirjainten korkeus on 13 cm. Kirjainten yläpuolella on kruunu. Kruunun korkeus on 18 cm ja leveys 21 cm.

Ylemmänä kalliolla sijaitsevan kalliohakkauksen korkeus on 30 cm ja leveys 50 cm. Alimmaisena hakkauksessa on vuosiluku 1792. numeroiden korkeus on 11 cm. Vuosiluvun yläpuolella on neljä kirjainta, EHOH. Kirjainten korkeus on 12 cm.

KOHDE 9

Labyrintti, Holma

Holman etelärannalla lähellä sen lounaiskärkeä on saarten suojaama syvä ja leveä lahti, joka peruskarttaan on merkitty nimellä Västerfladan. Maasto lahden ympärillä on kallioista. Lahden pohjukassa olevasta kesämokista n. 100 m lounaaseen sijaitsee kallionen mäki, joka kohoaa 10 m korkeuteen merenpinnan yläpuolelle. Tämän kalliomäen korkeimmalla kohdalla on kivirakenne, joka on tulkittavissa labyrintiksi. Kalliomäen alarinteet ovat metsäiset, ylemmänä maasto muuttuu kallioiseksi, rosoiseksi ja harvaa kitumännikköä kasvaksi. Meri näkyy idässä n. 100-150 m päässä. Mäenharjun pohjoispuolitse, n. 70 m päässä, kulkee lounais-koillis-suuntainen sähkölinja. Kohteen vierestä kulkee myös pieni pohjois-etelä-suuntainen sähkölinja. Kohde on merkitty peruskarttaan, (painettu 1986), muinaismuistomerkillä.

Labyrintti sijaitsee mäen korkeimmalla kohdalla, kuperalla ja varsin tasaisella kallioalustalla. Itse rakennelma käsittää kaksi labyrinttia, jotka on rakennettu kiinni toisiinsa. Suuremman labyrintin halkaisija pohjois-etelä-suunnassa on 730 cm ja itä-länsi-suunnassa 800 cm. Tämän luoteispuolelle rakennetun labyrintin halkaisija on luode-kaakko-suunnassa 450 cm ja lounais-koillis-suunnassa 800 cm. Koko rakennelman rakennelman pituus on 12,7 m. Rakennelmat eivät pohjakaavallisesti liity yhteen. Suurempi labyrinteista on suhteellisen ehjä, vain koilliskulmasta on purettu muutama seinämä pois, joten sen pohjakaava on vielä selvästi havaittavissa. Pienempi labyrinteista sen sijaan on hajanaisempi ja pohjakaavaltaan epämääräisempi.

Labyrinttien rakentamiseen on käytetty sekä särmikkäitä että pyörityneitä kiviä. Suurin osa kivistä on kuitenkin särmikkäitä. Rakennelman kivet ovat yleisesti ottaen varsin kookkaita, kivien keskimääräinen halkaisija on n. 35 cm. Käytettyjen kivien halkaisijat vaihtelevat 15-50 cm välillä. Käytävien seinämät ovat pääasiassa yksikerroksisia, mutta parissa kohtaan on kivikerroksia kaksi.

Holma on varsin vaikeakulkuinen maasto ja rantautuminen kohteen lähelle on hankalaa. Kohteen hyödyntäminen edellyttäisi polun raivaamista kylästä. Labyrintti on kuitenkin dokumentoitava huolellisesti ennen kuin sitä voidaan hyödyntää matkailullisesti.

KOHDE 12

Hautaröykkiö, Holma Hamnholmen

Röykkiö on pitkänomainen suunnassa NNE-SSW, ja soikeahko. Röykkiön pituus, suunnassa NNE-SSW, on 620 cm ja leveys, suunnassa NNW-SSE, 430 cm. Korkeutta röykkiöllä on n. 80 cm. Röykkiö on kasattu pyöristyneistä kivistä, ja kivien halkaisija vaihtelee 50-30 cm välillä. Röykkiön päissä näyttää olevan enemmän kiviä kuin sivulaidoilla. Keskelle röykkiötä on (luultavasti myöhemmin) kaivettu pohjakallioon saakka ulottuva kraaterimainen kuopanne. Kuopanteen halkaisijat ovat N-S suunnassa 100 cm ja E-W suunnassa 80 cm. Tämä kuopanne tekee röykkiöstä selvästi kehämäisen. Mitään rakenteita, ellei sellaiseksi voi laskea länsilaidan paria suurta mahdollista reunakiveä, ei röykkiössä ole havaittavissa. Sen sijaan röykkiön pohjoispäästä lähtee yksinkertainen kivistä ladottu muuri. Kiveys on muodoltaan lähes suorakulmainen, ja sen pituus suunnassa N-S on 250 cm ja suunnassa E-W 190 cm. Rakenteen koilliskulma on hajalla. Tämä kivirakenne, kuten myös röykkiön keskellä sijaitseva kuopanne, ovat eittäin todennäköisesti myöhemmän toiminnan tulosta, sillä röykkiössä on havaittavissa hajoittamisen merkkejä, esim. röykkiön kaakkois-, etelä- ja itäpuolella on yhteensä toistakymmentä mahdollisesti röykkiöstä poistettua kiveä.

HUOM! Kallion kasvilisuus on hyvin helposti tuhoutuvaa.

KOHDE 15

Kiviröykkiö, Kasnäs Näset

Kasnäsin eteläosassa, reilun kilometrin päässä Kasnäsin laiturista, Rantasalon tienhaaran läheisyydessä on kiviröykkiö. Matkaa Kasnäsin tielle on röykkiöltä on 150-200 m. Röykkiö sijaitsee jyrkässä pohjoisrinteessä lähellä Rantasalon tietä, joka kulkee n. 5 metrin päässä röykkiön pohjoispuolitse mäen juurella. Tien pohjoispuolella levittäytyy peltoaukea. Pohjoisrinteellä, jolla röykkiö sijaitsee, kasvaa kuusi- ja mäntymetsää. Maaperä on soraa.

Röykkiö on pohjois-etelä-suuntainen ja pitkänomaisen soikea. Röykkiön mitat ovat pohjois-etelä suunnassa 830 cm, itä-länsi-suunnassa 380 cm ja korkeus 121 cm. Röykkiö on loivan kupera niin pituus- kuin leveysakselinsakin suuntaisesti. Röykkiössä on sekä pyöristyneitä että särmikkäitä kiviä. Kivien koko vaihtelee huomattavasti. Pienimpien kivien, joita näyttää olevan vain röykkiön eteläpäässä, halkaisija on n. 10 cm. Suurimmat kivet ovat halkaisijaltaan jopa 80 cm suuruisia. Kivien keskimääräinen halkaisija on 30 cm. Suurimmat kivet näyttävät olevan röykkiön laidoilla. Röykkiö on varsin hyvin säilynyt. Itäpäässä on yksi suurikivi, joka näyttää syrjään vyöryneeltä.

Röykkiö on vahvasti sammaleen peittämä ja sen päällä kasvaa mänty.

KOHDE 19

Kalliohakkaus 1700-luku, Rosala Lattopete.

Rosalan saaren lounaiskulmassa on Lattopete-niminen niemi. Lattopete on pieni kalliainen niemi, jonka rannat ovat jyrkät. Niemen itäosassa on erikoista sileää ja tummanruskeaa kivilajia, joka lohkeilee pääsimmäisesti muodostaen sileäseinäisiä kivilaakoja. Näihin kivilaakoihin on kalliohakkaukset tehty. Kalliohakkauksia on viidessä eri kentässä, joista kaksi näyttää selvästi uudemmilta.

Kenttä1: Kalliohakkaukset sijaitsevat sileässä kallioseinämässä noin metrin korkeudella merenpinnasta. Rantaviivaan on matkaa n. 2 m. Kalliohakkaukset sijaitsevat 120 X 140 cm suuruisella alueella. Hakkauksissa esiintyvät vuosiluvut 1760 ja 1765. Osa hakkauksista on tehty nurinperin. (Tekstit on esitetty erillisessä liitteessä).

Kenttä 2: Kalliohakkaukset sijaitsevat pystysuorassa kallioinnassa, noin 3 m päässä edellisen kentän hakkauksista. Kalliohakkaukset sijaitsevat noin 2 m korkeudella merenpinnasta. Matkaa rantaviivaan on noin 5 m. Kalliohakkauksissa esiintyy vuosiluku 1760. Toinen kalliohakkauksista on tehty nurinperin. Kentän pituus on 50 cm korkeus 20 cm. (Tekstit on esitetty erillisessä liitteessä).

Kenttä 3: Kenttä kolmeen kuuluu yksi kalliohakkaus, joka muodostuu kolmesta peräkkäisestä kirjaimesta. Näistä kaksi jälkimmäistä on tehty nurinperin. Kalliohakkaus sijaitsee pystysuorassa kallioinnassa noin 1,5 m alaviistoon kentästä 2. Kenttä sijaitsee noin 2 m korkeudella merenpinnasta ja matkaa vesirajaan on noin 4 m. Hakkauksen pituus on 18 cm ja korkeus 12 cm. (Teksti esitetty erillisessä liitteessä).

KOHDE 33

Pajanpohja, Stora Ängesön Ängeshamn.

Kohde sijaitsee Ängeshamnin itärannalla. Rakennuksen pohjan näkyvin osa on suurista kivistä rakennettu kivijalka. Se on kuulunut ilmeisesti n. 4 X 6, 2 m suuruiseen rakennukseen. Arviointi on karkea, sillä kivijalka ei ole täydellinen. Se muodostuu ainoastaan länsiseinämästä, eteläseinämästä sekä puolikkaasta pohjoisseinämästä. Rakennuksen itseinä on ilmeisesti levännyt kallon päällä, ja kivijalka on tarkoitettu nostamaan rinteeseen tehty rakennus vaakasuoraan asentoon.

Kivijalan pohjoisseinä on muodostuu kuudesta, halkaisijaltaan keskimäärin 50 cm olevasta kivistä. Seinämän pituus on 4 m ja korkeus näkyvältä osin 20 cm. Länsiseinä on 620 cm pitkä, n.60 cm leveä ja 50 cm korkea. Seinämässä on kymmenen kiveä, joiden halkaisija on n.70 cm, lisäksi on pari pientä, halkaisijaltaan 20-senttistä kiveä.

Lounaiskulmasta lukien 2,5 m:n päässä on 50 cm:n levyinen ilmeinen oviaukko. 290 cm:n

pituinen eteläseinä muodostuu ainoastaan kahdesta kivistä, joista toinen on paasimainen ja 2 m pituinen. Seinämän leveys on n. 60 cm. Korkeus on länsipäästä 50 cm ja toisesta 30 cm. Seinän eteläpuoleisella sivustalla on toinen laakea, noin metrin pituinen kivi, jota on ilmeisesti käytetty alasinkivenä. Rakennuksen kaakkoiskulmassa sijaitsee miltei neliömäinen (mitat 110 x 130 x 30 cm) kivirakenne, joka on ilmeisesti uunin pohja. (Rakenteen peitti vahva kariekerros, joka poistettiin tutkittaessa). Sen ulkoreuna muodostaa osan eteläseinää. Rakenteen pohjoislaita on rakennettu lohkonaisista suorakulmaisista kivistä, ja loppuosa on sekavaa rakenteetonta kivikasaa. Sen pohjallakin on kiviä, mutta päällys on harmahtavan (palo-?) maan sekä kuonakimpaleiden ja -palojen peitossa.

Kyseessä on mitä ilmeisimmin pajanpohja. Sen ikää on vaikea arvioida, mutta se saattaa liittyä saarella 1800-luvulla harjoitettuun rautamalmin louhintaan, sekä niemellä vähän matkan päässä sijaitsevaan vanhaan rautakaivokseen (kohde 34). Rakenne ei ole erityisen paljon sammaleen, mutta sitäkin paksun kariekerroksen peitossa. Kivijalan sisällä kasvaa paksuudeltaan n.15 cm olevia kuusia.

Kohteen käyttö edellyttäisi sen raivaamista.

KOHDE 34

Rautakaivos, Stora Ängesön Ängeshamn.

Ängeshamnin itäpuolisella niemellä, vastapäätä yhteysaluslaituria, on säännöttömän muotoinen kallioon louhittu kuoppa ja aivan vesirajassa suuri louhoskivikasa. Kyseessä on mitä ilmeisemmin kirjallisuudessa mainittu Ängeshamnin rautakaivos, joka oli toiminnassa 1800-luvun alkupuoliskolla. Kaivoskuilun pituus on 10 m ja leveys 5 m. Kuilun syvyys on tuntematon, sillä se on veden täyttämä. Matkaa vedenpintaan kuilun reunalta on n. 1,5 m. Veden pinnalla kelluu kaikenlaista jätettä. kuilun suu on arviolta n. 2 m merenpinnan yläpuolella. Kuilun ympäristössä kasvaa lehtipuita tiheästi kätkien kuilun hyvin. Lahdelta katsottaessa paljastaa kaivoksen sijainnin vesirajassa oleva suuri louhoskivikasa.

KOHDE 35

Kalkkilouhos, Stora Ängesön Ängeshamn.

Ängeshamnin itäpuolisella niemellä, lähellä lahden pohjukkaa olevalla rinteellä, on suorakulmainen avolouhos. Louhoksen pituus on 10 m, leveys 5 m ja syvyys 4 m. Avolouhoksen eteläpäässä on kulkuaukko louhokseen. Maaperä louhoksen pohjalla oli vetistä. Ainuttakaan lohkokiveä ei ollut havaittavissa louhoksen pohjalla eikä sen ympäristössä. Alempaa rinteeltä löytyi kalkkikiveä sisältävä lohcare, joten kyseessä saattaa olla kalkkilouhos. Kirjallisuudessa mainitaan saarella harjoitetun kalkkikiven louhintaan 1800-luvulla.

Ängeshamnin kohteet muodostavat yhdessä mielenkiintoisen kokonaisuuden, joka kertoo saaristossa 1800-luvulla harjoitetusta vuoriteollisuudesta.

3. KOHTEET, JOITA EI VOIDA HYÖDYNTÄÄ MATKAILULLISESTI

Seuraavat kohteet eivät sovellu joka sijaintinsa tai laatunsa vuoksi matkailullisesti hyödynnettäviksi:

Kohde 1 kivivalli, Tunnhamn.

Kohde 2 rakennuksenpohja, Tunnhamn.

Kohde 4 kalliohakkaus, Furuholmen.

Kohde 5-7 ryssänuuni, Hamnholmen.

Kohde 10 kivikehä, Holma.

Kohde 11 hajanainen kiveys, Holma Hamnholmen.

Kohde 13 hautaröykkiö, Rosala Hamnholmen.

Kohde 14 hautaröykkiö, brunkholmen.

Kohde 16 maansekainen röykkiö, Kasnäs.

Kohde 17 kivistö, Kasnäs.

Kohde 18 harva kivikasa, Helgskär.

Kohde 20 rakkakuoppa, Rosala.

Kohde 21 kivikasa, Kalvholmen.

Kohde 22 kivistö, Kalvholmen.

Kohde 23 matala röykkiö, Storholmen.

Kohde 24 hautaröykkiö, västra Granholmen.

Kohde 25 hautaröykkiöitä 2 kpl., Hiittinen Kalvholmen.

Kohde 26 kivistö ja kaivanto, Hiittinen Kalvholmen.

Kohde 27-29 ryssänuuni, Hiittinen Mossarna.

Kohde 30 laiturinperusta 2kpl., Stora Ängesön.

Kohde 31 terassi, Stora Ängesön.

Kohde 32 tomtning, Stora Ängesön.

Kohde 36 tomtning, Bötskär.

Kohde 37 hautaröykkiö, Bötskär.

Kohde 38 kiviröykkiö, Bötskär.

Kohde 39 kummeli, Tjukan.

Kohde 40 hajanainen kiveys, Tjukan.

Kohde 41 tomtning, Tjukan.

Kohde 42 kiviröykkiö, Tjukan.

Kohde 43 rakkakuoppa, Tjukan.

Kohde 44 pohjakiveys, Tjukan.